

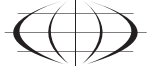

C

Fonds

Prince Claus Fund for
Culture and Development

Kültürel Varlıkların
Korunması ve Restorasyonu için
Uluslararası Çalışma Merkezi

ICCR

KRİZ ZAMANLARINDA KÜLTÜREL MİRAS İÇİN İLK YARDIM

1

El Kitabı

KRİZ ZAMANLARINDA KÜLTÜREL MİRAS İÇİN İLK YARDIM

1. El Kitabı

*Somut ve somut olmayan mirasın emniyet altına alınması
için eşgüdümlü acil durum hazırlığı ve müdahale*

Aparna Tandon

Yayımlayan: Kültürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu için Uluslararası Çalışma Merkezi (ICCROM), Via di San Michele 13, 00153 Roma, İtalya ile
Prens Claus Kültür ve Kalkınma Fonu, Herengracht 603, 1017 CE Amsterdam, Hollanda

Kültürel miras için acil durum hazırlığı ve müdahalesi kapsamında, kapasite gelişimi sağlaması için ICCROM çatısı altında, Prens Claus Fonu ve Smithsonian Enstitüsü işbirliğindedir.

© ICCROM 2018
© Prens Claus Kültür ve Kalkınma Fonu 2018

ICCROM ISBN 978-92-9077-281-1
Prens Claus Fonu ISBN 978-90-822913-7-7

ORTAK YARATIM

Baş yazar ve editör Aparna Tandon, ICCROM

ÖZEL İÇERİK KATKILARI

Olay sonrası, yerinde hasar ve risk tespiti Rohit Jigyasu, Eugénie Crété, Elke Selter

Emniyet ve sabitleme Eugénie Crété, Elke Selter, Xavier Romão, Esmeralda Paupério

Örnek olaylar María Cecilia Rodríguez Moreno, Eugénie Crété, Ihor Poshyvailo, Kyaw Myo Ko, Elke Selter, Valentina Spano, Layla Salih

Bilimsel değerlendirme Jessica Doyle, Jonathan Eaton, Sonia Giovinazzi

Araştırma Jessica Doyle, Valentina Spano

Bilgi tasarımı Christopher Malapitan

KOORDİNASYON

ICCROM Catherine Antomarchi, Aparna Tandon, Jennifer Copithorne, Isabelle de Brisis & Isabelle Verger

Prens Claus Fonu Deborah Stolk

Bu yayının basılması Monaco Prensiği'nin katkıları sayesinde mümkün olmuştur.

Bu yayın Open Access'de Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) lisansı altında mevcuttur. (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>). Bu yayının içeriğini kullananlar, ICCROM Açık Erişim Deposu'nun kullanım şartlarını kabul etmiş sayılır.

Görevli yetkililer ve bu yayın boyunca malzemenin sunumu, herhangi bir ülkenin, bölgenin, şehrin veya yörenin veya oranın yetkililerinin veya sınırlarının veya sınırlarının sınırlandırılmasıyla ilgili yasal statüsüne ilişkin ICCROM ve Prens Claus Kültür ve Kalkınma Fonu hakkında herhangi bir görüşün ifade edildiği anlamına gelmez.

Bu yayında ifade edilen fikir ve görüşler yazarların fikirleridir; mutlaka ICCROM ve Prens Claus Kültür ve Kalkınma Fonu'nun görüşlerini belirtmez ve Organizasyonları sorumlu kılmaz.

İÇERİK

Önsöz	5
Giriş	6
Kitabın kullanımı	8

Kültürel miras ilk yardımına giriş

• Kültürel miras ilk yardımı nedir?	10
• Nasıl sağlanır?	11
• İlk yardımı kim başlatır?	14
• Neden eşgüdüm?	18
• Ne zaman sağlanmalıdır?	20

1. Adım: Durum incelemesi

• Durum incelemesi nedir?	25
• Durum incelemesi neden yapılmalıdır?	26
• Kimler katılmalıdır?	27
• Nasıl uygulanmalıdır?	28

2. Adım: Olay sonrası, yerinde hasar ve risk tespiti

• Olay sonrası, yerinde hasar ve risk tespiti nedir?	43
• Neden yapılmalıdır?	44
• Nasıl uygulanmalıdır?	45

3. Adım: Emniyet altına alma ve sabitleme

• Emniyet altına alma ve sabitleme nedir?	69
• Emniyet altına alma ve sabitlemeyi kim uygulayabilir?	70
• Olay yerinin güvenlik altına alınması	73
• Olay sonrası tahliye	77
• Mal kurtarma	88
• Yapıların acil durum sabitlenmesi	104
• Somut olmayan mirasın emniyet altına alınması	117

İlk toparlanma

• İlk toparlanma nedir?	125
• Önerilen eylemler	127
• Sonuç	135

Terimler sözlüğü	136
------------------------	-----

Referanslar	150
-------------------	-----

ÖNSÖZ

Kültür, kalkınmanın itici güçlerinden biri olarak kabul edilir. Ancak bir felaket meydana geldiğinde, kalkınmanın yıllar süren kazanımları, bir anda yok olabilir ve toplumlar trajik sonuçlarla başbaşa kalabilir. Bununla birlikte, böylesi acı ve kayıp anlarında, kültürün başrolünde olduğu toparlanma ve iyileşme hikayeleri de ortaya çıkar. İşte bu durum, bilim insanlarını, kültürel gelenekler ve acıyla başa çıkma mekanizmaları arasındaki etkileşime daha yakından bakmaya teşvik etmiştir.

Prens Claus Fonu, kültürün temel bir ihtiyaç olduğuna inanır. Bu da ICCROM'un, kültürü koruma ve çeşitliliği teşvik etme ilkesiyle çok benzer. Bu iki kuruluş, işte bu düşünce ile bir araya gelerek, önemli yerlerin ve eserlerin kurtarılması sırasında, birincil paydaşların sesinin duyulmasına yardımcı olacak bir kaynak geliştirdi. Bu kaynak, böyle bir felaketle karşılaşanların toparlanmalarına yardımcı olacaktır.

Kültürel miras konusunun çoğu ulusal ve yerel acil durum müdahale sistemine resmi olarak dahil edilmemiş olması, karşılaştığımız en önemli zorluklardan biridir. Ancak, olay yerine ilk gelen kurtarma ekiplerine kulak verdiğinizde, size nasıl kaçınılmaz olarak kültürel mirasın kurtarılmasına dahil olduklarını anlatacaklardır. Bunu kimi zaman miras kurtarmak için yerel halkın kendi hayatlarını tehlikeye atmasını önlemek, kimi zaman da kayıp ve travmanın üstesinden gelme konusunda mirasın önemini farkında oldukları için yapmak zorunda kalırlar.

Kültür bekleyemez. ICCROM da, Prens Claus Fonu da buna inanıyor. 2010 yılında ICCROM, İtalyan Kültür Bakanlığı ve diğer ortaklarla birlikte Kriz Zamanlarında Kültürel Miras için İlk Yardım Projesi'ni başlattı. Ardından büyüyerek Smithsonian Enstitüsü ile Prens Claus Fonu'nu da içine kattı. Böylece, "kültürel ilk yardım ekipleri" ağının güçlendirilmesi, katılımcı girişimlerinin finanse edilmesi ve de olumlu sonuçların artmasının sağlanması mümkün oldu.

Bu kitap, ilk yardım süreçlerinin kurallarını belirlemenin yanısıra, araştırma, eylem ve farkındalığı daha da teşvik etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu kitabın yaratıcıları, her acil durumun bize yeni bir ders verdiğini, bilgi ve uygulamadaki boşlukları kapatmamızı sağladığının farkındadır. Buradaki bilgiler, bu konuda kapsayıcı tartışmaları alevlendirmek ve diyalogu genişletmek amacıyla birçok bakış açısını temsil ediyor.

Hiç şüphesiz, afet riskinin azaltılması bir kalkınma sorunudur. Umudumuz, bu el kitabı ve ekindeki uygulama kitinin, kültürü korumak için kalkınmayla başlayan ve toparlanmayla biten yeni yollar açmasıdır.

Webber Ndoro
ICCROM Genel Müdürü

Joumana El Zein Khoury
Prens Claus Kültür ve Kalkınma
Fonu Müdürü

GİRİŞ

İnsani bir krizin ortasında kültürel mirası neden koruyalım?

Kültür bekleyemez. 2015'teki korkunç depremden sadece bir ay sonra, Nepal'in başkenti Katmandu'nun tarihi Durbar Meydanı'ndaki yıkılmış tapınakların molozları arasında, ibadet edenler ve çiçek satanlar görülmeye başlandı. Artçı depremlerden korkmadan, günlük ibadetlerinde teselli bulmak ve normal hayatlarına devam etmek için oradaydılar. Bu da açıkça ortaya koydu ki, Nepallilerin gelecek depremlere karşı hassasiyetini azaltmak isteyenler; öncelikle Nepal'in antik tapınakları ve kent meydanlarını emniyete alarak ve sağlamlaştırarak işe başlamalıydı.

Bir yıl sonra, İtalya'nın Norcia kasabasında deprem sonrası arama ve kurtarma çalışmaları yapan itfaiyeciler, halkın iki ay önceki feci depremde hasar gören ve çökmek üzere olan bir kiliseden *Madonna Addolorata* (Yas tutan Madonna) adlı tabloyu kurtarmasına yardımcı oldular. İtfaiyeciler resmin kurtarılmasına öncelik verdiler, çünkü başka depremlerden de kurtulmayı başarmış bu Madonna tablosu, Norcia halkı için devamlılığı, iyileşmeyi ve toparlanmayı temsil ediyordu.

İnsani krizler sırasında kültürel mirası korumak için kahramanca ve gönüllü davranışlarda bulunmak sadece afetlerle sınırlı değildir. Şiddetli çatışmaların ortasında kalmış toplulukların, hayatları tehlike altındayken bile kültürel miraslarının korunmasına öncelik verdikleri bilinmektedir. Fotoğraflar, belgeler, dini ve şahsi eşyalar, gelenekler ve binalar gibi insanları birbirine bağlayan ve bir kimlik duygusu sunan ya da geçim temin etmeye yardımcı olabilecek her şey, yıkım ve yer değiştirme sırasında daha da değerli hale gelir. Bu nedenle, kültürel mirasın korunması ve kurtarılması, acil durum sırasında ve sonrasında sağlanan insani yardımlardan ayrılmamalıdır ve geciktirilmemelidir. Özellikle de amacımız, kişilerin travmanın üstesinden gelmesine ve normal, günlük hayatlarını devam ettirmelerine yardım etmek olduğunda...

Niçin bu el kitabı?

Büyük çaplı ve çok katmanlı insani krizler sırasında, kültürel mirasın koruma altına alınması birçok sebepten çok zordur. Bunun başlıca sebeplerinden biri, ulusal ve uluslararası acil durum yönetim sistemlerinde kültürel mirasa dikkat edilmemesidir. Diğer nedenler, şu soruların içinde bulunabilir: Eğer birden fazla kültürel alan etkilenirse, nereden başlanmalıdır? Kimler erişimi sağlayabilir? Kimler yardımcı olabilir? Müdahale için doğru zaman ne zamandır? Nasıl müdahale edilmelidir?

Bu el kitabı ve uygulama kiti, "kültürel miras ilk yardımını" açıklamaktadır: Kurtarılmasını sağlamak amacıyla, tehlike altındaki somut ve somut olmayan kültürel mirasın sabitlenmesi ve risklerin azaltılması için yapılması gereken acil ve birbirine bağımlı eylemler. Sahada test edilmiş, üç aşamalı bir yöntem kullanılarak, tehlike altındaki kültürel mirasın ne zaman ve nasıl korunacağı belirlenir ve bu operasyonlarda kimlerin yardımcı olabileceği ortaya çıkarılır. Sunulan adımlar ve iş akışları, farklı türdeki acil durumlara ve bunların özel koşullarına uyarlanabilir.

Bu el kitabının amaçları şöyledir:

- Kültürel ilk yardım görevlilerini, acil durum ekiplerini ve gönüllüleri yetiştirmek için bir kaynak kitap olmak.
- Kültürel miras kurumlarının acil durumlara hazırlığı ve müdahale planlarını iyileştirme aracı olmak.
- İnsani yardım ve kurtarma ile birlikte yürütülecek ilk yardım işlemlerinin uygulanmasına yardımcı bir rehber olmak.

Bu kitapçık, kültürel miras ilk yardımının farklı yönlerini tanımlar ve bu ilk yardımın, felaketten etkilenen insanların hassasiyetinin azaltılmasına yardımcı olabilmek için eşgüdümlü uygulanması anlatır. Bunu yaparak, kültürel miras ilk yardımının; uluslararası, ulusal ve yerel acil müdahale ve insani yardım sistemlerine dahil edilmesini savunmayı umuyoruz.

Bu kaynak ve ekindeki uygulama kiti, sürekli yenilenen bir çalışmadır ve bu yüzden, yazarlar için geri bildirimleriniz çok önemlidir. Çünkü ancak bu bildirimler sayesinde, sahaya ve ihtiyaç sahiplerine en uygun ve en kaliteli bilgileri sağlamamızın mümkün olabileceğini biliyoruz.

Aparna Tandon

ICCROM Kriz Zamanlarında Kültürel Miras için
İlk Yardım Programı Koordinatörü
fac@iccrom.org

El kitabının kullanımı

Aşağıda bu kitapçık ve ekindeki uygulama kitini kolayca kullanmanızı sağlayacak işaretlerin anlamlarını burada bulabilirsiniz.

SEKMELER

Her sayfanın sağ kenarında etkileşimli sekmeler yer alır, böylece kitapçığın istediğiniz bölümüne atlayabilirsiniz.

YÖNLENDİRME LİNKLERİ

Mavi ve kalın: Kitapçığın ilgili bölümlerine yönlendirir.

Turuncu ve kalın: Terimler sözlüğüne yönlendirir.

İPUCU: 'Tecrübeyle sabit' öneri.

DİKKAT: Beklenmedik tehlike ve/veya hatalardan kaçınmak için dikkatli olun.

EK OKUMA: Ek bilgi içerir.

ÖRNEK OLAYLAR: Kimi olaylarda karşılaşılan zorluklar, iyi uygulamalar ve sahada öğrenilen dersler.

İTERAKTİF: Alıştırırmayı veya faaliyeti deneyin.

KÜLTÜREL MİRAS İLK YARDIMINA GİRİŞ

Kültürel miras ilk yardımı nedir?

Acil durum sırasında ve sonrasında, tehlike altındaki somut ve somut olmayan **kültürel mirasın** sabitlenmesi ve **risklerin** azaltılması için yapılması gereken **ivedi** ve birbirine bağımlı eylemlere topluca, kültürel miras ilk yardımı denir. Böylesi bir acil durumun nedeni **doğal** veya **insan kaynaklı** ya da her ikisinin karışımı bir zarar olabilir. İlk yardım; acil durumun **incelenmesi** ve bunun kültürel miras üzerindeki muhtemel etkilerini, **olay yerinde hasar ve risk tespiti** yapılmasını ve **emniyet ve sabitleme** konularını içerir.

İlk yardımın genel amacı, olaydan etkilenen kültürel mirasın kurtarılmasını sağlamak ve bu vesileyle olaydan etkilenen insanların iyileşmelerine yardımcı olmaktır.

Kurumsal bir acil durum veya kriz müdahale planı dahilinde, kültürel miras ilk yardımı, acil durum müdahale sürecinin bir parçasıdır. Özellikle büyük ölçekli felaketlerin ardından, kültürel miras ilk yardımına, genellikle resmi olarak ilan edilen acil durum aşaması sona erdikten sonra başlanır. Yine de, bir acil durum anında önceden hazırlıklı ve eşgüdümlü olmak, hızlı ve etkin bir kültürel miras ilk yardımı sağlanabilmesi için faydalı olacaktır.

Katmandu'da bir tapınağa acil durum sabitlemesi yapılıyor; Nepal, 2015. Foto: ICCROM.

Acil durumlarda farklı tiplerdeki kültürel miraslara nasıl ilk yardım sağlayabiliriz?

Bu kitapçık, birçok noktada ve farklı türlerdeki kültürel mirasa ilk yardım sağlamak için geliştirilmiş üç aşamalı bir eylem yöntemini anlatır.

Bu yöntem, ICCROM'un uluslararası ve çok ortaklı kursu **Kriz Zamanlarında Kültürel Miras için İlk Yardım (FAC)** ile kapsamlı saha deneyimleri ve tüm dünyadan uzmanlarla yapılan disiplinler arası işbirlikler temel alınarak hazırlanmıştır.

Hiçbir acil durum bir diğerine benzemediğinden, bu yöntem dahilinde tanımlanan eylemler, karşılaştığınız duruma uyacak şekilde değiştirilebilir.

KÜLTÜREL MİRAS İLK YARDIMI EYLEM YÖNTEMİ

Bu yöntemin her adımı ayrı bir iş akışına sahiptir ve daha küçük eylemlere ayrılabilir.

1. Adım: Durum incelemesi

Durum incelemesi, acil durumun ne olduğunun daha geniş bir bağlamda anlaşılmasını sağlar. İlk yardım ekiplerinin olay yeri faaliyetleri için duruma en uygun planı geliştirmelerine izin verir. Acil durum evresinin sonunda, **kültürel mirasın kurtarılması** için orta ve uzun vadeli ihtiyaçların belirlenebilmesi konusunda derinlemesine bir durum incelemesi yapılır.

Adım: Olay yerinde hasar ve risk tespiti

Olay yerinde **hasar** ve **risk tespiti**, **felaketin** ardından, kültürel mirasta oluşan zararın ve beliren risklerin tanımlanmasına ve kayda alınmasına imkan verir. Bu adımın sonuçları, olay yerindeki eylemlerin önceliğinin belirlenmesine yardımcı olur.

3. Adım: Emniyet altına alma ve sabitleme

Emniyet altına alma ve **sabitleme**, zararı kontrol altına almak ve riskleri azaltmak gibi eylemleri içerir ve olaydan etkilenen mirası kurtarılmaya bir adım yaklaştırır. Bu aşamada, somut ve somut olmayan miras için yapılacak işler farklılaşır.

Belgeleme, sürekli **risk yönetimi**, **iletişim** ve diğer **ilk müdahale ekipleri** ile **koordinasyon (eşgüdüm)** içerisinde olma, bu yöntem içinde sıralanan adımların başarıyla uygulanmasında esastır. Bu yöntem içinde tanımlanan iş akışı; kültürel ilk yardım ekipleri, yerel halk, acil yardım ekipleri ve insani yardım kuruluşları arasındaki müşterek hareket alanlarının belirlenmesine yardımcı olur.

Kültürel mirasın emniyet altına alınması ve kurtarılması için atılan adımlar; insaniyet, tarafsızlık, adillik ve bağımsızlık gibi insani yardım ilkeleriyle paralel olmalıdır. Bu idealin pratikte desteklenmesi için bu kitapçık, insani yardım için öngörülenlere uyan yandaki temel ilkeleri önerir.

Kültürel mirasın ilk yardımı için temel ilkeler

1. İnsan odaklı ilk yardım

Gereksinimlerine öncelik verilmesi ve kişilerin miraslarını emniyete alıp kurtarmaları için becerilerinin geliştirilmesi, İlk Yardım Yöntemi'nin temel tasarımı ve yaklaşımıdır.

Miras yerleri genellikle kriz sırasında yerinden olmuş insanlara barınma mekanı olarak kullanılır. Kültürel miras ilk yardımı, bu ihtiyaçları dikkate almalı ve yardım çalışmalarını kolaylaştırmalıdır. Ayrıca istatistikler, çoğu felakette, yerel halkın kültürel mirasına ilk müdahale eden ve emniyet altına alanlar olduğunu göstermektedir. Mesela, 2012'de Kuzey Mali'deki çatışmalarda, özel koleksiyondaki antik el yazmaları, kabileler arası geleneksel bağlantılar sayesinde korundu. Toplular genelde, zamanla kazanılmış acıyla başa çıkma mekanizmalarına ve bilgi birikimine (geleneksel inşaat yöntemleri gibi) sahiptir. Bu bilgi ve deneyimler restorasyon ve kurtarma sırasında kullanılmalıdır.

2. Kapsayıcı bir tavır ve çeşitliliğe saygı

İlk yardım, felaketten etkilenen bölgenin kültürel mirasını oluşturan unsurların tanınmasına yardımcı olmak için kapsayıcı bir görüş açısı benimsemelidir.

Bireyler ve uzmanlar olarak, kültürel miras ilk yardım ekipleri; istemeden özel değerlere dayalı yargılarda bulunabilir, kültürel mirasın seçici olarak tanınmasına ve etkilenen bölgedeki mevcut eşitsizliklerin artmasına neden olabilirler. Örneğin, geleneksel olarak, kurumsal müdahalelerde ikonik veya anıtsal mirası korumaya odaklanılırken, yerel miras büyük ölçüde göz ardı edilmiştir.

3. Bağlama özel müdahale

Acil durumu daha geniş bir bağlamda anlamak, etkili bir kültürel miras ilk yardımı sağlamak için çok önemlidir.

Her acil durumun farklı bir bağlamı vardır. Bağlamsal analiz, ana aktörlerin acil ihtiyaçlarının ve kültürel mirası koruma kapasitelerinin belirlenmesini sağlar. Bağlamın değerlendirilmesi ayrıca, bir kriz anında, kültürel mirasa daha fazla zarar verebilecek risk faktörlerini belirlemeye yardımcı olur. Örneğin, güvenlik eksikliği, şiddetli çatışmalar sırasında kültürel miras alanlarının sistematik olarak yağmalanması riskini artırabilir.

4. Kültür ile insani yardımı iç içe geçir

Kültürel mirasa ilk yardım, insani yardım ve toparlanma ile birlikte sağlanmalıdır.

Herhangi bir kriz durumunda, insan hayatını kurtarmanın bir numaralı öncelik olduğunu kabul etmekle birlikte, felaketlerden etkilenen insanların kültürlerinin sürekliliğini sağlamak için yardım alma hakkına sahip olduğunu da kabul eden İlk Yardım Yöntemi, kültürel ve insani yardımların birbirine sıkı sıkıya bağımlı olduğunu vurgular. Bu nedenle, kültürel mirasın korunmasına yönelik eylemler, ilgili hükümet ve insani yardım kuruluşları ile eşgüdümlü olarak ve yakın işbirliği ile başlatılmalıdır. İnsani yardım kuruluşları tarafından başlatılan "iş karşılığı ücret" programları, kültürel miras alanlarda enkaz temizlemek, değerli parçaları kurtarmak ve kırılan yerleri tekrar birleştirmek için kullanılabilir.

5. Zarar verme!

İlk yardım faaliyetleri daha fazla hasarı engellemeli ve kurtarmayı desteklemelidir.

Kültürel miras ilk yardımının temel hedeflerinden biri, diğer riskleri değerlendirerek, hafifleterek ve bunlara karşı hazırlık yaparak daha fazla hasarı önlemektir. Örneğin, kültürel koleksiyonlar için bombalamaya karşı geçici bir depolama alanı kurarken, sel veya yağma gibi risklere maruz kalınmadığından emin olun.

Kültürel miras ilk yardımını başlatmak için kim izin verebilir?

Çoğu durumda, ilk yardım işlemlerini başlatmak için, olaydan etkilenen kültürel mirasın sorumlusu izin verir. Sorumlular, ulusal veya yerel bir devlet kurumu veya dini bir vakıf gibi çeşitli biçimlerde olabilirler.

Ancak sorumlular tek otorite değildir. Resmi olarak ilan edilmiş bir acil durum sırasında **müdahale** için öncelikler, olayı yönetmekten sorumlu kurumlar tarafından belirlenir.

Bir ülkenin acil durum yönetim yasaları, müdahale eylemlerini başlatma ve etkilenen alanlara erişim sağlama konusunda kimin veya hangi kurumun genel otoriteye sahip olduğunu belirlemede büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle, genel acil durum müdahalesini düzenlemekten sorumlu kurumdan önceden izin alınması ve eşgüdüm sağlanması ile kültürel mirasın sorumluların onayı, kültürel miras ilk yardım işlemlerini başlatmak için gereklidir.

Depremin hemen ardından moloz temizleme faaliyetleri yürütülüyor, Katmandu, Nepal, 2015. Foto: Tapash Paul/Drik.

Genel acil durum müdahalesini kim yönetiyor?

Resmi olarak acil durumda ilan edildiğinde, konuyla ilgili devlet yetkilisi, bir **acil durum müdahale yöneticisi** veya bir **olay komutanı** atayarak, bu kişinin, önceden tanımlanmış bir süreç uyarınca **acil durum yönetim sistemini** kurmasını sağlayacaktır. Örneğin, Hindistan'da, Ulusal Afet Yönetim Müdürlüğü, **2005 Ulusal Afet Yönetimi Yasası** uyarınca tüm doğal ve insan kaynaklı felaketlere yapılacak müdahaleyi koordine etmektedir.

Olayın gereksinimlerine ve ölçeğine bağlı olarak; sivil savunma birimleri, Kızıl Haç gönüllüleri, polis ve ordu gibi acil durum müdahale ekipleri o ülkenin acil durum yönetim sistemi içinde çalışırlar ve hayat kurtarma, iletişim ve ulaştırma sistemlerini tamir etme ve diğer temel ihtiyaçları karşılama gibi işler yaparlar.

Çok ciddi bir felaket durumunda, ulusal hükümet, Birleşmiş Milletler (BM) öncülüğünde başka bir ülkeden veya uluslararası toplumlardan yardım isteyebilir. Birleşmiş Milletler, insani yardımları, Ajanslar Arası Daimi Komitesi (IASC) aracılığıyla sunar. Bu komite, BM ve uluslararası kuruluşların kilit insani yardım **aktörlerinden** oluşur. Felaketin ilk 48 saati içinde, IASC ilk değerlendirmelere dayanarak felaketi ölçeği, karmaşıklığı, aciliyeti ve mevcut yerel **kapasiteye** göre sınıflandırır.

2. Seviye veya **3. Seviye** bir acil durumunda, BM eşgüdümlü ve çok kuruluşlu bir müdahale ekibini (BM, hükümetlerarası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları) harekete geçirir ve insani yardım işlerini konulara ayırarak **kümelendirir**. Bu tür acil durumlarda genellikle, yerel yetkililerin ve müdahale kapasitelerinin ciddi derecede etkilendiği gözlemlenmektedir. Böyle durumlarda yerel yönetim, uluslararası kurumlarla eşgüdümlü olarak çalışır ve kümeler içindeki değerlendirme ve yardım toplama gibi faaliyetleri gerçekleştirir. Şu anda, bu küme sistemine kültür dahil edilmemiştir.

Bir acil durumun karmaşık olduğu bildirildiğinde, BM insani yardım örgütü, askeri ve/veya polis operasyonlarını asayişli koruma misyonuna dahil edebilir.

[Sayfa 151'deki referanslara bakın.](#)

Kültürel miras ilk yardımını kim uygulayabilir?

Bir kültürel ilk yardımcı; acil durum müdahalesinde bulunanlar, insani yardım uzmanları, miras sahipleri ve gönüllülerle eş güdümlü olarak ilk yardım operasyonlarını planlayabilir ve uygulayabilir.

Bir kültürel ilk yardımcı, tehlike altındaki kültürel mirasın acil bir felaket sırasında veya hemen sonrasında korunması konusunda önceden eğitim almış kişidir. **Büyük ve karmaşık acil durumlarda** kültürel miras için ilk yardım sağlanabilmesi için; yiyecek, su, barınma, güvenlik ve psikolojik travma gibi birbiriyle yarışan ihtiyaçların dengelenmesi gerekir. Bu nedenle kültürel ilk yardımcı; fiziksel, zihinsel, çevresel ve göreve özel iş talepleriyle başa çıkabilmelidir.

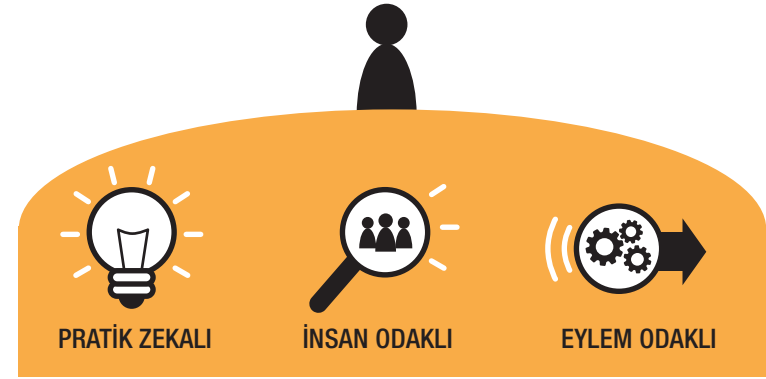
Bu kişi, çeşitli acil durum bağlamlarında farklı kültürel miras türlerini değerlendirme, belgeleme, emniyet altına alma ve sabitleme bilgi ve becerisine sahip olmalıdır. Farklı konularda aynı anda iş yapan takımlarda çalışabilmelidir. Kültürel ilk yardım görevlileri; yerel topluluklardan, acil durum müdahale kuruluşlarından ve kültürel miras kurumlarından seçilebilir.

Yan sayfada listelenen nitelikleri okuyun ve kendi kurum veya çevrenizden, kültürel ilk yardımcı rolüne en uygun insanı bulun.

Kültürel ilk yardımcıları, Port-au-Prince, Haiti, 2010. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Bir kültürel ilk yardım görevlisinin üç temel özelliği

Pratik zekalı

- kültürel mirasın çeşitli biçimlerini anlar
- acil durum konusunda bilgili
- çözüm bulma ve düşünme becerileri güçlü

İnsan odaklı

- iyi bir dinleyici
- mevcut toplumsal yapıları, inançları ve değerleri anlar ve sayar
- takım oyuncusu
- insan ihtiyaçlarına duyarlı
- güven sağlayıcı

Eylem odaklı

- olumlu ve 'biz yaparız' tavrına sahip
- sorun çözmede yaratıcı
- hızlı düşünür ve kolay yorulmaz

Kültürel miras ilk yardımını, acil durum müdahalesinin bütünüyle eşgüdümlü yapmak neden önemlidir?

Bir acil durumda, yardım ve kurtarma öncelikleri, iyi çalışan ulusal veya uluslararası acil durum yönetim sistemleri aracılığıyla belirlenir. Yardımlar, belirlenen önceliklere göre bu sistemler aracılığıyla yönlendirilir. Güvenlik ve asayişin sağlanması için, etkilenen bölgeye erişim mutlaka kontrol altına alınır.

Etkilenen bölgeye erişebilmek ve kültürel mirasın öncelikli kabul edilmesini sağlayabilmek için, kültürel mirası kurtarma çabalarını acil durum müdahalesinin bütünüyle eşgüdümlü yapmak önemlidir. Aksi bir durum, etkilenen mirasın hasar görme veya yok olma tehlikesini artırabilir.

Kültürel miras ilk yardımını eşgüdümlü yapabilmek için örnek dosya oluşturma: Haiti

2010 yılında Haiti depremini izleyen aylarda, *Institut de Sauvegarde du Patrimoine National* (ISPAN) etkilenen bölgelerdeki hasar görmüş tarihi binaları belirleyip işaretlemek için bir çalışma yaptı. Binaları emniyete almak ve sabitlemek için yeterli kapasite (fon ve insan gücü) bulunmadığından, Enstitü binaların yıkılmasını önlemeyi amaçladı ve binaların önemine, işlevine ve kullanımına uygun koruma önlemleri aldı.

Miras yapıların işaretlenmesi, Jacmel, Haiti, 2010. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Bu çalışma, Bayındırlık Bakanlığı ve yardımcı BM kuruluşları tarafından yürütülen yapısal değerlendirmelere paralel olarak gerçekleştirildi. Tam işbirliği mümkün değildi, çünkü kültürel mirasın kurtarılması veya korunması konuları, ne ulusal ne de uluslararası acil durum müdahalesine dahil edilmemişti. Sonuç olarak, birçok tarihi yapı tehlikeli ilan edildi ve sonunda da yıkıldı.

[Sayfa 153'teki referanslara bakın.](#)

İşaretili miras yapı, Jacmel, Haiti, 2010. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Ne zaman kültürel miras ilk yardımı sağlamak uygundur?

Acil bir durumda, ilk öncelik hayat kurtarmak ve güvenliği sağlamaktır. Bu faaliyetler tamamlanır tamamlanmaz, kültürel miras ilk yardımı etkinleştirilebilir. Yine de, çeşitli acil durum ve insani yardım aktörleriyle olay yerinde eşgüdümlü çalışma sistemleri kurulması afet öncesinde yapılmalıdır ve yerel yönetimlerin ve kültürel miras kurumlarının acil durum hazırlık planlarına gereken önem verilmelidir. Uygulamada, ilk yardımın başlatılması için doğru zaman değişebilir ve aşağıdaki unsurlara bağlıdır:

- Acil durumun niteliği ve ölçeği: Geniş çaplı hasar ve can kaybı içeren **büyük** ve **karmaşık bir acil durumda**, kültürel ilk yardım faaliyetleri gecikebilir.
- Etkilenen alanlara erişim: Silahlı bir çatışma veya nükleer olay durumunda, etkilenen bölgeye erişim ciddi şekilde sınırlı olacaktır. Bu da kültürel ilk yardımın etkinleştirilmesini geciktirebilir.
- Kültürel mirasa ve/veya **paydaşlar** için önemine (örneğin yerel, ulusal, uluslararası önemine) verilen hasarın çapı: Hasarın çok büyük olduğu durumlarda, dışarıdan alınacak yardım ihtiyacı, operasyonları geciktirebilir. Benzer şekilde, Dünya Mirası alanı gibi son derece önemli bir kültürel miras için herhangi bir işlem yapılmadan önce, yabancı uzmanların inceleme yapması gerekebilir.
- Yerel kapasite ve hazırlıklı olma: Eğitilmiş personel ve kaynaklar bakımından yerel kapasitenin olduğu ve acil durum yönetim kurumları ile koordinasyon mekanizmalarının mevcut olduğu yerlerde, hayat kurtarma çalışmalarının hemen ardından kültürel miras ilk yardımının başlatılması daha kolaydır.

Kültürel ilk yardım çalışmalarının başlatılması: İtalya ve Irak

Daha önce de belirtildiği gibi, kültürel miras ilk yardımını başlatmanın doğru zamanı, acil durumun niteliğine ve çapına bağlıdır. Örneğin, 24 Ağustos 2016'da orta İtalya'nın dağlık bölgesini vuran ilk depremden sonra, arama kurtarma operasyonları on gün sürdü ve ancak bu sürenin ardından, İtalyan Sivil Koruma Dairesi, Kültür Bakanlığı ile işbirliği içerisinde, bölgedeki taşınmaz ve **taşınabilir kültürel mirasa** verilen zararın ilk değerlendirmesini yaptı.

Kuzey Irak'ta, 2014 yılında kasıtlı olarak tahrip edilmiş kültürel miras alanlarının hasar tespit çalışmaları, Musul kentinin kurtuluşundan altı ay sonrasına kadar başlatılamamıştır. İşgal altındaki bölgelere erişimin olmaması ve 2016'nın sonunda sağlanan özgürlüğün ardından oluşan belirsiz güvenlik koşulları, etkilenen bölgelerde kültürel miras için ilk yardım uygulanmasını önemli ölçüde geciktirdi.

[Sayfa 153'teki referanslara bakın.](#)

Üst: İtalya'nın iç kesiminde deprem, 2016. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.
Alt: Nimrud arkeolojik alanında ilk yardım çalışmaları, Kuzey Irak, 2017. Foto: Layla Salih.

Ülkenizdeki genel acil durum müdahalesini kimin yönettiğini öğrenin. Kültürel miras ilk yardımı yerel veya ulusal acil durum hazırlıklarına ve müdahalesine dahil mi?

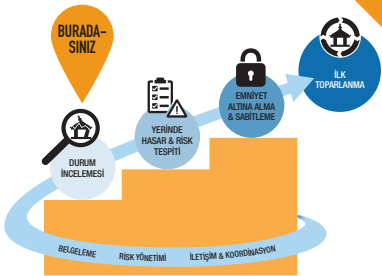

ÇALIŞMA: Bölgenizde bir acil durum ilan edilmiş olduğunu düşünün. Hasar raporları gelmeye devam ettiği için, durum henüz belirsiz. Ön raporlar, çeşitli yerlerde kültürel mirasın zarar gördüğünü ve kapsamlı kayıpların tahmin edildiğini gösteriyor. Bölgenizin çok çeşitli ve zengin kültürel mirası, ülkenizin ulusal kimliğinin bir parçasıdır. Tarihinizi kaybetme ihtimali sizi endişelendiriyor ve ilk yardım sağlamak istiyorsunuz.

Nereden işe başlarsınız?

Öğrenmek için okumaya devam edin.

BİRİNCİ ADIM DURUM İNCELEMESİ

Durum incelemesi nedir?

Acil bir durumda güvenilir bilgi toplamak, özellikle bölük pörçük ve onaylanmamış kaynaklardan geldiği zaman, zor olabilir. Bu nedenle, kültürel mirası emniyet altına almak için harekete geçmeden önce, durumu değerlendirmek, toplanan bilgileri incelemek ve bir ilk yardım stratejisi hazırlamak için gereken zamanı ayırın. Bunu yapmadığınızda, etkilenen mirasın yanlış önceliklendirilmesine ve mirasa verilen zararın artmasına sebep olabilir, hatta insan hayatını tehlikeye atabilirsiniz.

Ani başlayan bir acil durumun veya adım adım gelişen bir krizin sistematik değerlendirmesine durum incelemesi denir. Olayın öncesi ve sonrasında bazı bilgilerin toplanması ve bunların arasındaki bağlantıların kurulması gerekir. Böylece sahada çalışanları bilgilendirmek, acil ihtiyaçları ve de bunları karşılayacak mevcut kapasiteleri belirlemek mümkün olur.

Durum incelemesi, insani yardım kuruluşları arasında yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bir felaketin hemen ardından yardım önceliklerini tanımlamak için ve **ilk toparlanma** evresinin başlangıcında uzun vadeli insani ihtiyaçların belirlenmesi için kullanılır.

Kriz Zamanlarında Kültürel Miras için İlk Yardım uluslararası kursunun bir parçası olarak durum incelemesi, Amsterdam, 2015, Hollanda. Foto: ICCROM.

Neden kültürel miras ilk yardımı için durum incelemesi yapılmalıdır?

Hızla gelişen bir krizde durum incelemesi yapmak, riskleri azaltabilir ve kültürel mirasın zarar görmesini kontrol altına almaya veya önlemeye yardımcı olabilir. Eğer durum incelemesi, kültürel mirasın korunması için yapılacak bir saha çalışmasının başında gerçekleştirilirse; çalışmanın yerini, zamanlamasını, ölçeğini ve kapsamını belirlemeye yardımcı olabilir.

Bir felaketten önce yapılmış ve etkilenecek kültürel mirasın türleri ve önemi hakkındaki bilgi veren bir durum incelemesine bakılarak, neyin **önceliklendirileceği** ve nasıl müdahale edileceği gibi kritik soruların cevaplandırılması kolaylaşır. Ayrıca ilk yardımın uygulanmasında yardımcı olabilecek aktörlerin ve paydaşların belirlenmesi sağlanır.

Çatışmanın yol açtığı bir acil durum için yapılacak bir durum incelemesi, çatışmanın değerlendirileceği şekilde genişletilebilir. Buna **çatışma incelemesi** denir. (bkz. s38)

Durum incelemesi sonuçları, etkilenen kültürel mirasın emniyet altına alınması ve sabitlenmesi için özel bir plan geliştirmede kullanılır. Ancak **yerinde hasar ve risk tespiti** daha fazla veri sağladığından değişiklik gerekebilir. (bkz. s42)

Depremde hasar görmüş bir kilise, Bohol, Filipinler, 2013.
Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Durum incelemesi, gelişmekte olan bir krizde hasarı önlemeye ve riskleri azaltmaya nasıl yardımcı oldu: Kiev, Ukrayna

Şubat 2014'te, Ukrayna'nın Kiev kentinde halk protestoları başladı. Kiev'in merkezinde, protestocular ve çevik kuvvet polisi çeşitli kültürel miras kurumlarını ve alanlarını çevreledi. Dışarıda gelişen olayların durum incelemesine dayanarak, Ukrayna Ulusal Sanat Müzesi'nin birinci katı boşaltıldı ve protestolar şiddetli ayaklanmalara dönmeden önce değerli eserler geçici olarak daha güvenli bir yere taşındı. Koleksiyonun yerinin değiştirilmesinin yanı sıra, müze personeli de güvenlik güçleriyle temas geçerek, polisi vandalizmi önlemeye çağırdı. Zamanında alınan bu önlemler müze koleksiyonunu büyük zararlardan kurtarıırken, komşu bir müzede ise isyanlar sırasında koleksiyonun bir bölümü çalındı.

Kaynak: Ihor Poshyvailo, Yüz Cennetlik Kahraman Milli Anıt Kompleksi - Onur Devrimi Müzesi Müdürü, Kiev, Ukrayna. Kriz Zamanlarında Kültürel Miras için İlk Yardım uluslararası kursunun katılımcısı, 2015.

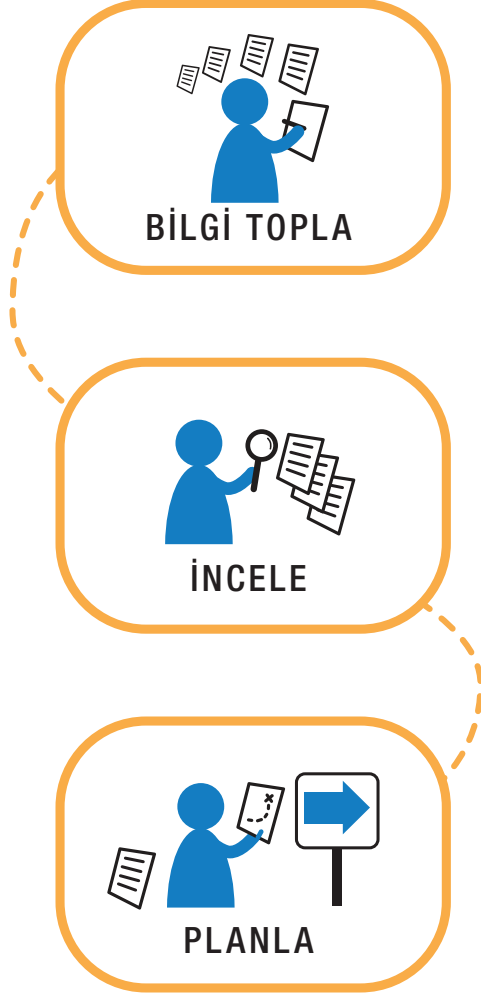
Durum incelemesine kimler katılmalı?

Kültürel mirasa ilk yardım uygulanması için yapılacak bir durum incelemesine aşağıdakiler katılmalıdır: (ancak liste bu görevlilerle sınırlı değildir)

- ilk yardım uygulayan ekipler veya kurumlar
- etkilenen kültürel mirasın sahipleri veya sorumlu kurumlar
- etkilenen bölgeye erişimi kontrol eden ve acil durum müdahalesinin önceliklerini belirlemekle sorumlu acil durum yönetim kurumlarından temsilciler
- yerel topluluklardan temsilciler
- gönüllüler ve yerel STK'lar

Kültürel miras ilk yardımı için durum incelemesi nasıl uygulanmalıdır?

Kültürel miras ilk yardımı için durum incelemesi iş akışını aşağıda görebilirsiniz:

Bilgi toplayın

Kültürel miras ilk yardımı için bir durum incelemesi yapmanın ilk adımı; acil durumun cinsi, coğrafi konumu, etkilenen kültürel mirasın türleri ve önemi, zararın türü ve kapsamı ile ilgili paydaş ve aktörler hakkında kesin bilgiler toplamaktır.

Acil durum bağlamı

- 1 Hangi il, bölge veya ülke için içinde? İlgili alanın kesin coğrafi koordinatlarına ulaşın.
- 2 Acil duruma neden olan birincil **zarar** nedir?
- 3 Hangi ikincil zararlar etkilenen bölgedeki kültürel mirasa daha fazla hasar verebilir?
- 4 Hangi toplumsal, ekonomik veya politik **hassasiyetler** mirasın hasar görme ihtimalini artırabilir? Örnek: Kötü yollar zamanında müdahaleyi zorlaştırabilir veya asayişte bir bozulma, mirasın yağma tehlikesine maruz kalmasına neden olabilir.
- 5 Durumun hangi aşamasındasınız?
  - a. Acil durum öncesi aşama (Örneğin, volkanik bir patlama için erken uyarı mı yapıldı?)
  - b. Acil durumun başlangıç aşaması (Örneğin, isyanlar başlamış ya da bir fırtına mı yaklaşıyor?)
  - c. Doğal bir afetten hemen sonra mı yoksa örn. bir bombalama olayı gibi insan yapımı bir tehlikenin hemen sonrası mı?

Çok katmanlı bir acil durumda, olaylar düz bir çizgide ilerlemez. Örneğin, bir deprem yangını tetikleyebilir. Benzer şekilde, uzun süreli krizlerde, yeni bir çatışma mevcut bir barış anlaşmasını istikrarsızlaştırabilir. Bu nedenle, gelişen bir durum karşısında, hangi aşamada olduğunuzu doğru belirlemek ve beklenmedik durum planlamasını için içine katmak çok önemlidir.

- 1 Kaç tane ve ne tür kültürel miras varlığı olaydan etkilenecek? Eğer birden fazla **kültürel miras varlığı** için içindeyse, hepsinin kesin coğrafi koordinatlarını bulduğunuzdan emin olun. Bu bilgilere, ulusal kültür bakanlıkları veya ulusal kültür bölümleri tarafından tutulan mevcut **envanterden** ulaşılabilir.
- 2 Etkilenen kültürel mirasın bölgedeki ve insan arasındaki **önemi** nedir? Ulusal veya bölgesel öneme sahip listelenmiş bir miras varlığı mı?
- 3 Kültürel miras için ilk yardımı etkileyebilecek yerel inançlar veya tavırlar neler? Bunlar, gerek duyacağınız kaynakların ve yardımcı olabilecek insanların sayısını etkileyebilir. Örneğin, 2015 yılında Nepal'deki deprem sonrasında, Hindu olmayan yabancı inşaat mühendislerinin hasarı değerlendirmek için Hindu tapınaklarının içine girmesine izin verilmedi. Yerel kültürel ve toplumsal şartlara saygılı bir ilk yardım operasyonu planlamak için aşağıdakilerin anlaşılması önemlidir:
  - a. Bölgedeki dini inançlar.
  - b. Tercih edilen dil ve iletişim biçimleri.
  - c. Kadın ve erkeklerin rolü ve mirasa ilgileri
  - d. Bir azınlığın mirasının, o bölgedeki ana mirasa dahil edilmesi veya miras içinde temsil edilmesi.
  - e. Kültürel mirasın kurtarılmasında dış yardım beklentileri.
- 4 Olaydan önce kültürel mirasın durumu neydi, yani fiziksel durumu ve zayıf yanları nelerdi? Tamir edildi mi? Konservasyon çalışması yapıldı mı? İyi korunmuş muydu? İyi belgelendi mi? Bu bilgi, ilgili kültürel miras varlıklarını yöneten kurumlardan veya bireylerden elde edilebilir.

Bir kriz yaşanmadan önce yerel kültürel mirasın belirlenmesi ve belgelenmesi önemlidir. Böylece bir olay meydana geldiğinde herhangi bir zararın tespit edilmesi mümkün olur. Yerel kurum personeline, fotoğraflarla hasarın nasıl kaydedileceği de dahil olmak üzere belgeleme eğitimi verilmelidir. (Daha fazla bilgi için **olay yerinde hasar ve risk tespitine** bakın, s.53)

- 5 Etkilenen kültürel miras için işlevsel acil durum yönetimi planları var mı? Varsa, kültürel mirasa yerel müdahaleyi yönetmekten sorumlu olan kişilerin iletişim bilgilerini toplayın.
- 6 Bölgedeki kültürel miras varlıkları ne tür zararlar görmüşler? Bilinen yerel kaynaklardan bilgi toplayın.

Yerel halktan gönüllüler kişisel güvenliklerine dikkat etmeden, depremde hasar gören Budist tapınaklarının ve pagodalarının parçalarını toplamak için, dini inançları gereği yalınayak çalıştılar. Bagan, Myanmar 2016. Yerel inançlar ve gelenekler her zaman kültürel miras ilk yardımını etkileyecektir. Bununla birlikte, güvenlik malzemesi giymeden kültürel miras kurtarmann tehlikeleri konusunda yerel toplulukların felaketten önce bilinçlendirilmesine özen gösterilmelidir. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

- 1 Etkilenen bölgedeki **kültürel miras varlıklarının** sahipleri (kurumlar/bireyler/topluluklar) kimlerdir? İletişim bilgilerini toplayın ve mümkünse, kültürel miraslarına daha önce herhangi bir zarar gelip gelmediğini sormak ve ön bilgi toplamak için iletişim kurun.
- 2 Geçim kaynağı bu kültürel miras varlıkları olan insanlar veya topluluklar kimlerdir?
- 3 Acil durum müdahalesinin yönetiminden kim sorumludur ve etkilenen alanlara erişimi kim kontrol etmektedir? Daha sonra gerek duyulduğunda yerinde tespit sırasında kullanılması için iletişim bilgilerini toplayın.
- 4 Hasar ve risklerin tespit edilmesi ile emniyet altına alınma ve sabitleme işlemleri sırasında hangi yerel topluluklar, gönüllü gruplar ve olay yeri personeli yardımcı olabilir?
- 5 Hangi acil durum müdahale ekipleri (örn. askeri veya sivil savunma personeli, itfaiyeciler) etkilenen mirasa ilk yardım uygulanmasında yardımcı olabilir?
- 6 Etkilenen kültür mirasının paydaşlar ne tür kaynaklar sağlayabilir?
- 7 Önemli acil durum aktörleri ile paydaşları arasındaki işbirliği düzeyi nedir?

Paydaşların ve aktörlerin haritalanması

Görsel bir harita oluşturmak, paydaşlar ve aktörler arasındaki karmaşık ilişkileri ve ayrıca bu grupların kültürel miras ilk yardımındaki rollerini ve çıkarlarını tanımlayıp anlamak için yararlı bir araç olabilir. Nasıl mı? Arka sayfadaki hayali örneği inceleyelim: A ülkesindeki dini bir miras alanında patlayan bir bombanın ardından paydaşlara ve aktörlere bakalım. Olayın temelinde sürmekte olan bir çatışma vardır.

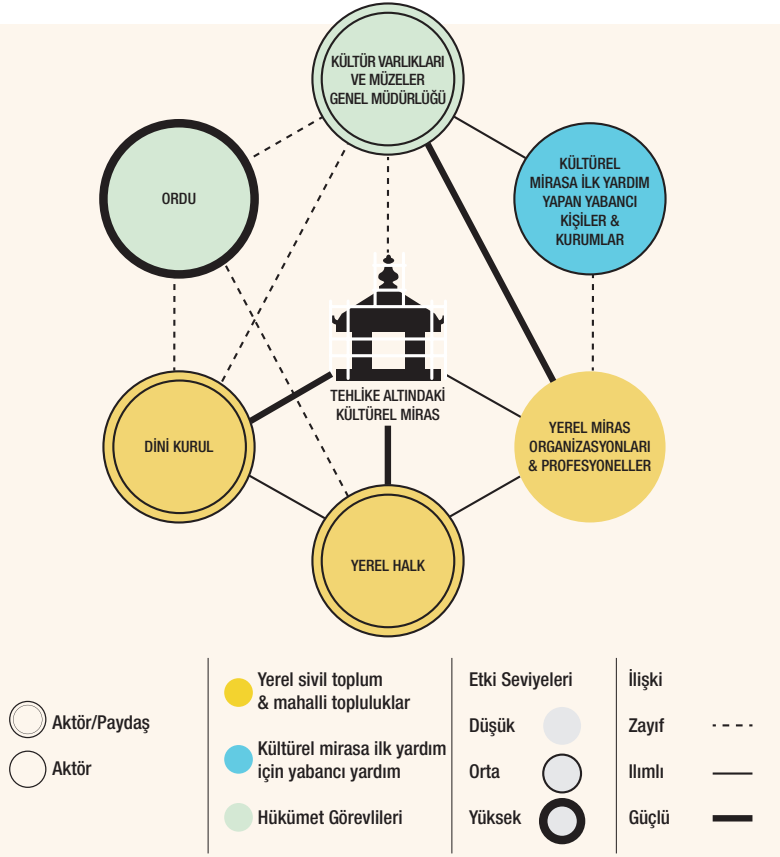
A ülkesinin ordusu, etkilenen bölgedeki barışı koruma ve terörle mücadele operasyonlarından sorumludur. Şu anda alana erişim askerlerin kontrolünde.

Alanın civarında yaşayan yerel topluluk üyeleri orduya tam olarak güvenmiyorlar. Dini alana çok bağlılar ve burayı kurtarmak istiyorlar.

Diğer **önemli paydaşlar** ve **aktörler** ise şunlardır:

- Dini alandaki hasarlı binalara ve eserlere ilk yardım sağlama konusunda uzmanlığa sahip olan Devlet Eski Eserler Kurulu.
- Hasar gören tapınağın Dini Kurulu. Devlet Eski Eserler Kurulu ile zayıf bir ilişkisi var, ancak devletin ilk yardım işlerine başlamasına izin vermeden önce bu dini kurula danışmak gerekiyor.
- Yabancı kültürel miras kuruluşları. Finansal destek ve teknik yardım için Devlet Eski Eserler Kurulu tarafından başvuruluyor.
- Dini alanın tarihini bilen, hasarı tespit etme ve hasarlı mirası sabitleme ve emniyet altına alma konusunda uzmanlığa sahip yerel kültürel miras uzmanları.

Böyle bir durumda tüm paydaşları ve aktörleri haritalayarak herkesin çıkarlarını ve birbirleriyle ilişkilerini tanımlamak, aşağıdakileri açıklığa kavuşturmalıdır:

- Etkilenen kültürel miras alanına kimler erişim sağlayabilir?
- Kültürel miras için ilk yardımı kim finanse edebilir?
- Kültürel miras için ilk yardımın başlamasına kim izin verebilir?
- Topluluktan kimlere danışılmalı ve kimler dahil edilmeli?
- Yerel ihtiyaçlara duyarlı ve bu olaya özel bir müdahale için gereken bilgileri kim sağlayabilir?

Paydaşlar ve aktörler haritası çizmek, konuyla ilgili herkesin çıkarlarının ve güç ilişkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlar. Bu da potansiyel çatışmaları ve yanlış iletişimi önlemeye yardımcı olur.

Bilgiyi inceleyin

- 1 Toplanan bilgileri inceleyin ve aşağıdaki özellikleri taşıyan kültürel miras varlıklarını belirleyin:
  - a. En önemliler;
  - b. Ağır hasar görmüşler;
  - c. Biraz hasar görmüş ve ikincil tehlikelere karşı savunmasızlar. Yani kendi haline bırakılmaları halinde daha fazla hasar riski ortaya çıkacak.
- 2 Yerde hasar ve risk tespiti gerektiren kültürel miras varlıklarını belirleyin. Kısmen veya ağır hasar görmüş ve daha fazla zarar görme riski taşıyan kültürel miras varlıkları, yerde tespit için önceliklendirilmelidir. Benzer şekilde, çok önemli ve risk altında bulunan varlıklar, yerde tespit için öncelikli listeye alınabilir.
- 3 **Yerde hasar ve risk tespiti** için ihtiyacınız olacak uzmanlık türünü belirleyin. (bkz. s46) Bunlara ek olarak, kültürel miras alanının ve (varsa) binaların genel güvenliğinin bir değerlendirilmesine de ihtiyaç duyulabilir. Örneğin, tarihi bir bina ve koleksiyonun sel sonrası yerde tespiti sırasında, bir yapı mühendisi ve bir koleksiyon yöneticisinin yardımı gerekebilir. Mühendis, suyun miras yapılarına verdiği zararı değerlendirirken, koleksiyon yöneticisi de çürüme ve küfün yarattığı hasar ve riski tespit edebilir. Aynı şekilde, benzer kültürel varlıkların savaş sonrası, yerde-tespiti sırasında öncelikle patlayıcı cihaz bulunup bulunmadığını anlamak için güvenlik kontrolü gerektirebilir.

Acil durumun seviyesine ve çapına bağlı olarak, etkilenen bölgedeki okul, hastane ve ev gibi binaların kullanılabilirlik durumları, acil durum müdahalesinin bir parçası olarak, tespit edilir. Ancak genellikle bu tespitler kültürel miras alanlarına ve binalara öncelik vermemektedir. Çalışmaları uyumlu hale getirebilmek için, acil müdahaleyi yöneten kurumdan bir temsilcinin, kültürel mirasa yapılacak durum incelemesine katıldığından emin olun.

- 4 Mevcut bilgilere dayanarak, her kültürel alan için gereken **acil güvenlik eylemlerini** (bkz. s73) analiz edin. Örneğin, alanın örtülmesi mi gerekiyor yoksa alanı korumak için güvenlik görevlisi mi atanmalı? Somut olmayan miras söz konusu olduğunda, bu varlığa sahip olan toplumun afetin ardından toparlanabilmesi için ihtiyaç duyacağı yardım türünü düşünün.
- 5 Yerde hasar ve risk tespiti için ihtiyaç duyacağınız malzeme ve ekipman türlerini tanımlayın. (Uygulama kiti, bkz. s9)
- 6 **Paydaşlar ve aktörler haritasını** kullanarak, hangi paydaşların ve aktörlerin size olay yerinde çalışma izni vereceğini, erişim sağlayacağını, kaynak ayıracağını, lojistiği düzenleyeceğini ve aşağıdakiler için uzmanlık sağlayacağını bulun:
  - a. yerde hasar ve risk tespitleri;
  - b. her alanda emniyet altına alma ve sabitleme çalışmaları;
  - c. her alanda yapılan işin takibi ve değerlendirilmesi.
- 7 Tercih edilen yerel dil(ler) veya etkilenen bölgedeki iletişim şekilleri hakkında mevcut bilgilere dayanarak; acil durum aktörleri, paydaşlar, etkilenen topluluklar ve medya grupları ile iletişim kurmak için **stratejiler** belirleyin.

Yerde ilk yardım faaliyetlerini planlayın

Toplanan tüm bilgileri inceledikten sonra, bulduğunuz sonuçları kültürel mirasa ilk yardım uygulamaya yönelik bir stratejik plan geliştirmek için kullanın. Aşağıdakileri ana hatlarıyla belirleyin:

- 1 Sahadaki çalışmaların tahmini zaman dilimini, büyüklüğü ve kapsamı, maliyetleri ve amaçları.
- 2 Projeye dahil kurumların, acil durum aktörlerinin, kültürel ilk yardım görevlilerinin ve gönüllü grupların rolleri ve sorumlulukları
- 3 Yerde tespitler ile emniyet altına alma ve sabitleme önlemlerine başlamak için gerekli resmi izinler ve topluluklarla yapılan görüşmeler.
- 4 **İletişim planı:** Hangi iletişim araçları kullanılacak? Kimler sorumlu olacak?
- 5 Yerde çalışma yapmak için gereken hazırlıklar ve kaynaklar. (Kültürel miras varlıklarına özel olay öncesi belgeler ve yerde çalışma için gerekli acil durum malzemeleri ve ekipmanlarının listesi dahil.)
- 6 İlk yardım öncesi gönüllüler ve acil durum görevlileri için gereken olay yeri eğitimi veya bilgilendirmesinin türü.
- 7 İlk yardımın uygulanmasının emniyet ve kalite kontrol kriterleri.
- 8 Değerlendirme kriterleri ve şekilleri: Değerlendirmeyi kim, nasıl yapacak?
- 9 Takip düzeni: Kim yapacak? Zaman dilimi ne olacak?

Olay yerinde yapılacak hasar ve risk tespitinin ayrıntılı bilgi sağlayacağını unutmayın. Bu bilgiler, ilk yardım uygulanmasına yönelik hazırladığınız stratejik planı değiştirmenizi veya geliştirmenizi sağlayabilir.

Çatışma incelemesi nedir?

Çatışma incelemesi, bir çatışmanın kök nedenlerini belirlemeye ve potansiyel bir çatışmayı şiddetli bir duruma dönüştürebilecek tetikleyicileri anlamaya yardımcı olan bir araçtır. Bu tetikleyiciler, kültürel mirasın kasıtlı hedef alınmasını içerebilir.

Çatışma incelemesi nasıl yapılır?

Çatışma incelemesi için üç adımlı bir yöntem aşağıda özetlenmiştir. Bu yöntem İngiliz Uluslararası Kalkınma Departmanı (DFID) tarafından sağlanan rehberliğe dayanmaktadır ve kültürel mirasa yapılacak ilk yardım ve kurtarmanın önceliklerini belirlemek üzere uyarlanabilir.

- 1. Çatışma nedenlerinin incelenmesi.** Çatışmanın arkasındaki nedenleri anlamak için siyasi, toplumsal, ekonomik ve güvenlikle ilgili hassasiyetleri incelemek gerekir. Bu incelemeler çeşitli bakış açılarını bir araya getirmeli ve aşağıdaki unsurları içermelidir:
  - b. geniş bağlamsal inceleme (çatışmanın tarihi, fiziksel ve demografik özellikler ve yapısal eşitsizlikler);
  - c. gerginlik ve çatışma kaynaklarının bir haritası (kültürel sembolleri de içerebilir);
  - d. kültürel miras kesimi dahil olmak üzere farklı kesimlerdeki gerginlik kaynakları arasındaki bağlantıların anlaşılması.
- 2. Çatışmayı etkileyen veya çatışmadan etkilenen aktörlerin incelenmesi.** Bu çalışma daha kısa vadeli istek ve çıkarların incelenmesine odaklanır ve şunları içermelidir:
  - c. çatışmaya doğrudan veya dolaylı olarak katılan tüm aktörlerin listesi;
  - d. her aktör için çıkarların, ilişkilerin, kapasitelerin, barış gündeminin ve özendirici nedenlerin incelenmesi;
  - e. görsel haritalama.

Not: Kültürel miras varlıkları hakkındaki çatışmaları incelerken ikinci adım, etkilenen kültürel miras üzerinden çıkarların ve risklerin haritalanmasıdır.

3. Çatışma dinamiğinin incelenmesi. Bu adım, bir çatışmanın artması, azalması veya sabit kalması ihtimalleri ile, uzun ve kısa vadeli tetikleyicilerin değerlendirilmesidir. Şunları içermelidir:

- d. uzun vadeli eğilimlerin incelenmesi;
- e. olası kısa vadeli tetikleyicilerin tespiti;
- f. çatışma dinamiklerini hızlandıracak veya yavaşlatacak unsurların tespiti (kurumları ve süreçleri göz önünde bulundurun);
- g. çatışma senaryolarının geliştirilmesi.

Not: Bu adım, **ilk toparlanma** sırasında (bkz. s125), etkilenen kültürel mirasın karşı karşıya kaldığı riskleri inceleyebilmek için, kültürel miras kurtarma eylemlerin çatışma taraflarınca nasıl algılanacağını bir değerlendirmesini içermelidir.

Sayfa 155'teki referanslara bakın.

ÖNCE KENDİ ACİL DURUM HAZIRLIĞINIZI GELİŞTİRİN!

Şehrinizde bir acil durum meydana gelmişse ve bir dizi kültürel miras koleksiyonu ve bölgesi etkilendiyse:

- Sizce kimler durum incelemesi çalışmalarına dahil olmalı?
- Bu kişilerle nasıl iletişim kurarsınız?
- Şehrinizdeki tüm kültürel miras alanlarının kesin yerlerini gösteren bir haritanız var mı?
- Çeşitli kültürel miras varlıklarını önemine göre sınıflandıran bir öncelik listeniz var mı?

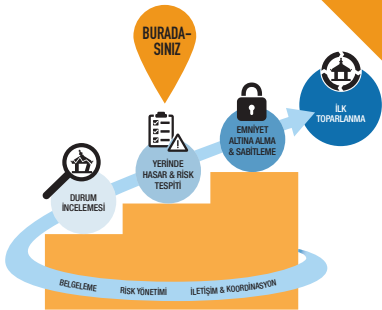
Durum incelemesinin ardından ne geliyor?

Bölgenizdeki **BİR ACİL DURUMUN ARDINDAN**, çeşitli paydaşlar, topluluk üyeleri ve ilgili acil durum aktörleriyle bir **durum incelemesi** yaptınız. Hasar görmüş ve/veya daha fazla tahribat tehlikesi altındaki somut ve somut olmayan kültürel miras varlıklarını belirlediniz.

Bir sonraki adımınız ne olmalı?

Öğrenmek için okumaya devam edin.

İKİNCİ ADIM OLAY SONRASI, YERİNDE HASAR VE RİSK TESPİTİ

Olay sonrası, olay yerinde hasar ve risk tespiti nedir?

Durum incelemesi yapmak, hangi somut ve somut olmayan varlıklara yerinde hızlıca kontrol gerektiğinin anlaşılmasına yardımcı olur. Bu işe, olay sonrası **yerinde hasar ve risk tespiti** denir.

Bu tür tespitler için miras varlıklarının seçimi **önem** derecelerine, maruz kaldıkları hasarın miktarına ve daha da hasar görme riskine göre yapılır.

Yerinde hasar ve risk tespiti, görsel inceleme ile hasar ve kayıpların belgelenmesinden oluşur. Tamir edilmezse kültürel mirasa daha fazla zarar verebilecek acil risklerin ortaya çıkarılmasında faydalıdır. Olay öncesi bilgilerle karşılaştırarak, fiziksel hasarın kapsamını ve neyin kurtarılabilirliğinin kayıt altına alınmasını sağlar. Ayrıca, kayıpları tespit eder. Örneğin, felaketin insanları, gelirlerini ve altyapılarını nasıl etkilediğini tespit eder.

Taşınabilir, **taşınamaz** veya **somut olmayan** her türlü kültürel miras için olay sonrası hasar ve risk tespiti yapmak önemlidir. Bunu yapmamak, zamanın ve kaynakların verimsiz kullanılmasına ve kurtarma ihtiyaçlarının yanlış tahmin edilmesine yol açabilir. Durum incelemesi sırasında ana hatları belirlenen olay yeri faaliyetlerinin uygulanması için hazırlanan **stratejik plan** bu bilgiler ışığında hazırlanacağı için tespit yapılması şarttır.

Bir ekip, Hanuman Dhoka Sarayı Müzesi'nde, olay yerinde hasar ve risk tespiti yapıyor, Katmandu, Nepal, 2015. Foto: ICCROM.

Olay yerinde hasar ve risk tespiti neden yapılmalıdır?

Etkilenen sahaların ilk elden denetlenmesi, durum incelemesi sırasında elde edilemeyen veya doğrulanamayan alan/bina/eser durumları hakkında daha fazla bilgi toplamanıza izin verir.

Yerinde tespit aşağıdaki fırsatları sağlar:

- Etkilenen mirasın fiziksel durumunu ortamı içinde değerlendirme ve gerekli emniyet ve sabitleme işlemlerini belirleme.
- Afetin daha geniş bir paydaş grubunu hangi yollardan etkilediği anlama. (Örneğin halkla, yerel liderlerle, alan içinde veya yakınında hediyelik eşya satan satıcılarla ya da yakındaki pansiyon işletmecileri ile konuşarak)
- Acil riskleri ve bunları azaltma önlemlerini tanımlama.
- Emniyete alma ve sabitleme faaliyetleri ile tam bir kurtarma işlemi için olaya özel maliyetleri tahmin etme.

Olay yeri hasar ve risk tespiti, kültürel mirasa ilk yardım ve kurtarma için gereken fonları garantiye almak için kullanılabilir. Böyle bir tespit, bir **Afet Sonrası İhtiyaç Değerlendirmesi**'ni (PDNA) bilgilendirebilir. PDNA çok kısımlı bir değerlendirme yöntemidir ve büyük ölçekli bir felaketin ardından, felaketten etkilenen hükümetlerin doğrudan etkileri, uzun vadeli etkileri ve kurtarma ihtiyaçlarını belirlemelerine yardımcı olur.

Bazı ülkelerin bir felaketten sonra kurtarma ihtiyaçlarını değerlendirmek için kendi yöntemleri vardır. Afet Sonrası İhtiyaç Değerlendirmesi yalnızca bir ülke uluslararası kuruluşlardan (örn. Birleşmiş Milletler) yardım talep ettiğinde yapılır.

Olay yerinde entegre hasar ve risk tespiti nasıl yapılır?

Aşağıda, olay yerinde entegre hasar ve risk tespiti için adım adım iş akışı bulunmaktadır. Bu akış; yerleşik, taşınabilir (eserler ve koleksiyonlar) ve **somut olmayan kültürel miras** içindir.

Olay sonrası, olay yerinde hasar ve risk tespiti için iş akışı

Hazırlık yapın

Durum incelemesi bulgularını aşağıdakilere temel olarak kullanın:

1 İzin alın ve irtibat bilgilerini bulun

Sorumlulardan ve gereken durumlarda, acil müdahale koordinatörü veya olay komutanından etkilenen bölgelere girmek için **izin isteyin**. Etkilenen miras hakkında derinlemesine bilgi sahibi olan ve olaydan önceki durumu bilen personel veya bekçilerin iletişim bilgilerini edinin.

2 Takımı hazırlayın.

Yerinde hasar ve risk tespiti yapmak için bir takım toplayın ve hazırlayın. Ekip, tehlike arzeden olayın niteliğine, acil durum ölçeğine ve etkilenen kültürel mirasın türüne göre oluşturulmalıdır.

Büyük çaplı bir acil durum halinde tespit; mimarlık, (yapısal) mühendislik, müze çalışmaları, eser koruma ve antropoloji gibi çeşitli disiplinlerden seçilen gönüllüler ve profesyoneller tarafından birden fazla alanda yapılabilir. Acil durumun ve hasarın niteliğine bağlı olarak, askeri güvenlik görevlileri ve acil durum (yapı güvenliği mühendisleri gibi) müdahale ekipleri bu değerlendirmelere katılabilir. Ayrıca, büyük veya karmaşık bir acil durumda, tespit yapmak için lojistik destek sağlayabilirler.

Tespitleri yapan ekiplerin aşağıdakileri içeren tutarlı belgeler sağlamak üzere eğitilmiş olmaları önemlidir:

- hasar ve riskleri kaydetmek için değerlendirme formlarının ve zemin/taslak planlarının tek tip kullanımı;
- belirli bir tipte zarar veya zayılatı belirtmek için önceden kararlaştırılmış şekilde ve standart planlarda fotoğraflar (geniş açı veya yakın plan);
- eser, yapı ve somut olmayan miraslardaki hasarın tanımının yapılması ve bulunan hasarın derecelerinin (örn. büyük, orta ve küçük) önceden tanımlanmış şekilde ve doğru olarak belirtilmesi;

- acil durum aktörlerinin, paydaşların ve bağışçıların kolayca anlayabilmesi için, zarar ve kayıp verilerinin derlenmesi sırasında önceden kararlaştırılmış formatların kullanılması.

Bazı standart belgeleme örnekleri ile hasar ve risk tespit formu şablonları için Uygulama Kiti'nin 15. sayfasına bakın.

Olay yerinde tespit yapan ekipler için oryantasyon, kişisel güvenliği sağlama süreçlerini içermelidir. Ayrıca, yerinde değerlendirme için listeye girmiş gönüllüler, bölgenin sosyal ve kültürel bağlamına aşina olmalı ve etkilenen toplulukla kendi dillerinde iletişim kurabilmelidir.

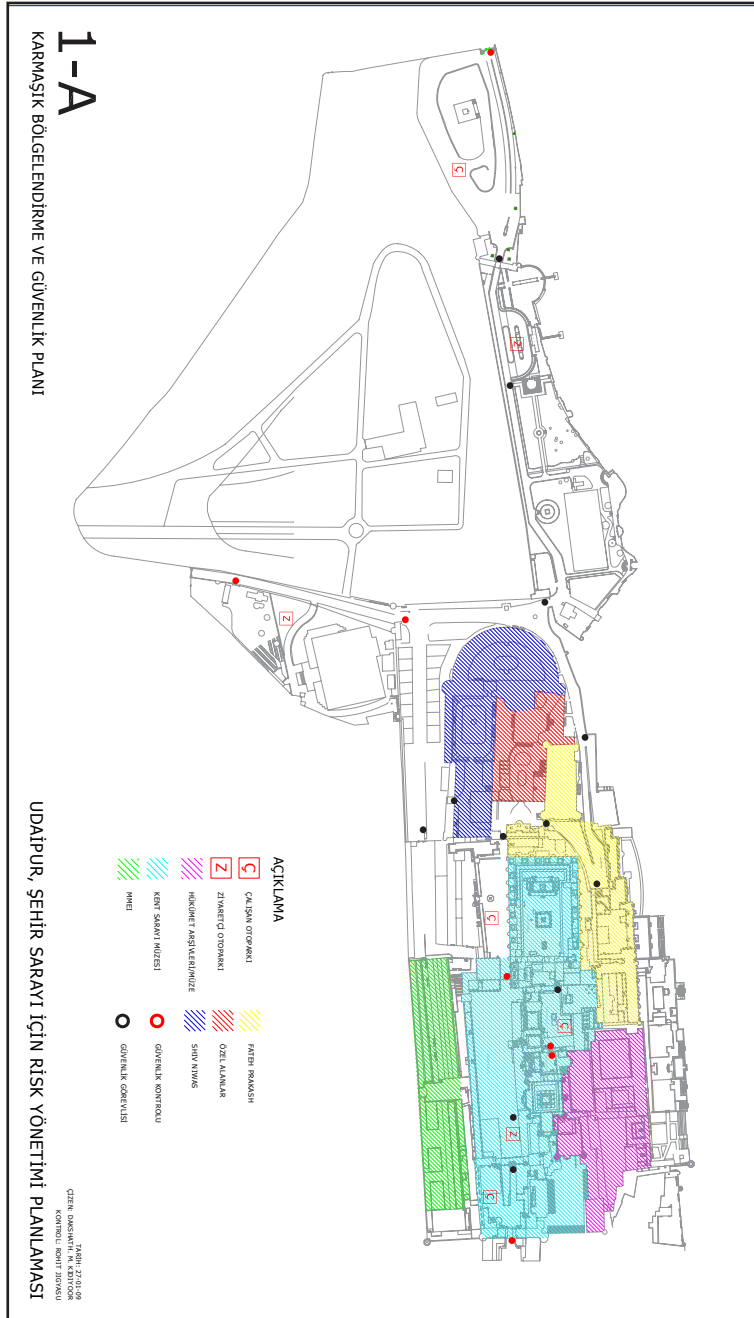
3 Olay öncesi verileri toplayın

Aşağıda sıralanmış olay öncesi belgeleri toplayın:

- Etkilenen kültürel mirasın coğrafi koordinatlarını gösteren harita.
- Alanın haritası (uygulama kiti, s11) veya varsa en yeni uydu görüntüsü.
- Uygun olduğu durumlarda, kat planlarını toplayın yoksa eskiz planı hazırlayın.
- Her alanın envanteri (yapıların, eserlerin ve somut olmayan varlıkların türünü, sayısını ve yerini açıkla)
- Etkilenen alanların, binaların, eserlerin ve somut olmayan mirasın afet öncesi fotoğrafları (özellikle geniş açılı fotoğraflar)

Verinin türünün ve öneminin, etkilenen mirasın tipine göre önemli ölçüde değişeceğini unutmayın. Müze gibi tek bir kültür kurumu için ayrıntılı bir kat planı ve envanter, coğrafi koordinatlara sahip büyük ölçekli bir haritadan çok daha önemlidir. Aynı şekilde, geniş bir alanı etkileyen bir felaket için, bireysel yapıların kat planları, tespitiniz için fazlaca ayrıntılı olabilir.

Şehir Sarayı'nın örnek alan haritası, Udaipur, Hindistan, 2009. Foto: Rohit Jigyasa.

4 Aletler ve ekipman

Hasar ve riskleri belgelemek için gerekli araçları toplayın. Örneğin, bir fotoğraf makinesi, yedek piller ve entegre hasar ve risk tespit formu. (bkz. Uygulama Kiti, s15) Aletleriniz duruma uygun ve kolay kullanılabilir olmalıdır.

Tehlikenin niteliğine uygun kişisel güvenlik donanımı edinin. Örneğin, sel altında kalmış bir alanda tespit yapılacaksa yanınızda su geçirmez ayakkabılarınız ve enfeksiyonları önlemek için mikro-filtreli koruyucu yüz maskeleriniz bulunmalıdır. Uygulama Kiti'ndeki kişisel koruyucu ekipman listesine bakın. (bkz. s10)

5 Lojistik ve iletişim araçları

Aşağıdakilerle ilgili maliyetleri göz önünde bulundurarak, yerinde tespit için bir bütçe tahmini hazırlayın:

- Ulaşım
- Konaklama
- Yiyecek ve içme suyu
- Emniyet ve güvenlik
- İletişim araçları
- Tespit sırasında veri kaydı için ekipman
- Alanın iş başında emniyete alınması için sarf malzemeleri: Halatlar, güvenlik şeridi, işaretler, tabelalar, brandalar vs.
- Personel

Tahmin hazır olduğunda, gerekli fonları sabitleyin ve tüm lojistiği oturtmak için gerekli düzenlemeleri yapın.

Birden fazla alanı kapsayan geniş çaplı bir acil durum halinde, etkilenen bölgeye yakın bir noktada kamp-ofis kurun ve yerinde tespit yapan ekipler için koordinasyon merkezi ve operasyon üssü olarak kullanın.

6 Planınızı eşgüdümleyin

Planınızı, bölgede faaliyet gösteren diğer acil durum aktörleri ve kuruluşları ile eşgüdümleyin. Bunu yapmanız önemlidir, çünkü kamu binaları için Yapı Emniyeti ve Kullanılabilirliği değerlendirmeleri de aynı anda yapılıyor olabilir. Kamu binaları içinde genellikle müzeler, kütüphaneler, arşivler ve miras yapıları da yer alabilir. Benzer şekilde acil durum yönetimi ajansları, miras alanlarındaki açık kısımlarda geçici barınaklar kurabilir. Bu ekiplerin çalışmaları, olay yerinde tespitler ve kültürel mirasın emniyet altına alınması ve sabitlenmesi faaliyetleriyle çakışabilir.

İlk yardım sırasında, miras alanları geçici sığınakların yerleştirilmesi için seçilirse, sorumlulara danışarak alanın nasıl güvenli bir şekilde kullanılacağına dair rehberlik sağlayın.

Alanı inceleyin

- 1 Alanda ve çevresinde yürüyün ve tüm noktalara erişimin açık olup olmadığını belirleyin. Erişim noktalarını alan planı üzerinde işaretleyin.
- 2 Alanın güvenli erişim yollarını belirleyin, işaretleyin ve gerekirse açın. Özellikle araçların yaklaşacağı ve park edeceği noktaya kadar olan girişi temizleyin. Ayrıca, hızlı bir şekilde uzaklaşmaya ihtiyaç duyulması halinde, alandan güvenli bölgelere giden güvenli çıkışları ve tahliye yollarını da belirleyin.
- 3 Bir binada gözle görülür bir hasar varsa, bir yapı (inşaat) mühendisine danışın. Girilmesi güvenliyse, kat planında güvenli bir iç ulaşım yolu işaretleyin. Bir kat planı bulunmuyorsa, taslak bir plan oluşturun.

İlk sağlık değerlendirmesi yapılmadan, duvarlara yüksekliği kadar bir mesafeden fazla yaklaşmayın. Yığma (yük taşıyıcı) yapıların üçgen tepeli duvarlarından uzak durun. Çünkü bu duvar diğerlerinden daha yüksektir ve daha kolay hasar görür. (resme bakın)

Üçgen tepeli bir duvar; Gujrat, Hindistan, 2015.
Foto: Rohit Jigyasu.

- 4 Ana yapı elemanlarını tanımlayın: Karkas mı, yığma (taşıyıcı) yapı mı? Ne tür bir çatıya sahip? Böylece binanın en hassas noktalarını anlayabilir ve kültürel ilk yardım görevlileri ile gönüllülerinin dikkat etmesi gereken alanları belirleyebilirsiniz.
- 5 Yerel acil durum yöneticilerinin yardımıyla, alan içinde ve çevresinde, gönüllüler ve ilk yardım görevlilerinin emniyet ve sabitleme işleri için kullanabilecekleri güvenli çalışma ve depolama alanlarını belirleyin.

Depremde hasar görmüş yığma yapı, İtalya, 2017.
Foto: Eisuke Nishikawa.

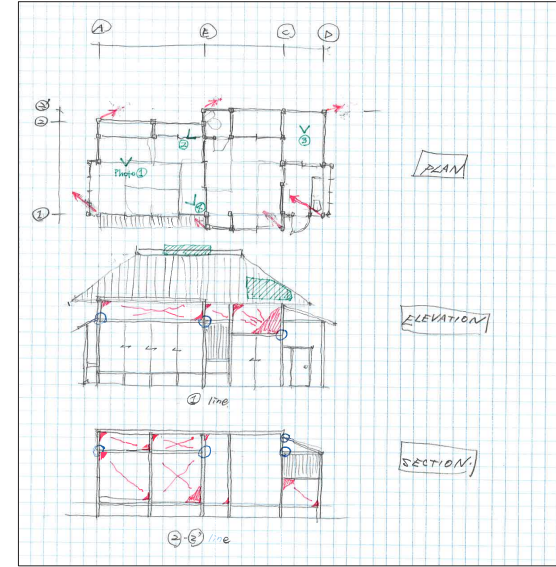
- 6 Temel hizmetler ve elektrik, su gibi altyapı hasarlarını tanımlayın ve kayıt altına alın. Henüz yapılmadıysa, su, elektrik ve gaz kaynaklarını kapatın. Daha sonra olay yerinde eserleri sabitlemek için su ve elektrige ihtiyaç duyabileceğinizi unutmayın.
- 7 Alanda istenmeyen enkaz ve molozlar veya yok edilmesi gereken tehlikeli atıklar veya kimyasal maddeler olup olmadığını öğrenin. Varsa, yerini harita üzerinde işaretleyin. Bu gibi durumlarda, felaket sonrası enkaz ve atıkların kaldırılması yönetmek için eğitilmiş uzman profesyoneller çağırılmalıdır. Bu sırada, alanda, kurtarılması gereken kırık yapı parçaları veya dekoratif parçalar bulunup bulunmadığını kontrol edin. Konumlarını harita üzerinde işaretleyin.

Felaketin yaptığı hasarı ve etkilerini kaydedin

Taşınmaz mirasın gördüğü hasarı kaydedin

- 1 Eğer bir arkeolojik alandıysanız gördüğünüz hasarları haritaya; eğer bir miras binasıydıysanız, elinizdeki kat, cephe ve bölüm planlarına işaretleyin. Aksi takdirde hasarı eskiz planı üzerinde işaretleyin. Alanda veya binadayken, yalnızca büyük hasarları kaydedin. Zamanınız sınırlı olduğundan, önceliği acil tehlike içeren noktalara müdahale etmeye vermeniz hayati önem taşır. Eğrilme, şişme veya ayrılma gibi nedenlerle çökme noktasına gelmiş duvarlar ile büyük ve derin çatlaklar önceliklidir. Ayrıntılı bilgi için, Uygulama Kitin'deki "miras yapılarında, çeşitli tehlikelerden kaynaklanan tipik hasarlar" kılavuza bakın, s28.

Örnek eskiz plan, cephe ve bölümler, Roma, 2018. Foto: Eisuke Nishikawa.

- 2 Etkilenen bina(lar) durumunda: Yetkili uzman, iç mekan incelemesi yapmanıza izin verinceye kadar, binadaki zararı yalnızca dışarıdan ve güvenli bir uzaklıkta durarak kaydedin.
- 3 Hasarın ortamdaki fotoğrafını çekin (geniş açı veya yukarıdan aşağıya doğru) ve fotoğrafın referans numarasını site haritası/ kat planı üzerine not edin. Hasarın tipini, yerini ve ciddiyetini değerlendirme formunda açıklayın.

- 4 Yapısal ve yapısal olmayan elemanları büyük zarar görmüş binaları (büyük bir aladaysanız) veya odaları (tek bir binadaysanız) tanımlayın ve konumlarını ilgili kat planlarına işaretleyin. Her bina için ayrı bir tespit formu hazırlayın ve bunu hasarın türünü ve kapsamını tanımlamak için kullanın. Mümkünse, hasarın fotoğrafını çekin ve referans numarasını kat planında işaretleyin.
- 5 Alanda çalışan veya yaşayan insanlarla konuşun. Molozun altında ne olduğu veya siz gelmeden önceki durum hakkında değerli bilgiler verebilirler.
- 6 Ekonomik kayıpları kaydedin. Örneğin, miras alanına veya müzeye giriş için bilet satışlarından elde edilen gelir veya kârdaki kayıplar.

Başvuru rehberleri ile taşınabilir ve taşınmaz kültürel mirasın hasar ve risk tespit formu şablonu için, bkz. Uygulama Kiti, s15.

Kültürel miras eserlerinin ve koleksiyonların gördüğü hasarı kaydedin

- 1 Hasar görmüş kültürel miras eserlerini içeren odanın/mekanın konumunu varsa kat planı üzerinde belirleyin ve işaretleyin. Yoksa bir eskiz plan kullanın.
- 2 Olay-öncesi **envanter** ile birlikte kendi gözlemlerinizi kullanarak hasar görmüş eserlerin sayısını belirleyin ve bunların yapıldığı malzemeleri (örneğin taş, ahşap, kağıt, metal vs.) tanımlayın. Bu bilgileri hasar ve risk tespit formunuza kaydedin.
- 3 Hasarın türünü ve kapsamını belirlemeye çalışın. Örneğin, eserlerin kırık ve/veya şeklinin bozuk olup olmadığını kaydedin. Eserlerin ıslak, kuru, kirli veya yanmış olup olmadığını inceleyin. Gözlemlerinizi tespit formuna kaydedin.
- 4 Eserlerin çevre şartlarına veya kimyasallar ya da insan atıkları gibi tehlikeli maddelere maruz kalıp kalmadığını kaydedin.
- 5 Hasar görmüş eserlerin fotoğraflarını çekin. Eserleri yığın veya yığınlar halinde bulursanız, her yığının geniş açı resmini çekin. Çekilen fotoğrafların referans numaralarını tespit formuna ve kat planına kaydedin.

*Hanuman Dhoka'da hasar görmüş heykeller, Katmandu, Nepal 2015.
Foto: Aparna Tandon, ICCROM.*

Afetin somut olmayan miras üzerindeki etkilerini kaydedin
Halkın ilgili gruplarıyla (dini liderler, kadın grupları, yaşlılar, meslek kuruluşları vb.) hangi somut olmayan mirasın nasıl etkilendiğini tartışın.

Bu danışma toplantısına katılacak ilgili grupları belirlemek için durum incelemesi sırasında hazırlanan **paydaşlar ve aktörler haritasının** bulgularını kullanın.

- 1 Toplumu yönlendirerek, yalnızca büyük festival ve etkinlikleri dikkate almadıklarından emin olun. **2003 UNESCO Somut Olmayan Mirasın Korunması Sözleşmesi**'nin kategorilerini göz önünde bulundurun. Sözlü ifadeler (dil dahil); performans sanatları; toplumsal gelenekler, görenekler ve kutlamalar; yerel bilgi/gelenekler; ve el sanatları da somut olmayan miras olarak göz önüne alınmalıdır.

Tespit, etkilenen somut olmayan mirasın uygulanışını, erişimini ve aktarılmasını içermelidir. Bu üçlü birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

- 2 Somut olmayan varlıklara ait somut özellikleri (yerler, alanlar, eserler, giysiler ve aletler gibi) belgelendirin. Somut varlıkları tespit etmek en kolaydır. Aynı yöntemler yukarıdaki bölümlerde açıklandığı gibi kullanılabilir.

Genellikle, somut olmayan varlıkların hasar görmesinin varlıklar üzerinde bir etkisi olmaz. Örneğin, ayinler başka yerlerde devam edebilir veya festivaller yeni giysilerle gerçekleştirilebilir. Ancak, diğer kayıpları da unutmayın: Örneğin, pazarlara ve aletlere erişimin kaybı, zanaatkarlar için gelir kaybı anlamına gelebilir.

- 3 Sanatçılar, çalışanlar, manevi liderler ve yaşlılar da dahil olmak üzere insanlarla iletişim kurun. Tespitiniz, somut olmayan varlık sahiplerinin nasıl etkilendiğine bakmalıdır. Örneğin, bir felaket, bilgiye sahip olanların ölmesine neden olabilir veya bilgi ve geleneklerin iletilmesini zorlaştırabilecek yer değiştirmelere yol açabilir. Yer değiştirme, geleneksel şifacıların veya rahiplerin, ayinlerini gerçekleştirmek için artık kutsal alanlara erişemeyeceği anlamına da gelebilir.

- 4 Gelenekleri ve bilgileri tanımlayın ve değerlendirin. Bu değerlendirme aşaması en zor olanıdır. Söz konusu somut olmayan mirasın nasıl geliştiğini iyi bir şekilde anlamayı gerektirir. Bu da, felaketin getirdiği değişimin kapsamını ve bunun zaman içindeki etkisini tahmin edebilmenizi sağlayacaktır. Felaketler bilgi veya geleneklerin tamamen kaybolmasına değil, sıklıkla somut olmayan mirasın önemli ölçüde değişmesine neden olur.

Örneğin, bir tören alayı yapılmaya devam edilebilir, ancak bu alaylar aynı yolu izlemeyeceklerdir. Benzer şekilde, yerel olaylar, son afet olaylarının unsurları dikkate alınarak farklı şekilde anlatılabilir. Afet sonrası tespitlerin, felaketin getirdiği bu tip uygulama değişikliklerini not etmesi esastır. Bu değişimler mutlaka olumsuz değildir ve somut olmayan varlıkların ve sahiplerinin direncini gösterebilirler.

Bir felaketin somut olmayan miras üzerindeki etkilerini tespit şablonu için bkz. Uygulama Kiti, s22.

Acil tehlikeleri tespit edin ve kaydedin

Olay sonrası risk tespiti yapmak, hızla değişen bir afet ortamında, acil tehlikelerin değerlendirmesine yardım eder. Kültürel mirasa onarılamaz bir zarar gelmesinden önce, risk azaltma ve hazırlık için gerekli proaktif önlemleri belirlemeye yardımcı olur.

Tehlikeleri tespit etmek için gereken ayrıntılı iş akışı aşağıdadır:

- 1 Can kaybına sebep olacak ve/veya somut ve somut olmayan mirasa zarar verebilecek olası (doğal veya insan kaynaklı) tehlikeleri belirleyin.

Hem **birincil** hem de **ikincil** zararları göz önünde bulundurun. Örneğin, birincil zarar olan deprem; tsunami, sel, yangın ve vandallık gibi ikincil zarar tetikleyebilir. Bu tehlike kaynakları yöreselse, site/ bina/topluluk içindeki ve etrafındaki yerlerini tanımlayın.

Birincil zarar	İkincil zarar
Doğal zararlar	
 Deprem	Yangın, heyelan, tsunami, zemin sıvılaşması
 Sel	Heyelan, küflenme, tozlaşma, aşınma
 Tsunami	Yangın, sel
 Kasırga/Hortum	Yangın, rüzgar hasarı
 Yangın	Su hasarı, küf, tozlaşma, aşınma
 Yanardağ	Yangın, heyelan, deprem
İnsan kaynaklı zararlar	
 Savaş	Yangın, bombalama, tahrip
 Terör	Yangın, bombalama
 Vandallık (barbarlık)	Tahrip, hırsızlık

- 2 Mirası çeşitli tehlikelere maruz bırakan fiziksel, toplumsal, ekonomik, politik ve tutumsal hassasiyetleri belirleyin.

Bu hassasiyetler aşağıda açıklandığı gibi tanımlanabilir:

- Mirasın nasıl ve niçin zarar gördüğünü ve bunun ikincil tehlikelere nasıl maruz kalacağını anlamak için **durum incelemesinden** çıkan bulguları kullanın. Örneğin, bakımsız bir miras yapısı kasırgada hasar görürse, yangın ve yağmur hasarı gibi ikincil tehlikelere de maruz kalabilir. Mirasın korunamaması, kaynak eksikliği veya mirasın bir azınlığa ait olması gibi alatta yatan bazı toplumsal veya ekonomik nedenlerden kaynaklanabilir.
- Hasar kaydederken, mirasın niteliğinin onu ikincil tehlikelere karşı nasıl daha duyarlı hale getirebileceğini gözlemleyin. Örneğin, organik maddelerden oluşan eserlerin ıslanması ve kirlenmesi, küflenme ve haşere istilası ihtimalini artırır.
- Olay yeri tespiti sırasında; alan, çevresi ve insanlardaki hareketleri inceleyin. Hassasiyet ve riskleri yaratabilecek veya artırabilecek olayları kaydedin. Örneğin, insanların miras alanına bitişik bir alanda barınması, mirası yağma veya vandallığa karşı savunmasız yapar. Alanın yakınlarına kurulmuş bir yardım mutfağı, yangın riskini artırır.

Paydaşlar ve aktörlerle görüşmeler yaparak tehditlere, kısıtlamalara ve ihtiyaçlara ilişkin algılarını değerlendirin. Paydaşlar ve aktörlerin içinde; alan yöneticileri, sorumlular, güvenlik görevlileri ve komşular olabilir.

- Somut olmayan miras için, somut olmayan mirasın aktarımını, erişilebilirliğini veya uygulanmasını etkileyen toplumsal süreçleri dikkate alın. Örneğin, bilgi etkilenmemiş olabilir, ancak büyük ölçekli bir yer değiştirme veya pazarlara erişim kaybı, orta ve uzun vadede genç kuşakların ilgisini kaybetmesine veya topluluklarına ait bir geleneği öğrenememeleri ya da benimseyememeleri anlamına gelebilir.

- 3 Acil tehlikeleri tespit edebilmek için risk beyanları hazırlayın.

Bir risk beyanı, birincil ve ikincil tehlikelerin, hassasiyetler ve maruz kalma seviyeleri ile nasıl etkileşime girebileceğini ve bunların farklı kültürel miras türleri ve insan güvenliği üzerindeki anlık etkilerini açıklar.

Örneğin: Tavandaki çatlaklar, yoğun yağış durumunda sızıntılara neden olabilir. Bu da altındaki tarihi mekanlara ve fresklere zarar verebilir. Parmaklık ve güvenlik sistemlerinin bulunmaması, bir manastırı yağma riskine maruz bırakabilir.

Bir risk beyanı hazırlarken; **hassasiyetler, birincil ve ikincil zararlar**, ve maruz kalma seviyeleri arasındaki, felaketin olumsuz etkilerini artırabilecek tüm olası bağlantıları göz önünde bulundurun. (Aşağıdaki tabloya bakın.)

Risk beyanlarının hazırlanması bu nedenle zaman alabilir. Bu çalışma, siz veriyi derlerken alan dışında da yürütülebilir.

Tohoku depremi ve tsunamisinin etkileri: Japonya

11 Mart 2011'de, 9.0 büyüklüğünde bir deprem, Japonya'nın en büyük adası olan Honshu'nun kuzeydoğu kıyısını vurdu. Ardından büyük ve güçlü tsunamiler geldi. Doğu Japonya'nın kıyıları sele boğuldu, havaalanı ve birçok geleneksel yerleşim bölgesi de dahil olmak üzere Sendai şehrinin bazı kısımları su altında kaldı. Deprem aynı zamanda bir barajın zarar görmesine ve nehir yatağında sel oluşmasına neden oldu. Ayrıca tankerlerin devrilmesiyle petrol sızıntıları oldu ve yangınlar çıktı. Ve bir nükleer santralde patlamalar meydana geldi.

Japonya'nın doğusunda tsunami nedeniyle çöken bir bina, 2011.
Foto: Miyagi Kaymakamlık Heyeti.

Bu durumda, deprem birincil zararı ve artçı şoklar, tsunami, sel, yangın ve nükleer kaza gibi ikincil zararlara neden oldu. Japonya'nın denize yakınlığı ve coğrafi konumu, ülkeyi deprem ve tsunami gibi tehlikelere maruz bırakıyor. Ek olarak, bölgede tankerlerin ve bir nükleer reaktörün var olması, yangınlara ve nükleer radyasyona neden olan hassasiyetler bulunduğunu kanıtladı. Bu zararlı olaylar zincirinin birleşik etkisiyle; 19.000'den fazla insan öldü, yüz binlerce insan evsiz kaldı, yollar

ve enerji santralleri dahil hayati altyapı yok oldu. Ayrıca, 700'den fazla kültürel mirasa zarar vakası kaydedilmiştir. Birçok miras binası, deprem nedeniyle küçük ve orta dereceli hasar gördü. Etkilenen alanın bazı bölgelerinde, tsunami dalgaları tarihi ve yerel yapılar ile koleksiyonları alıp götürdü.

Tsunaminin ulaşmadığı daha iç kesimlerde, bir arkeolojik depolama alanı ve diğer taşınabilir miras, barajın zarar görmesiyle oluşan selden hasar görmüştür. Taşınabilir miras, nükleer radyasyonla da kirlendi ve bu da kurtarmayı geciktirdi. Etkilenen bölgedeki elektrik kesintisi, ahşap ve kağıt gibi maddelerden yapılmış ıslanmış ve organik miras eserlerinin küflenmesine ve başka şekillerde biyolojik tahribatlara sebep oldu.

[Sayfa 159'daki referanslara bakın.](#)

- 4 Her risk beyanı için risk seviyesini (düşük, orta veya yüksek) belirleyin. Bunu yaparken birincil ve ikincil tehlikelerin niteliğine ve olasılığına, ayrıca insanların güvenliğine ve miras değerlerine yapacağı potansiyel etkiye bakın. Örneğin, bir depremin ardından gelen artçı şoklar sırasında, yapı çatlakları nedeniyle binanın çökme riski yüksektir. Bununla birlikte, aynı binanın tavanındaki küçük bir çatlaktan sızan su ve şiddetli yağmurun toplam etkisiyle oluşan bölgesel bir su baskınıyla çökme tehlikesi ise nispeten düşüktür.

Acil tehlikeleri tespit etmenize yardımcı olacak formlar ve diğer kaynaklar için Uygulama Kiti'nin 14. sayfasına bakın.

Verileri derleyin

- 1 Olay yeri tespitlerinden hemen sonra, her mirasın tespit formları ve eskizlerini ayrı ayrı ve sistematik olarak dijitalleştirin. Bu işlem, veri kaybını önlemeye ve bilgileri kolayca kullanılabilir bir biçimde paylaşmaya yardımcı olur. Sonuçları en azından günlük olarak dijitalleştirmeyi planlamalısınız. Bu yüzden, saha çalışması başlamadan önce bir dijitalleştirme yönteminizin ve iş akışınızın bulunduğundan emin olun. Her miras bileşeni veya varlığı, kendine ait, tekil bir kimlik numarası ile kolayca tanımlanabilmelidir. (bkz. Uygulama kiti, s.42)
- 2 Paydaşlarla yapılan görüşmeler için: Görüşme notlarını veya dökümlerini toplayın ve bunları diğer verilerle birlikte saklayın. Kaynağın adını, görüşme tarihini ve yerini, mümkünse görüşülen kişi ile iletişim kurma yollarını yazın.
- 3 Fotoğrafları bilgisayara indirin ve referans numaraları yardımıyla bunları kat planlarının dijital kopyasına bağlayın. Alternatif olarak, makinenin koyduğu dosya adını veya indirilen resim dosyasının numarasını silin ve yerine hasarın yerini, tarihini ve türünü kısa kodlar şeklinde gösteren bir dosya adı yazın. Bu, özellikle birden fazla yeri ve/veya farklı aşamalarda yapılan değerlendirmeleri kapsayan tespitlerde kritik öneme sahiptir. Dosya adlarının ve kodlarının, değerlendirme ve veri derlemesine katılan herkes tarafından tutarlı yapıldığından ve anlaşıldığından emin olun.
- 4 Tespit formunda yer alan verileri, alan haritasına, kat planlarına ve hasarın fotoğraflarına bağlayarak tek bir dosyada derleyin.
- 5 Bunu alanda yapma şansınız yoksa, risk beyanlarınızı hazırlayın ve her beyan için risk seviyesini belirleyin.
- 6 Kolay erişim ve inceleme için alandan toplanan tüm verileri standart bir veritabanında toplayın, sınıflandırın ve saklayın.

Derleme ve görselleştirme aracı

Cep telefonunuzda veya tabletinizde bir **Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS)** uygulaması bulunması, yerleşik miras ve kültür depolarının yerinde belgelemesi için çok yararlı olabilir. Hasar ve risk tespit formları, internet olmasa da GIS uygulaması üzerinden doldurulabilir ve fotoğraflar doğrudan eklenebilir. Böylece tüm formlar ve fotoğraflar bir arada tutulur. Cep telefonunuz internete bağlandığında ise, formlar ve fotoğraflar doğrudan merkezi bir veritabanına aktarılır. Verileri kaydetmek, derlemek ve görselleştirmek için hangi uygulamayı seçerseniz seçin, yaptığınız işe uygun bir özelleştirme gerekeceğini ve ayrıca tespit ekiplerinizin sahada bunları kullanmak için rehberliğe ihtiyaç duyacağını unutmayın.

[Sayfa 158'deki referanslara bakın.](#)

Tespit raporu hazırlayın

Saha araştırmasına dayanarak, aşağıdaki bilgileri içeren birleştirilmiş bir tespit raporu hazırlayın:

- Etkilenen miras varlıklarının (miras alanı/koleksiyon/gelenek) önemi.
- Afet veya çatışmanın niteliği. Ne oldu? Ne zaman? Kültürel mirası nasıl etkiledi?
- Yerleşik ve taşınabilir mirasa verilen zararın tanımı ve felaketin somut olmayan mirasa etkileri. Bu bölüm, hasar/etki türünün kısa bir açıklamasını, konumu (ana haritaya, alan haritasına ve kat veya taslak planına atıfta bulunarak) ve olası nedenleri içermelidir. Her hasarı göstermek için ayrı bir fotoğraf ekleyin. Somut olmayan kültürel miras için açıklama, hangi yönlerin (örn; maddi unsurlar, insanlar ve/veya bilgi/gelenek) etkilendiğinin ayrıntılarını içerebilir.
- Kayıplar (eğer varsa); insanlara, belirli gelir ve/veya ilgili altyapıya, etkilenen kültürel mirasın üzerinde zararların yapacağı uzun vadeli olumsuz etkilerine atıfta bulunarak belirtilmelidir.

- Farklı miras varlıkları için tehlike, hassasiyet ve buna bağlı risklerin tanımlanmasını içeren risk beyanları.
- Her miras varlığı için ayrı ayrı gereken yerinde acil emniyet ve sabitleme çalışmaları.
- Tanımlı bir zaman çizelgesi ile birlikte, etkilenen miras varlıklarının emniyet altına alınması ve sabitlenmesi için gereken kaynaklar.

Raporda, yerinde tespit çalışmasına dahil herkes için tarih, yazar, isim ve irtibat bilgileri ile birlikte sorumluluklar da belirtilmelidir. Ayrıca, tespitler sırasında görüşülen kişilerin isimleri de belirtmelidir.

Olay yeri çalışmalarını uygulamak için güncelleme planı

Durum incelemesi sırasında tespit edilen olay-yerinde emniyet ve sabitleme çalışmaları uygulama planını geliştirmek için konsolide hasar ve risk tespit raporu kullanılabilir (bkz. s37). Alana özgü çalışmalara öncelik vermek özellikle yararlıdır. Örneğin, açıkta kalmış, hasar görmüş yapısal elemanlara geçici koruma sağlamak gibi. Ayrıca, etkilenen her bir kültürel miras varlığını sabitlemek için gereken kaynakların ve uzmanlığın belirlenmesine yardımcı olur.

Afet Sonrası İhtiyaç Değerlendirmesi (PDNA)

PDNA'nın amacı, bir ihtiyaçlar tespiti yapmak ve bir kurtarma yöntemi geliştirmektir. Bu da, acil durum finansmanı (örn. insani yardım başvuruları) için ortak talep oluşturmada kullanılabilir ve ulusal düzeyde kurtarma önceliklerinin ve fonların oluşturulmasına temel oluşturur. PDNA bağış başvurularını bilgilendirmesi amaçlandığı için, genellikle felaketten sonraki dört-altı hafta arasında yapılır.

PDNA'nın birincil sonucu iki bölümden oluşan bir rapordur: **İhtiyaçlar tespiti** ve the **kurtarma yöntemi**. Bu rapor, biri kültür olmak üzere farklı kesimlerden raporların bir toplamıdır.

PDNA, ilgili BM ortakları ile birlikte yürütülen ve devlet tarafından yönetilen bir süreçtir. Felaketin bağlamına ve hükümet **mevkileri** üzerindeki etkisine bağlı olarak, etkilenen hükümet BM'den önderlik etmesini isteyebilir. Tespit sırasında bir PDNA, kuruluşların, toplulukların ve bireylerin geniş katılıma; uluslararası kuruluşlar ve uzmanlara; yerel yönetimler, etkilenen topluluklara, yerel liderliğe (resmi, geleneksel ve dini); baş güvenlik görevlilerine; ve özel sektöre dayanır.

Çoğu durumda, kültür sektörü için yapılan PDNA, hükümet ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'nun önderliğinde ve farklı kültürel alanlardan (mimarlar, mühendisler, müzeciler, antropologlar, arkeologlar, vb.) uzman bir takımın katılımıyla yürütülür.

PDNA kılavuz ilkelerinin sosyal bileşeni altına, **kültürü değerlendirmek için bir bölüm** dahil edilmiştir.

PDNA ve kültürel mirasa ilk yardım adımları ile etkileşimi.

Durum incelemesinin ve **olay yerinde hasar ve risk tespitinin** PDNA ile nasıl etkileşime girdiği, her birinin ne zaman uygulandığına bağlıdır. Prensip, önce hangisi yapıldıysa diğerine katkıda bulunabilir. Ne ilk yardımın ne de PDNA'nın sabit bir zaman çizelgesi olmadığından, bu duruma göre değişecektir.

Kaynak: Elke Selter, Doğu ve Afrika Araştırmaları Bölümü, Londra Üniversitesi, İngiltere.

[Sayfa 159'daki referanslara bakın.](#)

**Kültürel miras varlıklarının, felaket sonrası
yerinde hasar ve risk tespiti için hazırlıklı olma
bilginizi geliştirin.**

Aşağıdaki sorular üzerinde düşünün:

- Tüm kültürel miras varlıklarının bir listesini hazırladınız mı ve coğrafi koordinatları gösteren bir harita olup olmadığını kontrol ettiniz mi?
- Envanterler, kat planları, fotoğraflar ve durum raporları gibi kültürel miras varlıklarına ait olay-öncesi bilgileriniz var mı?
- Bölgenizdeki farklı kültürel miras varlıklarını kapsayacak şekilde size özel düzenlenmiş, örnek bir hasar ve risk tespit formu hazırladınız mı?
- Bölgenizde hasar ve risk tespitlerini yapabilecek miras uzmanlarını ve acil durum yöneticilerini belirlediniz mi?
- Örnek formunuzu tespit ekibi ile test ettiniz mi ve birlikte veri derleme ve veri görselleştirme sistemi geliştirdiniz mi?
- Olay sonrası yerinde hasar ve risk tespitlerini finanse etmek için kurumsal düzenlemeler yaptınız mı?
- Acil durum yönetiminden sorumlu yerel kurumla iletişime geçtiniz mi ve kültürel miras alanlarındaki emniyet tespitlerini eşgüdümlemek için düzenlemeler yaptınız mı?

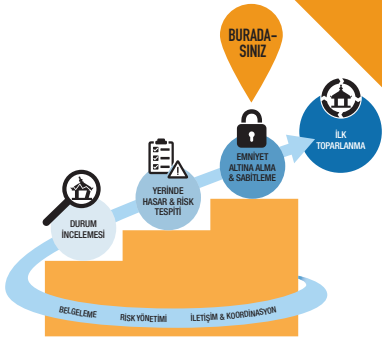
Olay yerinde hasar ve risk tespitinin ardından ne gelir?

Bölgenizdeki bir ACİL DURUMUN ARDINDAN, siz ve kültürel ilk yardım ekibiniz etkilenen kültürel miras için bir **durum incelemesi** ve **yerinde hasar ve risk tespiti** yaptınız. Her iki adım da, ilgili acil durum aktörleri ile eşgüdümlü olarak ve ilgili paydaşların ve yerel toplumun katılımıyla gerçekleştirildi. Sonuç olarak, yapıları, eserleri ve somut olmayan mirası emniyet altına almak ve sabitlemek için öncelikleri belirlemeyi başardınız.

Nasıl ilerleyeceksin?

Öğrenmek için okumaya devam edin.

ÜÇÜNCÜ ADIM EMNİYET ALTINA ALMA VE SABİTLEME

Emniyet altına alma ve sabitleme nedir?

Etkilenen mirasın durumunu sabitleyen ve risk azaltma yoluyla daha fazla hasar ve kaybı önleyen çalışmalara topluca, emniyet altına alma ve sabitleme faaliyetleri denir.

Bu faaliyetler doğası gereği geçicidir ve tam koruma işlemlerinin gerçekleşmesi mümkün olana kadar acil durum sırasında hasarlı mirasa yeterli desteği sağlamayı amaçlar.

Emniyet altına alma ve sabitleme faaliyetleri duruma bağlıdır ve her zaman belirli bir sırayı takip etmez. Bununla birlikte, müdahalenin başarılı olabilmesi için, miras varlığının ve emniyet altına alma ve sabitleme için alınan önlemlerin dikkatle belgelenmesi çok önemlidir.

*Bir çalıştay sırasında acil durum sabitleme uygulaması: Şıf, Lübnan, 2014.
Foto: ICCROM-ATHAR.*

Temel emniyet altına alma ve sabitleme faaliyetleri şunları içerir:

- Etkilenen alan veya koleksiyonun etrafına tel/çit çekilmesi.
- Açıkta kalan yapı elemanları, parçalar ve eserler için geçici bir muhafaza oluşturulması. (Bkz. Uygulama kiti s.73)
- Kültürel miras eserlerinin daha güvenli ve geçici başka bir noktaya **olay sonrasında taşınması**.

- Hasarlı kültürel miras koleksiyonlarının, bina parçaları ve süslemelerin **kurtarılması**. Bu işlem; tasnif ve yüzey temizleyerek ve/veya eserleri kurutarak sabitlemeyi içerir.
- Kurtarılmış ve taşınmış kültürel miras malzemeleri için **sağlam ve güvenli geçici bir depolama** sağlanması.
- Bir selin ardından bir binanın veya yapının **kurutulması**.
- Geçici destek sağlaması için duvar veya başka bir yük taşıyıcı yapı elemanının **payandalanması**.

Somut olmayan miras için emniyet ve sabitleme işlemleri yukarıda belirtilenlerden farklıdır. Tehlike altındaki gelenek veya bilgi sisteminin, bir felaket veya çatışmanın ardından devam edebiliyor olması, somut olmayan miras açısından daha önemli kabul edilir. Ayrıntılı bilgi için, somut olmayan mirasın korunmasına ilişkin bölüme bakın.

Emniyet ve sabitleme faaliyetlerini kimler uygulayabilir?

Acil durumlarda mirası koruma konusunda önceden deneyime sahip eğitimli **kültürel ilk yardımcılar** ve nitelikli kültürel miras uzmanları; emniyet altına alma ve sabitleme faaliyetlerinin uygulanmasını belirleyebilir, önceliklendirebilir ve destekleyebilir. Bu profesyoneller aşağıdakileri içerir, ancak bunlarla sınırlı değildir: Konservatörler, arkeologlar, küratörler, arşivciler, yapı mühendisleri, koruma mimarları, antropologlar ve somut olmayan miras uzmanları.

BM Barış Gücü askerleri, Le Centre d'Art'da kurtarma operasyonuna destek oluyor. Haiti, 2010.
Foto: ICCROM.

Askeri personel, itfaiyeciler ve arama kurtarma ekipleri genellikle acil durumlarda yapı sabitlemesi yapmak üzere eğitilir. Bununla birlikte, tarihi yapıları ve çökme mekanizmalarını anlayamayabilirler. Bu nedenle mümkünse bir yapı mühendisi ve koruma mimarının tavsiyesine başvurun. Acil müdahale ekipleri, ayrıca, olay sonrası tahliye ve kurtarma operasyonlarını gerçekleştirebilir ve destekleyebilirler. Erişimin sınırlı olduğu veya yapıların emniyetsiz olduğu durumlarda, askeri personel veya itfaiyeciler özel ekipman kullanarak eserleri kurtarmaya yardımcı olabilir.

Büyük ölçekli bir uygulama için, gönüllüler ve yerel topluluk üyeleri sahada aktif olarak yer almalı ve belirli emniyet altına alma ve sabitleme faaliyetlerini gözetim altında gerçekleştirmek için eğitilmelidirler. Bu faaliyetler arasında belgeleme, eserlerin taşınması, enkazın tasnifi, **payandaların hazırlanması** ve envanterlerin yapılması yer alabilir.

Her acil durum farklıdır ve duruma özel düzenlenmiş bir müdahale gerektirir. Bu nedenle, eğitimli gönüllülerin bile kimi işleri yapmak için yönlendirilmesi hayati önem taşır. Zamanında ve tutarlı bir ilk yardım sağlayabilmek için, bir felaketten önce kültürel miras uzmanları, acil müdahale ekipleri ve gönüllülerin yetiştirilmesi zorunludur.

Akdeniz’de kültürel miras için ilk yardım eğitimi: PROMEDHE Projesi

PROMEDHE (Afetler sırasında Akdeniz Kültürel Mirasının Korunması) projesi, İtalyan Sivil Savunma Bakanlığı'nın çok ortaklı bir girişimidir ve Avrupa Sivil Savunma ve İnsani Yardım Komisyonu (DG ECHO) Genel Müdürlüğü tarafından finanse edilmektedir. ICCROM, bu girişim çerçevesinde, Akdeniz bölgesindeki beş ülkeden sivil koruma, sivil savunma ve kültürel miras uzmanları içeren ekipleri yetiştirmek üzere davet edildi. Projenin amacı, doğal afetlerin ardından kültürel mirasa ilk yardım için kapasite ve ortak işleyiş süreçleri geliştirmektir. Eğitim sonucunda, katılımcı ülkeler ulusal çalıştaylar düzenlemeye devam etmiş ve sivil koruma uzmanları, miras uzmanları ve diğer gönüllüleri eğiterek kültürel mirasa ilk yardımın büyük ölçüde uygulanabilmesi için ulusal kapasitelerini artırmışlardır.

Sayfa 165'teki referanslara bakın.

Città di Castello, İtalya, 2017. Foto: PROMEDHE ve ICCROM.

Taşınabilir ve taşınmaz kültür mirası için emniyete alma ve sabitleme faaliyetleri nasıl uygulanır?

Kültürel miras için emniyete alma ve sabitleme faaliyetleri duruma özeldir ve bu yüzden değişiklikler gösterir. Yine de, aşağıdaki faaliyetler, etkilenen mirasın türüne ve acil durumun niteliğine bakılmaksızın belirli önlemlerin düzgün bir şekilde uygulanmasına yardımcı olacaktır.

Alanın güvenliğini sağlayın

Bir alandaki taşınabilir veya taşınmaz mirası sabitlemek için harekete geçmeden önce, bu alana girişin sağlam ve güvenli olmasını sağlamalısınız. Tüm personel **riskler hakkında bilgilendirilmeli** ve uygun koruyucu donanıma sahip olmalıdır. (bkz. Uygulama kiti s10) Aşağıdaki maddeler, çalışma başlamadan önce alanın güvenliğini sağlamanıza yardımcı olacaktır:

- 1 Güvenlik bariyeri çekin.** Olay yerinde hasar ve risk tespiti yapıldıktan sonra, güvensiz olarak kabul edilen tüm alanları kordon altına alın ve etkilenen alan veya koleksiyonun etrafına güvenlik bariyerleri yerleştirin.

Bariyerler ve güvenlik bandı, halkı uyardı ve ağır hasar görmüş bir kiliseyi emniyete almaya yardımcı oluyor. Filipinler, 2013. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Yapının veya bir çıkıntının çökme riski bulunduğundan şüpheleniliyorsa, bu bölümün çevresinde yuvarlak bir tampon bölge oluşturun ve bölgenin yarıçapının riskli bölümün yüksekliğine eşit olmasını sağlayın.

- 2 Altyapı hizmetlerini kontrol edin.** Gaz, elektrik ve su hizmetlerinin (varsa) alanda güvenle kullanımını kontrol edin.
- 3 Tabela asın.** Kordonlu alanların çevresine uygun işaret levhaları asın. Tabela büyük olmalı, açıkça görülebilmeli ve tüm personel tarafından kolayca anlaşılabilir.
- 4 Yolları emniyete alın.** Yolları ve erişim rotalarını belirleyin ve bunları bir site haritasında ve kat planında (varsa) açıkça işaretleyin. Erişimi iyileştirmek için (eğer güvenliyse) enkazı yoldan çıkarın. Bu işlem, düşebilir parçaların ve kiremit, baca, ahşap panel gibi yapısal olmayan elemanların temizlenmesini veya büyük çukurlar varsa zeminin düzlenmesini içerebilir.

Çıkıntıları ve parçaları tarihi bir yapının üzerinden kaldırmadan önce, bu parçaların yerlerini, türlerini ve oluşan hasarın şiddetini belgelediğinizden emin olun. Fotoğraf çekin (bir yakın plan ve bir geniş açı) ve elemanların/parçaların yerini alan/zemin haritasına kaydedin. Bu parçaların oynatılmasıyla ilgili herhangi bir şüpheniz varsa, bir yapı mühendisine nasıl güvenli bir şekilde yapacağınızı sorun.

- 5 Geçici muhafaza sağlayın.** Yapının çökmesi durumunda, hem dış etkilere maruz kalan parçalara, hem de altta alan kültürel miras eserlerine, daha fazla önlem alınana kadar geçici bir koruma sağlanmalıdır. Geçici muhafazanın nasıl yapılacağını, uygulama kitinin 73. sayfasında bulabilirsiniz.
- 6 Sıvalar/harçlar ve organik kültürel malzemeler dış etkilere maruz kalırsa hızla bozulabilir.** Açıkta kalmış bir kültürel miras eseri yığınının üzerine örtmek kesinlikle **geçici bir önlemdir**, birkaç günden uzun sürmemelidir.
- 7 Tehlikeli atıkları yok edin.** Doğal afet veya çatışmaya bağlı bir olayın ardından, miras alanları tehlikeli maddeler ve atıklar içerebilir: Örneğin, patlayıcılar, kimyasallar, petrol, PVC borular, yalıtımlı ve yanmaz malzemeler gibi. Bu gibi durumlarda, olay yerinde başka bir işlem yapmadan önce, zararlı malzemenin güvenli bir şekilde imha edilmesinden sorumlu uzman kurumu belirleyin ve çağırın.

Su altında kalmış bir alan nasıl emniyet altına alınır?

Bir sel durumunda, alandaki hasar ve risk tespiti sırasında, görevli sel suyu sınıflandırma uzmanlarıyla su hakkında görüşün. Örneğin, temiz mi (içmek güvenli mi), gri veya siyah mı? Suyun gri veya siyah olarak sınıflandırıldığı durumlarda, kimyasallar ve/veya kanalizasyon içerebileceğinden biyolojik kirlenme riski yüksektir. Bu gibi durumlarda, uzmanlara danışarak sahayı zararlı maddelerden temizlemek ve kirlenmiş tarihi malzemeleri su geçirmez kaplara veya plastik torbalara koyarak izole etmek önemlidir.

[Sayfa 162'deki referanslara bakın.](#)

8 Islak yapıların ve yüzeylerin iyice kurummasını sağlayın.

Bir bina, yapı veya süslü yüzeyin önemli miktarda su hasarına maruz kalması durumunda, aşağıdakilerin oluşmasını önlemek için kurutma işlemi önemlidir:

- ahşap malzemenin çalması ve çürümesi;
- sıva çatlakları;
- küflenme;
- lekelenme;
- tuzlanma.

Eski yapıları çok hızlı kurutmamaya çalışmak önemlidir. Nem seviyelerindeki hızlı değişiklikler ince ahşap elemanlara zarar verebilir, duvarlarda tuzlanmayı artırabilir ve sıva çatlaklarına neden olabilir. Islak yapıları ve yüzeyleri kurutmak için:

- Suyu boşaltmak için kanalizasyondaki tıkanıklıkları kontrol edin ve temizleyin. Eğimli yüzeylerde suyun tahliye edilmesini engelleyebilecek birikintileri temizleyin.
- Biriken suyu tahliye etmek için kova ve pompa kullanın.

Kuvvetle akan bir suyun yanında (örneğin, yamaçlarda veya taşmış bir barajın yakınında), yapı içindeki su seviyesinin bir metreden yüksek olduğu veya taşıyıcı duvarları kerpiçten yapılmış binalarda, ciddi hasar görülmesi yüksek olasılıklıdır. Bu durumda suyu boşaltmadan önce, yapıdaki hasarı veya yapı sabitleme ihtiyaçlarını tespit etmek için bir yapı mühendisinden yardım isteyin.

- Çamur ve kalıntıları temizleyin. Bunlar rutubeti tutar ve kuruma sürecini yavaşlatır. Kurumalarını beklemeden, nemliyen atmak daha güvenli ve daha kolaydır.
- Temizlik ürünlerinden kaçının. Bunlar rutubeti tutar ve eski eserlerin içinden çıkmasını güçleştirir.
- Islak halıları ve yer/duvar kaplamalarını çıkarın.
- Kuruma sürecini hızlandırmak için, mobilyaları duvarlardan uzaklaştırın ve duvarlara asılı eşyaları indirin. 80. sayfadaki **olay sonrası tahliye** bölümüne bakın.
- Lekelenmeyi ve paslanmayı önlemek için, mümkünse, ıslak sıva ile temas eden metal elemanları çıkarın.
- Binayı kurutmak için ihtiyacınız olan hava kanallarının hiçbir şekilde engellenmediğinden emin olun. Ayrıntılı bilgi için, uygulama kiti'nin 92. sayfasına bakın.
- 9 Hem çalışmak ve hem de kültürel miras eserleri, eser parçaları ve süslemelerin geçici olarak depolanması için alanlar **belirleyin** ve düzenleyin.

Diğer emniyet ve sabitleme faaliyetleri

Ekibinizin yardımıyla gerekli malzemeleri toplayın ve önceden belirlenmiş diğer emniyet ve sabitleme önlemlerini uygulayın. Bu işlemler aşağıdakileri içerebilir:

- Olay sonrası tahliye
- Kurtarma
- Tarihi yapıların acil sabitlenmesi

Bu işlemlerin her birine ilişkin ayrıntılı açıklamalar için aşağıdaki bölümlere bakın.

Etkilenen bir kültürel miras alanında, birden çok emniyet ve sabitleme önlemi almanız gerekebilir.

Olay sonrası tahliye

Kültürel miras eserlerinin olduğu bir bina veya yapı, kullanım açısından emniyetsiz ilan edildiğinde, olay sonrası tahliyeler gerekli hale gelir. Ancak eserleri dışarı çıkartabilmek için binanın yeteri kadar sabitlenmiş olması gerekir. Tahliye işlemi; nesnelerin the **belgelenmesini**, **paketlenmesini** ve geçici olarak güvenli bir yere **taşınmasını** içerir.

Olay sonrası tahliye, itfaiyecilerin ve/veya askeri veya sivil savunma personelinin teknik yardımlarını içerebilir. Çünkü bu ekipler, insanları emniyetsiz binalardan çıkarmak konusunda eğitilmiştir. Bununla birlikte, neyin, nereden tahliye edileceği konusunda rehberliğe ve ayrıca miras eserlerinin güvenle taşınmasına ilişkin talimatlara ihtiyaç duyarlar.

Hanuman Dhoka Sarayı Müzesi'nin olay sonrası tahliyesinden çıkarılan dersler: Nepal

2015'te Nepal'in başkenti Katmandu'da yaşanan depremin ardından, yapıdaki büyük hasarlar nedeniyle Hanuman Dhoka Sarayı'nın müze olarak kullanılan bazı bölümlerinin güvenli olmadığı ilan edildi. Müze personeli, Altın Taht ve diğer önemli eserleri tahliye etmek için Nepal Ordusu'ndan yardım istedi. Tahliye sırasında, eserlerin yerini gösteren hiçbir envanter yoktu. Sonuç olarak, ordu personeli, bu önemli eserleri bulmak için güvenli olduğu düşünülen süreden daha fazlasını harcamak zorunda kaldı. Tahliye sırasında, Altın Taht'ı binanın en üst katındaki kapıdan geçirmeyi başaramadılar. Sonuç olarak, tahtın binadan çıkartılabilmesi için bazı parçalarının sökülmesi gerekti.

Nepal ordu personeli müzeden bir eser tahliye ediyor.

Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Bu sırada, müzenin müdürü ve belgeleme memuru, yardım sağlamak ve tahliye edilen eserleri zimmet altına almak için alandıydılar. Altın Taht ve diğer eserler dışarı çıkarıldıktan sonra, daha güvenli bir yer bulunana kadar günlerce sarayın avlusunda tutuldu. Ordu eserleri korumak için 24 saat güvenlik sağladı.

Bu deneyimden çıkarılacak temel dersler:

- Olay sonrası bir tahliye için daha hazırlıklı olabilmek için, en önemli eserlerin yerlerini ve ölçülerini açıkça belirten kat planlarının birden fazla kopyası, ilk müdahale ekipleri için hazır bulundurulmalıdır. Ancak, eserlerin güvenliğini sağlamak açısından, bu kat planları müdahale ekipleri dışındaki kişilerden her durumda gizli tutulmalıdır.
- Kültürel miras eserlerinin tahliyesi, ancak daha güvenli bir geçici yer bulunmuşsa ve operasyon için gerekli lojistik sağlanmışsa yapılmalıdır.
- Bir acil durum sırasında eserlerin nasıl tutulacağı, paketlenmesi, belgeleneceği ve taşınacağı konusunda acil müdahale ekiplerinin ve koleksiyondan sorumlu kültürel miras profesyonellerinin önceden eğitim görmesi şarttır.

[Sayfa 167'deki referansa bakın.](#)

Olay sonrası tahliye nasıl yapılır?

Olay sonrası tahliye için aşağıdaki iş akışı, **Tehlike Altındaki Miras: Miras Koleksiyonlarının Acil Tahliyesi** isimli olay öncesi acil tahliye kitapçığından alınmıştır. Eserlerin güvenli olmayan bir yerden çıkarılması kararının, **olay sonrası yerinde hasar ve risk tespiti** sonuçlarına dayanması gerektiğini unutmayın.

İzin alın

Kültürel eserleri tahliye etmeden önce, sorumlulardan izin alın ve kendilerinin veya görevli personelin, tavsiye vermek ve tüm işlemi denetlemek için sahada bulunmalarını sağlayın.

Belgeleme. Resmi bir izin belgesi şarttır. Sorumlu kişinin, 'x' sayıda eserin tahliye edilmesi ve daha güvenli bir yere taşınması için (bu yerin tam adını ve coğrafi koordinatları belirtin), 'x' sayıda kültürel miras ilk yardım görevlisine izin verdiğini belirten bir belge alın. Sorumlu kişi bu belgeyi imzalamalı ve tarih, saat ve yer gibi diğer önemli ayrıntıları yazmalıdır.

Hazırlanın

1 Tahliye için **bir takım toplayın**. Bu ekibin içinde, tahliye edilecek koleksiyondan doğrudan sorumlu tüm yetkililer bulunmalıdır. Ekip üyelerine operasyonun kapsamını ve amaçlarını açıklayıp belirli görevler verebilecek bir takım lideri seçin. Bu görevler şunları içerir:

- eserlerin belgelenmesi;
- taşınması ve paketlenmesi;
- nakliyesi;
- geçici depolama alanının düzenlenmesi;
- malzeme, gıda, su gibi lojistik ihtiyaçlar;
- ekip içi iletişim ve diğer aktörler ve paydaşlarla iletişim.

2 **Yerinde hasar ve risk tespitinden** elde edilen bulguları kullanarak şunları belirleyin ve hazırlayın:

- a. Eserleri taşımak için, etkilenen binanın içinde ve dışında **güvenli bir tahliye yolu**.
- b. Eserleri ayırma, belgeleme ve paketlenme için en az iki masa barındıracak büyüklükte bir **tasnif (ayırma) ve paketlenme alanı** veya odası.
- c. Eserleri geçici olarak saklamak için alan içinde veya dışında **güvenli bir yer**.

Güvenli bir depolama alanı seçerken aşağıdakilere dikkat edin:

- taşınması gereken eserler miktarını içine alacak kadar büyük mü;
- temiz mi, haşere ve küften uzak mı;
- havalandırması iyi mi, yoksa ıslak ve rutubetli mi;
- hırsızlık ve vandallık ihtimaline karşı güvenli mi;
- eserlerin güvenli bir şekilde taşınmasını sağlayacak bir yoldan ulaşabiliyor mu;
- eserler gerekirse belirsiz bir süre için depolama alanında bırakılabilir mi.

3 Bilgi ve belge toplayın

- a. Mümkünse, ilk tahliye edilecek **öncelikli eserler listesini** edinin. Aksi takdirde, belgeleme ekibinden önceki kayıtlara bakmasını ve değer, hassasiyet ve kolay taşınma/nakliye özelliklerine göre bir eser listesi hazırlamasını isteyin. Böyle bir listenin mevcut olmaması durumunda, öncelikli eserlerin bir listesini hazırlamak için sorumlulara veya personele danışın. Bkz. Uygulama Kiti, sayfa 55.
- b. Eserlerin tahliye edileceği binanın kat planlarından kopyalar çıkarın. Mevcut **konum kodlarını** kullanarak, tahliye edilecek eserlerin yerlerini kat planları üzerinde bulun ve işaretleyin. Bu tür konum kodları yoksa veya tutarsızsa, belgeleme ekibi tutarlı ve anlaşılması kolay **yeni konum kodları** atamalıdır. Konum kodlarının nasıl oluşturulacağı bilgisini Uygulama kitinin 42. sayfasında bulabilirsiniz.
- c. Kat planları üzerinde yer kodlarını işaretledikten sonra, zamanınız varsa mekanları ve mobilyaları yer kodlarıyla etiketleyin. Etiketlerin kolayca görüldüğünden emin olun.

- d. Tahliye amacıyla bir envanter hazırlayın. Varsa, önceki belgeler bu görev için yararlı olabilir. Önceden hazırlanmış bir envanteriniz yoksa, verilen şablonu kullanarak bir tane oluşturabilirsiniz.

Giriş numarası	Önceki numara	Yeni verilen kimlik numarası	Eser tipi	Malzemesi	Boyutları: uzunluk, genişlik, yükseklik	Ağırlık	Orjinal konum kodu	Fotoğraf ya da kat planı referans numarası	Yeni konum	Fotoğraf ya da kat planı referans numarası
		1'den başlayıp son taşıdığınız esere kadar artarak giden numara sırası, tahliye edilen eser sayısını gösterir.	Bu alan, tahliye amacıyla esere verilen yeni tekil kimlik numarasını kaydetmek içindir.	Eser tipi: eseri kısaca tarif etmek için kullanın, resimli yazma, heykel, vazo vs.	Eserin hangi malzemeden yapıldığı örneğin cam, pişmiş toprak, maden, tekstil vs.		Eserlerin orjinal konum kodlarını listeleğin.	Bu alan, eserlerin tahliyesi tamamlandıktan sonra yeni ve güvenli bir yere yerleştirilmelerinden sonra doldurulacaktır.	Tüm fotoğrafların ve kat planlarının bir referans numarası olmalıdır.	
Eserin ağırlığını girin. Eğer terazi yoksa, ağırlığı tarif etmek için + türü semboller kullanın. Örneğin eser bir kişi tarafından kolayca kaldırılıp taşınabiliyorsa +, kaldırmak için iki kişi gerekiyorsa ++, kaldırmak ve taşımak için özel bir araç gerekiyorsa +++ yazın.										

- 4 Koleksiyonları paketleyip taşımak için **sarf malzemesi toplayın**. Örnek liste için, bkz. Uygulama Kiti, s. 67.

- 5 Alandaki önceden belirlediğiniz (yerinde hasar ve risk tespitinizde tanımlanan) güvenli noktada, eserleri tasnif etmek, belgelemek ve paketlemek için **iş istasyonları oluşturun**.

Getirin

Belgeleyin: Eserleri tasnif etme (ayırma) ve paketleme noktasına taşımadan önce, konum kodlarını bir etikete yazın ve eseri taşımak için kullandığınız desteğe/ kutuya yapıştırın. Bir diğer yöntem ise, belgeleme ekibinden bir kişinin nakliye ekibine eşlik etmesi ve konum kodlarını tahliye için yapılan envantere kaydetmesidir.

Paketleyin ve Taşıyın

- 1 Eserleri tasnif etme (ayırma) ve paketleme alanına taşıyın; gelen eserleri malzeme türüne göre ayırın.

- a. Her nesneye **tekil bir kimlik numarası** verin. Bu numara, konum kodundan farklıdır. Çünkü belirli bir konumdaki her bir nesneyi tek tek tanımlar. Eser numaralarını küçükten büyüğe doğru sıralayın veya harfler ve sayıların birleşimini kullanın.

Tekil kimlik numarası nasıl oluşturulur?

Bir eseri başka bir yere taşımadan önce, tahliye işlemi sırasında hareketini takip edebilmeniz için esere tekil bir kimlik numarası verin. Tahliye için geliştirdiğiniz numaralandırma sisteminin basit, standart ve ilgili herkes tarafından anlaşılır olduğundan emin olun. Bu numara, yalnızca artan sırada sayılar (örn. 01, 02) veya harf ve rakamların bir kombinasyonu olabilir (örneğin A001, A002). Daha fazla bilgi için, bkz. Uygulama Kiti, s. 43.

- b. Hem konum kodunu hem de tekil kimlik numarasını gösteren bir etiketi, ikincil desteğe (eseri taşımak için kullanılan karton, tepsi veya kutuya) yapıştırın.
  - c. **Tahliye envanterini** tamamlayın ve (eser üzerinde varsa) bütün **demirbaş numaralarını**, malzeme, boyut, ağırlık ve diğer tüm belgeleme kriterlerini kaydedin.
- 2 İkincil desteklerine etiketler yapıştırılmış eserleri, hazırladığınız çalışma istasyonlarına taşıyın ve paketleyin (Bkz. Uygulama Kiti sayfa 49). Tamamlanan **tahliye envanterinin** bir kopyasının paketlenmiş eserlerin yanında olduğundan emin olun.

Nepal Milli Müzesi, Katmandu, Nepal, 2016. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

- 3 Eserleri paketlerken, tekil kimlik numaralarını ve konum kodlarını yazdığınız etiketlerin yerinde durduğundan emin olun. Paketleme desteklerinin üstünde de bu etiketler olmalıdır. Daha fazla bilgi için, Uygulama Kiti'ndeki eserleri paketleme kılavuzuna bakın, sayfa 48.

Nepal Milli Müzesi'nde eserlerin paketlenmesi, Katmandu, Nepal, 2016.
Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

- 4 Belgeleme ekibinden en az bir kişinin çeşitli kutulara yerleştirilen eserleri izlediğinden ve **hareket izleme formu** doldurduğundan emin olun. Bu form, tüm eserlerin yeni geçici depolama noktasına ulaşmasını sağlamak için kullanılır. Hareket izleme formunun birden fazla kopyasını hazırlayın (aşağıdaki örneğe bakın).

Hareket izleme formu

Giriş numarası	Kutu numarası	Kutu içindeki toplam parça sayısı	Eserleri ellemek ve taşımakla ilgili uyarılar	Sevk eden kişi	Tahliye tarihi	Kargo/araç numarası	Teslim alındığı tarih	Kutu numarası	Kutu içindeki toplam parça sayısı	Teslim alan kişi
1	12	20	Cam; dikkatli tutun	Abdülhamit, müze uzmanı	25 Ocak	xxx256	25 Ocak	12	20	xxx depo sorumlusu
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

- 5 Tüm eserler paketlenildikten sonra yeni konuma taşıma işlemi yapılabilir. Paket, tahliye envanterinin ve hareket izleme formunun kopyalarını içermelidir.

Yer değiştirin

Ekibin bir bölümü eserleri kurtarmak, belgelemek ve paketlemekle meşgulken, diğerleri geçici depolama alanını hazırlamaya odaklanabilir.

- 1 Eserleri yeni alanda düzenlemenin en uygun şeklini düşünmeye başlayın.
- 2 Yer değiştirme kodları atayın: Mevcut mobilyaları gerektiği gibi taşıyın ve eserlerin yeni yerlerini işaretlemek için dolaplara ve raflara konum kodları atayın. Bu işlemi eserlerin gelmesinden önce yaptığınızdan emin olun. Daha fazla bilgi için, Uygulama Kiti'ndeki geçici depolamada yer değiştirme kodlarının hazırlanması bölümüne bakın, sayfa 41.

Orta İtalya'da geçici depolama, 2017. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

- 3 Acil durum tahliyesi sırasında raf üniteleri gibi uygun depolama mobilyaları elde etmek mümkün olmayabilir, bu durumda nesnelere ambalajlarının içinde ve yerde tutulmalıdır. Saklama kutuları ile zemin arasında doğrudan temastan kaçınmak için paletler ve/veya branda örtüler kullanın. Ahşap palet kullanıyorsanız, haşere veya küf bulunmadığından emin olun.

- 4 Hareket izleme formunu kullanarak, eserleri yeni geçici depolama alanına resmen kabul edin. Ardından, ekteki acil durum tahliye envanterini kontrol edin ve eserleri malzeme tipine ve boyutuna göre ayırın.

Paketlenmiş eserleri raflara veya temiz paletlerin ve diğer mevcut mobilyaların üzerine yerleştirin. Hassas eserleri yerden uzak tutmaya çalışın ve odanın uzak bir ucunda, kolay ulaşılamayacak bir yere koyun. Benzer şekilde, büyük veya ağır eserler odanın bir ucuna yerleştirilmeli ve küçük eserleri taşıyıp düzenlemek için yer açılmalıdır.

- 5 Eserlerin yeni geçici depolama alanındaki fiziksel konumunu belgelemek için, kutu numarasını ve raf numarasını envanterin "yeni konum" alanının altına not edin.
- 6 Hırsızlık ve vandallık tehlikesini önlemek için yeni geçici depolama alanında uygun güvenlik önlemlerini alın. Gerekirse bekçi görevlendirin.

Sıcak çatışma bölgelerinde, güvenlik durumunu sürekli izlemek önemlidir. Böylece gerekirse, eserleri bir başka yere daha taşımak için yeterli zamana sahip olunur.

Raporlayın

Eserlerin yeni konumlarını da içeren güncellenmiş envanteri, tahliye operasyonunun tümünü özetleyen bir raporla birlikte sorumlu kişilere verin. Bu rapor şunları içermelidir: Operasyonun ana adımlarını belgeleyen fotoğraflar; eserleri paketlemek için kullanılan malzemelerin ayrıntıları; maliyetlere ilişkin bilgiler; ve tahliyeye katılan ekibin iletişim bilgileri. Ayrıca operasyonu denetleyen ekip lideri tarafından imzalanmalıdır.

Takip edin

Eserlere zarar verebilecek haşere, yangın, su ve diğer unsurları önlemek için, yeni geçici depolama alanının temizliğini ve takibini bir düzene oturtun.

Mal Kurtarma

Olay sonrası tahliye tamamlandıktan sonra, hasarlı kültürel mirasın sabitlenmesi gerekir. Mal kurtarma, hasarlı kültürel miras eserlerinin, yapı parçalarının ve dekoratif unsurların tehlikeli bir olaydan olumsuz etkilenen bir alandan sistematik olarak kurtarılmasıdır.

Taşınabilir kültürel miras mallarının kurtarılması, olay sonrası tahliye için uygulanan iş akışına benzer bir tahliye süreci ve ayrıca kültürel miras eserlerinin triyajı ve sabitlenmesi için ek işlemler içerir. Profesyonel müdahale gerçekleşene kadar daha fazla hasarı önlemek için tasarlanmıştır. Tarihi bir yapının kısmen veya tamamen çökmesi durumunda yapılan mal kurtarma işlemi, yapının **yeniden inşası** sırasında kullanılabilmesi için orijinal taş, tuğla veya ahşap elemanların molozun içinden ayıklanmasını da içerecektir.

Acil duruma göre, hem tahliye hem de mal kurtarmayı birlikte yapmanın gerekli olduğuna karar verebilirsiniz. Veya hasarlı bir alanda hiçbir şeyin zarar görmediğini ve alanı temizlemek için olay sonrası tahliyenin gerekli olduğunu tespit edebilirsiniz.

Port-au-Prince, Haiti, 2010. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Su basan tarihi bir arşivden mal kurtarılması: Şili

Haziran 2016'da, mevsim dışı şiddetli yağışlar, Santiago'nun 250 km güneyindeki Talca kentinin büyük bölümünde taşkınlar neden oldu. Su borularının yetersizliği sebebiyle, Universidad de Talca'ya ait bir binanın bodrum katında bulunan ve içinde eski el yazmaları ile orijinal müzik notalarından oluşan önemli bir koleksiyon barındıran bir belge merkezini su bastı. Yağmur dinene kadar sular 50 cm yükseldi. Alt raflarda ve yerdeki kutuların içinde duran tüm kitaplar ve el yazmaları ıslandı. Toplamda yaklaşık 5000 kitap ve el yazması olaydan etkilendi.

Bodrum katını basan sular dışarıya pompalandı; pervaneler ve nem alıcılar yerleştirilmeden önce yerler mümkün olan en kısa sürede kurutuldu. Çok sayıda eser etkilendiği için, eserlerin düzgün bir şekilde kurutulması gerçekleşene kadar dondurulmalarına karar verildi. Eserler ne kadar ıslandığına göre önceliklendirildi, kurutulacaklar ve dondurulacaklar olarak ayrıldı.

Soğutmalı kamyonlar ve dondurucular bir meyve ihracat şirketinden ödünç alındı. Islak kitaplar nazikçe birbirinden ayrıldı, ayrı ayrı poşetlenerek kutulandı ve dondurulmak üzere hazırlandı. Sonra da kamyonlarla dondurucu tesisine nakledildi ve on ay boyunca -24°C'de saklandı.

Dondurulmuş kitaplar donduruculardan küçük miktarlarda çıkarılarak dikkatlice çözüldü. Zaman içinde tüm kitaplar ve el yazmalarının çözülmesi ve kurutulması tamamlandı. Afet planlaması ve ardından gelen hızlı müdahale sonucunda tüm eserler başarıyla kurtarılması mümkün oldu.

Kaynak: María Cecilia Rodríguez Moreno, Şili Kütüphaneler, Arşivler ve Müzeler Müdürlüğü, Milli Koruma ve Restorasyon Merkezi, Kağıt ve Kitaplar Laboratuvarı Baş Kütürörü.

[Sayfa 166'daki referanslara bakın.](#)

Islak kitapların sayfaları araya kağıtlar yerleştirilerek kurutuluyor, Centro Nacional de Conservación y Restauración, Şili, 2016. Foto: Mariela Arriagada.

Mal kurtarma nasıl yapılır?

Mal kurtarma iş akışı

İzin alın

Mal kurtarma operasyonu ve kurtarılan eserlerin alan içinde veya dışında daha güvenli geçici bir yere taşınması konusunda ilgili paydaşlara danışın ve (tercihen yazılı olarak) **izinlerini** alın.

Hazırlık yapın

1 Takımı bilgilendirin: Kurtarma operasyonuna katılacak ekibi toplayın ve:

- tüm ekip üyelerinin alanın hangi bölümlerinin sınır dışı olduğunu anlamalarını sağlayın;
- mal kurtarma operasyonunun iş akışını açıklayın;
- tüm kurtarma operasyonunu denetleyecek bir grup lideri seçin.

İnsanları alt takımlara ayırın ve yapılacak işe uygun uzmanlık ve ilgi düzeyine göre görevler verin. Kapsanan görevler arasında **belgeleme, eserlerin kurtarılması, triyaj, sabitleme, paketleme, nakliye, lojistik** ve **iletişim** bulunmaktadır. Operasyon için yeterli sayıda eğitilmiş insan yoksa, gönüllüleri uzman bilgisi gerektirmeyen görevlere yardımcı olacak şekilde eğitmek için zaman ayırın.

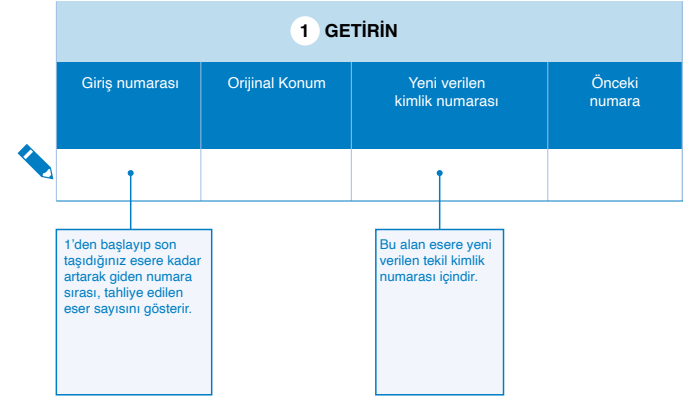
2 Sarf malzemelerini toplayın: Kurtarılacak eserlerin türüne, oluşan hasarın tipine ve felaketin niteliğine uygun malzeme seçin. Örneğin, zarar gören eserler organik malzemelerden yapılmış ve ıslak ve kirliyse, eserleri taşıma ve kurutma için polyester file gibi malzemeler gerekecektir. İhtiyacınız olacak malzemeleri seçmek için, olay yeri hasar ve risk tespiti bulgularını kullanın. Mal kurtarma sarf malzemelerinin genel bir listesi için, Uygulama Kiti'nin 70. sayfasına bakın.

3 Mekanı hazırlayın: Sabitleme işlerini gerçekleştirmek için bir mekan hazırlayın ve her iş istasyonunda tamir edilecek hasarlı eser miktarına uygun alan bulunduğundan emin olun. Her istasyonda sadece bir tip tamir yapılmalıdır. Örneğin, aynı istasyonda ıslak temizleme ve kuru temizleme işlemi yapmayın. Çünkü hem ıslak eserleri daha da kirletme tehlikesiyle karşılaşsınız hem de kuru eserlerin ıslanarak daha tahrip olmasına yol açarsınız.

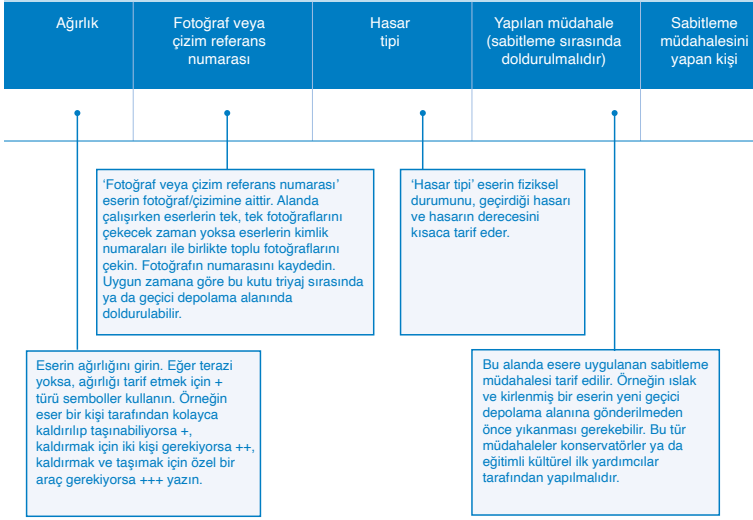
4 Belgeleyin: Kurtarılabacak eserleri belgelemek ve takip etmek için bir sistem hazırlayın. Belgeleme sistemi üç ana bölümden oluşur:

- Kurtarılabacak eserlerin nereden alındığını gösterecek bir **konum kayıt** sistemi. Elinizde kat planı varsa, yerleri belirlemek için kullanın ve kat planında verilen numaralandırma sistemini kullanın. Plandaki numaralandırma sistemi karmaşık veya tutarsızsa, yeni konum kodları oluşturun. Konum kodu oluşturmak için bkz. Uygulama Kiti, s42.
- Bina veya yapı kısmen veya tamamen çöktüyse ve eserler bir enkaz katmanının altındaysa, eserlerin konumunu belirleyebilmek için kafes (grid) yerleştirin. Kafes gerektiği kadar küçük veya büyük yapılabilir. Aynı alanın farklı noktalarındaki birden fazla enkaz kümesi için, gerektiği kadar kafes oluşturun ve her bir kafese tekil numaralar atayın. Sonra da, kuzeyi gösteren tek bir alan haritası üzerine hepsini bulun. Birden fazla yerde mal kurtarılması gerektiren büyük arkeolojik yerler söz konusu olduğunda, kafes, **Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS) uygulamasına** bağlı bir harita üzerinde çizilebilir. Daha fazla bilgi için, bkz. Uygulama Kiti, s11.
- Kurtarılan **eserleri numaralandırmak için bir sistem** (bkz. Uygulama Kiti, s43). Eserleri nesnel olarak sayıp takip edebilmek için, her esere ve parçalarına tekil bir kimlik numarası atayacak bir sistem yaratın.
- Bir mal kurtarma kayıt formu.** Bu form, kurtarılan eserlerin sayısını kaydetmek ve kurtarma işlemi boyunca hareketlerini takip etmek için kullanılır. Ayrıca, her eserin fotoğraf numarası, orijinal envanter numarası ve kat planı referans numarası gibi ek bilgiler de içerir. Bu form, kurtarma operasyonunun üç farklı aşamasında tamamlanabilen üç parçaya ayrılabilir: (i) getirme (ii) triyaj ve sabitleme (iii) paketleme ve yer değiştirme. Örnekler için bir sonraki sayfaya bakın.

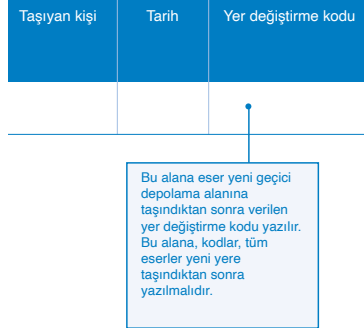

2b ACİLİYETE GÖRE SIRALAMA VE TRIYAJ

3 PAKETLE VE YER DEĞİŞTİR

Getirin

Yapının çöktüğü durumlarda, tarihi bina parçaları ve eserler ağır beton parçalar ve başka tip molozların altına kalabilir. Böyle durumlarda, moloz atılmasına ilişkin tavsiye için acil müdahale koordinatörü veya olay komutanına başvurun. Ekskavatör gibi ağır makinelere ihtiyacınız olabilir. Bu tür işlemlerin güvenli olduğundan emin olmak için iş makine operatörüne ve bir yapı mühendisine fikirlerini sorun.

Eserlerin kirlenmiş bir ortamdaki dikkatli ve sistematik bir şekilde taşınması ve getirilmesi, beceri ve sabır gerektirir. Yaralanmaları önlemek ve taşıma sırasında kültürel miras eserlerine daha fazla zarar gelmesini önlemek için her zaman çift olarak çalışın.

Bir binanın bir bölümünden veya kafes (grid) sistemiyle eser çıkarırken:

- Önce küçük, kuru ve hasarsız eserleri toplayın.
- Narin ve hasarlı eserleri alıp taşımak için sert destekler (kalın karton veya düz tahta plakalar gibi) kullanın.
- Büyük veya ağır eserleri kurtarmak için mutlaka en az iki kişinin bulunduğu ve eserin yeterince desteklendiğinden emin olun.
- Bir eser kırılırsa, tüm kırık parçaların alındığından ve bir arada tutulduğundan emin olun. Kullanım kolaylığı için, eseri ve kırık parçalarını bir kutuya veya şeffaf plastik poşete yerleştirin.
- Bütün eserlerin muhafazalarını (çerçeveler, kutular ve askılar) eserlerle birlikte saklayın.
- Seçtiğiniz belge biçimine uygun olarak, eserin orijinal konumunun numarasını kaydedin, bir eser numarası atayın ve bulup getirilen eser sayısını yazın.

Kafes sistemiyle eser çıkarırken, konum etiketi hatalarını önlemek için her seferinde bir karenin içinden eser çıkarın.

Mal kurtarma operasyonu sırasında bir eserin getirilmesi, Port-au-Prince, Haiti, 2010.
Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Tarihi yapı parçalarının ve elemanlarının getirilmesi

Parçalara ayrılmış tarihi yapıları, yüzeyleri ve in-situ sanat eserlerini taşımak, zaman alıcı ve hassas bir işlem olabilir. Çalışma yeri ve metodoloji hazırlıklarınızın sağlığı için **olay yerinde hasar ve risk tespitinden** (bkz. s63) elde edilen bulguları kullanın.

Olay yerindeki tarihi malzemeleri taşımaya başlamadan önce aşağıdakileri göz önünde bulundurun:

- Olay yerinde bulunmasını tahmin ettiğiniz kalıntı ve parçalanmış malzeme türleri.
- Orijinal yapı malzemelerinin ve dekoratif elemanların veya in-situ sanat eserlerinin önemi.
- Yapı malzemesinin hangi parçaları önem taşıyor veya orijinal yapıya veya kültürel mirasa ait değil? Hangi kalıntılar tekrar kullanılabilir veya değiştirilmeli ya da atılmalıdır?
- Parçalar depolanmadan önce hangi **sabitleme** işlemlerine ihtiyaç duyulacak?

Tarihi parçaları çıkarmanız gerektiğinde, işe başlamadan önce orijinal konumlarını kaydettiğinizden emin olun. Belgeleme sayesinde, yapı elemanlarının veya in-situ mirasın orijinal konumunu açıklığa kavuşturmak kolaylaşır ve restorasyon sırasında bunların yapıya yeniden entegre edilmesi mümkün olur. Ayrıca, çıkarma işlemi sırasında parçaların kaybolmasını veya çalınmasını engeller. Parçaları kafes sisteminin hangi karesinden aldığınıza göre bir konum kodu oluşturun (bkz. Uygulama Kiti, s42) ve mümkünse görsel belgeler ekleyin.

Parçaları getirdikten sonra, taşınabilir kültürel miras eserleri için kullanılan mal kurtarma iş akışını takip edebilirsiniz.

Triyaj (Aciliyete göre sıralama)

Binlerce eserin tamir için kısa süre içinde taşınmasını ve sınıflandırılmasını gerektiren büyük ölçekli mal kurtarma operasyonlarında, önceliklendirme hayati önem taşımaktadır. Bu da en etkili biçimde bir triyaj sistemi ile yapılabilir.

Kültürel miras malzemelerinin triyajı, toplanan eserlerin tasnif edilmesi ve bunlara yapılacak sabitleme işlemlerinin önceliklendirilmesi anlamına gelir. Üç kritere dayanır:

- Kültürel mirasın aldığı **hasarın miktarı**.
- Tamir edilmezse, karşılaşılabilecek **hasar riski**.
- Eserin veya yapının **önemi** veya **değeri**.

Bir eserin değerinin belirlenmesi karmaşıktır. Acil durumlarda, **durum incelemesi** (bkz. s30) ve **yerinde hasar ve risk tespiti** (bkz. s42) aşamalarında bir değer belirlemesi yapılması en iyisidir. Bu tür bir değer belirlemesi, envanter veya **katılım kaydı** gibi afet öncesinde mevcut kurumsal kayıtlara dayanmalıdır. Eserin değeri bilinmediği durumlarda triyajın nasıl yapılacağını öğrenmek için bkz. Uygulama Kiti, s55.

Toplanan kültürel miras malzemelerini tasnif ederken, aşağıdaki adımları takip edin:

- 1 **Hasarlı ve hasarsız eserleri ayırın.** Ayrıca, kuru ve ıslak eserleri de ayırın. Küflü eserleri ayırın ve plastik torbalara veya kutulara yerleştirerek diğer eserlerden uzaklaştırın. Eserleri tasnif ederken orijinal konum kodlarının daima üzerlerinde olduğundan emin olun.

*Kriz Zamanlarında Kültürel Miras için İlk Yardım uluslararası kursu sırasında, eğitimin parçası olarak kurtarılan eserler tasnif ediliyor, Washington DC 2016.
Foto: ICCROM ve Smithsonian Institution.*

- 2 Eserleri **fiziksel durumlarına, malzeme türlerine** ve ihtiyaç duydukları **tamir tipine** göre **gruplandırın**. Örneğin, kuru olan ama yüzey temizliği gerektiren kağıt veya tekstil eserler bir arada tutulmalıdır. Benzer şekilde, narin seramikler ve hasar görmemiş camlar birlikte gruplandırılmalıdır.

- 3 Tasnif (ayırma) işlemi tamamlandıktan sonra, her nesneye **tekil bir kimlik numarası atayın**. Eseri kaldırmak ve taşımak için kullandığınız ikincil desteğin üzerine tekil kimlik numarasını ve konum kodunu taşıyan bir etiket yapıştırın.

Kurtarılmış bir tablo ve üzerinde kimlik numarası ile orijinal konum bilgisi içeren etiketi, İtalya, 2017. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

- 4 **Belgeleyin. Mal kurtarma kayıt formunun** (bkz. s92), eserin tanımlanması, orijinal yeri, boyutu ve durumu (bkz. s93) ile ilgili bölümlerini doldurun.

Kültürel miras malzemesinin sabitleme için alan dışına taşınması gerekiyorsa ve kurtarma kayıt formunu doldurmak için çok az zaman varsa, aşağıdakilerin yapıldığından emin olun:

- Her esere **tekil bir kimlik numarası** verilmiş. Bkz. Uygulama Kiti, s42.
- Tüm eserlerin, paketlerin ve kutuların üzerinde kimlik numaralarını içeren etiketler yapışık.
- Verdiğiniz **tekil kimlik numarası** (bkz. Uygulama Kiti, s42), eserlerin orijinal konumu, malzeme tipi ve ağırlığı **mal kurtarma kayıt formuna** kaydedilmiş. (bkz. s92).

Getirilen eserler hasarsızsa, kurtarma kaydı formunu doldurun, eserleri paketleyin ve hazırlanan geçici depoya yerleştirin. (bkz. **Yer Değiştirme** s103)

Sabitleyin

Triyaj işleminden sonra, hasarlı eserlerin (saha içinde veya dışında) temiz ve düzenli bir alanda sabitlenmesi gerekir. Sabitleme işlemleri, getirilen kültürel miras malzemelerinde daha fazla hasar ve tahribatın önlenmesine yardımcı olur.

Eserlerin sabitlenmesi ve yüzey temizliği için bir iş istasyonu, Port-au-Prince, Haiti, 2010. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Sabitleme, aşağıda açıklandığı gibi iki adımda yapılır:

- 1 **Yüzey temizleme.** Bir afet, ardında toz, kurum, kir ve **kirletici maddeler** bırakabilir. Bunlar eserlerin yüzeyinde kaldığında daha fazla hasara ve tahribata neden olabilir. Bir eser ıslaksa ve üzerinde kirletici maddeler varsa, temiz su ile yıkanarak pisliklerden arındırılması gerekebilir.

Yüzey temizleme maddesinin seçimi, afetin niteliğine, hasarın derecesine ve kültürel mirasın yapıldığı malzemeye/malzemelere bağlıdır. Eserin yapısını ve uygulayacağınız sabitleme işleminin eserin yapısal bütünlüğünü nasıl etkileyebileceğini anlamaya çalışın. Etraflıca düşünün ve sabitleme için en uygun tamir yöntemini seçin.

- 2 **Belgeleme.** Sabitleme işlemi boyunca eserin konum kodunu ve atadığınız tekil kimlik numarasını saklayın. Sabitleme işlemi tamamlandıktan sonra **mal kurtarma kayıt formunun** (bkz s94) ilgili alanlarını doldurun.

Taşınabilir kültürel mirasa uygulanan en yaygın sabitleme işlemlerinin açıklamalı kılavuzu için Uygulama Kiti sayfa 57'deki 'hasarlı taşınabilir mirasın sabitlenmesi' bölümüne bakın.

Paketleyin ve taşıyın

Getirme, triyaj, sabitleme ve belgeleme (alandaydıysa) sonrası; yer değiştirme ve depolama için eserlerin hazırlanması gerekir.

- 1 **Sarın.** Kuru eserler, depolamadan önce, köpük veya pamuklu bez gibi bir koruyucu ile kaplanmalıdır. Böylece eserlerin daha fazla hasar görmesi önlenir ve nakliye sırasında korunur. Farklı türde kültürel miras eserlerinin taşınması ve paketlenmesi hakkında ipuçları için, bkz. Uygulama Kiti, s49.

Hasarlı eserleri sahada sabitleyemediğiniz durumlarda, hepsini güvenli bir şekilde paketleyerek sabitleme alanına taşıyın. Eserlerin fotoğraflarını çekin ve her eserin tekil kimlik numarasını gösteren etiket yapıştırın. Bu işlemi paketlemeden önce yapın ki, eserlerin sabitleme alanında kolayca tanımlanabilmesi mümkün olsun.

Islak veya nemli parçaları dikkatlice sarın. Böylece diğer eserlerin kirlenmesini ve nakliye sırasında hızlı kuruma riskini önlersiniz. Mümkünse, soğutmalı kamyonlar kullanılarak ıslak eserler dondurulmalı veya dondurularak kurutulmalıdır.

2 Etiketleyin ve mal kurtarma kayıt formunu doldurun

- Paketlenmiş eserlerin üzerine, bir önceki aşamada atadığınız tekil kimlik numaralarının bulunduğu etiketler yapıştırın. Her etiketin açıkça görülebildiğinden ve sağlam yapıştırıldığından emin olun. Birden fazla eser içeren kutuların içindeki eser sayısı belirtilmeli ve her eserin tekil kimlik numarası kutu üzerinde listelenmelidir.
- Mal kurtarma kayıt formunu** (bkz. s92) ve hareket izleme formunu (aşağıdaki örneğe bakın) doldurun.

Hareket izleme formu

Giriş numarası	Kutu numarası	Kutu içindeki toplam parça sayısı	Eserleri eleme ve tasıtmakta ilgili uyarılar	Sevk eden kişi	Tahliye tarihi	Kargo/araç numarası	Teslim alındığı tarih	Kutu numarası	Kutu içindeki toplam parça sayısı	Teslim alan kişi
1	12	20	Cam: dikkatli tutun	Abdulhamit, müze uzmanı	25 Ocak	xxx256	25 Ocak	12	20	xxx depo sorumlusu
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...

- Belgeleme ekibinin en az bir üyesi, eserlerin kutulara yerleştirilmesini baştan sona takip etmelidir. Her formun en az bir kopyası, eserlerle birlikte depolama noktasına gönderilmelidir.
- Eserleri kutulara yerleştirirken, ağır eserleri alt tarafa ve hafif veya daha narin eserleri de üst tarafa yerleştirin. Kutuları aşırı doldurmayın. Tüm eserler paketlenen sonra yeni geçici depolama tesisine taşınabilirler.

Yer değiştirin

Olay sonrası tahliye iş akışına benzer şekilde, bu adım da eserlerin daha güvenli, geçici bir yere veya alan dışına taşınmasını içerir. Ekibin bir kısmı eserleri kurtarmakla uğraşırken, diğerleri geçici depolama alanının oluşturulmasına yardımcı olabilir. Eşyaları alana sokmadan önce depolama alanı temizlenmeli ve dezenfekte edilmelidir. Tüm eserler yeni depolama alanına taşındıktan sonra, eserlerin yer değiştirme kodlarını kurtarma kaydı formuna işleyin.

2016 ve 2017 depremlerinden tahliye edilen ve kurtarılan eserlerin yerleştirilmesi için Orta İtalya'da geçici depolama alanları kuruldu. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

Raporlayın

Sorumlu kişiler için tüm operasyonun bir raporunu hazırlayın. Rapor aşağıdakileri içermelidir:

- operasyonun özeti;
- ana iş akışı adımlarını belgeleyen fotoğraflar;
- yapılan sabitleme işlemlerinin türü ve kullanılan malzemeler;
- güncellenmiş **mal kurtarma kayıt formu** (bkz s92);
- harcanan tutar;
- tamir için gerekenler;
- operasyonda yer alan ekibin iletişim bilgileri;
- operasyonun ekip liderinin adı, imzası ve iletişim bilgileri.

Takip edin

Sorumlu kişilere danışarak, depolama alanının periyodik kontrolü ve temizliği için bir program hazırlayın.

Tarihi yapıların acil sabitlemesi

Bir yapının veya binanın acil sabitlemesi demek, miras yapıda oluşmuş hasarı kontrol altına almaya veya ciddi hasar nedeniyle çökme veya tahribat tehlikesini azaltmaya geçici bir süre için yardımcı olacak eylemler gerçekleştirmek demektir. Bu eylemler, bir yapı (kısmen veya tamamen) tamir edilebilecek derecede sağlam olduğunda veya yerel topluluk bina etrafındaki alanı kullanmaya devam etmek istediğinde özellikle önemlidir. Ayrıca hasarlı yapı; değerli bir iç mekan veya değerli bir taşınmaz miras için (duvar resimleri, mezarlar veya mozaik zeminler gibi) koruyucu görevi görüyorsa da, acil sabitleme yapılması zorunlu olabilir.

Bu önlemlerin, yapının emniyet seviyelerini eski haline getirmeyeceğinin altı çizilmelidir. Geçiş sürecinde veya **ilk toparlanma evresinde** uzun vadeli çözümler bulmak gerekecektir.

Yapıların acil durum sabitlemesi özel uzmanlık gerektirir. Bu eylemleri, bölgedeki miras yapıları hakkında bilgi sahibi bir yapı mühendisine danışmadan yapmayın.

Acil durum sabitlemesi yapmak neden önemlidir?

Bir yapı hasar görür ve gözetimsiz kalırsa, daha fazla hasar görme veya yıkılma riski artar ve bu da hayati tehlike yaratabilir.

Bir afetin ardından, bir yapı zarar görebilir veya aşağıdaki durumlarda kullanımı güvenli olmayabilir:

- **yapı devamlılığı** etkilenmişse, ve **yükler** (olağan veya olağan dışı) artık güvenli bir şekilde zemine aktarılamıyorsa;

- yapının kısmen yıkılmış olması, bölgesel **aşırı yüklenmelere** neden oluyorsa;
- iç yapı elemanları dış etkenlerden korunamaz durumdaysa, örneğin bir duvarın iç elemanları duvar yüzeyindeki hasar nedeniyle açığa çıkmışsa.

Kısa zaman içinde tekrarlaması muhtemel tehlikeli olayların ardından, zamanında müdahale önemlidir. Örneğin, bir depremden sonra sabitleme önlemlerinin uygulanması gerekir, çünkü artçı dalgalar daha fazla hasara ve bazı durumlarda ise yapının tamamen yıkılmasına neden olabilir. Benzer şekilde, kasırga veya çatışma hattındaki bir bölgede, tarihi yapıları mümkün olan en kısa sürede emniyet altına almak önemlidir.

Bagan, Myanmar, 2016. Foto: ICCROM.

Yapı devamlılığını korumanın önemi: Myanmar

24 Ağustos 2016'da, Myanmar'ın Chauk kentinde 6.8 büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. Deprem, yağmur mevsimin en başında yaşandı. Aşağıda, acil durum güvenliği ve sabitleme eylemleri kullanılarak kontrol altına alınmış yapısal hasar örnekleri yer almaktadır.

Yapı devamlılığının bozulması nedeniyle yıkılma

Depremden önce Süleymaniye Tapınağı'nda bir tonoz kısmen yıkılmıştı ve kalan sarkan elemanlar da sabitlenmediğinden, yapısal süreklilik bozulmuştu. 2016 depreminde tonoz tamamen yıkıldı. Zayıf yapısal elemanlar kontrollü bir şekilde payanda ile desteklenerek veya yerinden sökülerek böylesi büyük bir hasar önlenebilirdi.

Bagan, Myanmar, 2016.
Foto: Eugénie Crété.

Kalıntıların sebep olduğu aşırı yük

Moloz yığınları, deprem nedeniyle zaten zayıflamış olan yapının üstünde olağanüstü bir aşırı yüklenmeye neden oldu. Molozun mümkün olan en kısa sürede temizlenmesi önemliydi, çünkü özellikle şiddetli yağmur riski yüksekti. Moloz su tutar, bu da fazladan aşırı yük demektir. Bu gibi durumlarda geçici bir çözüm, molozun çıkarılması için hazırlık yapılırken üzerinin branda ile korunmasıdır. Etkili olması için, branda güvenli bir şekilde sabitlenmelidir.

Süleymaniye tapınağı, Bagan, Myanmar, 2016. Foto: Eugénie Crété.

İç yapı elemanlarının ve süslemeli yüzeylerin dış etkenlere maruz kalması

Damlarda ve dam su giderlerinde, delikler ve çatlaklar bulundu, bu da suyun binaya sızmasına sebep olarak ciddi hasara yol açtı. Olukların kırıldığı veya moloz yüzünden tıkandığı için damdan suyu tahliye edemediği ortaya çıktı. Depremden sonra tespit edilen hasarlı duvarlar, özellikle kerpiç siva dış etkenlere maruz kaldığında, yağmura karşı çok hassastır. Gerçekten de şiddetli yağmur nedeniyle depremi takip eden haftalarda daha başka yıkılmalar da yaşandı.

Bagan, Myanmar, 2016.
Foto: Eugénie Crété.

Tapınağın damındaki çatlaklar, Bagan, Myanmar, 2016. Foto: Eugénie Crété.

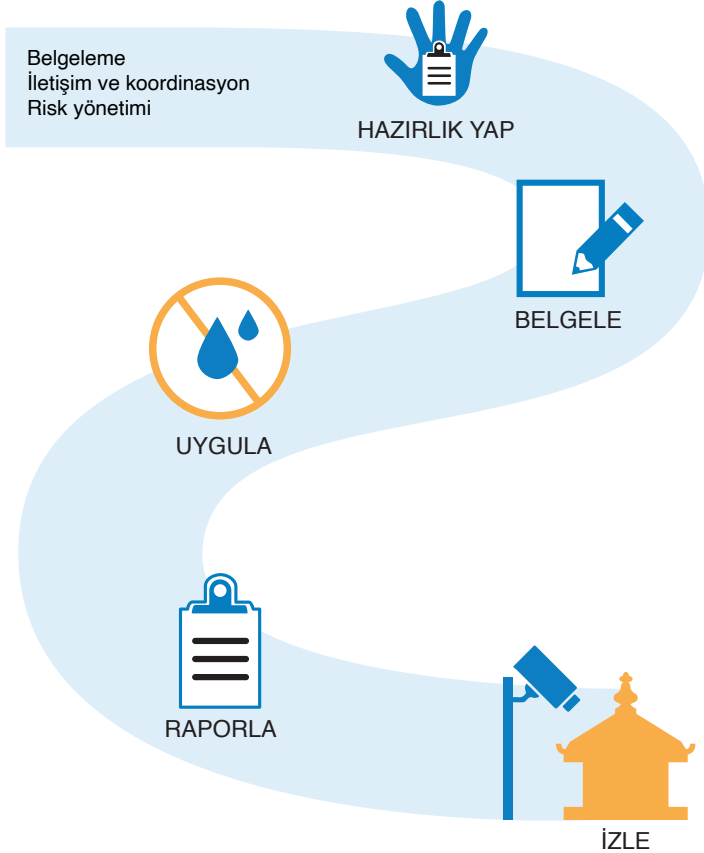

Bir pagoda'nın damındaki su giderindeki çatlaklar, Bagan, Myanmar, 2016.
Foto: Eugénie Crété.

Acil yapı sabitleme eylemlerini nasıl uygulayabilirsiniz?

Aşağıdaki bölüm, tarihi yapılar için bazı en temel acil durum sabitleme eylemlerini açıklamaktadır. Herhangi bir sabitleme işlemi gerçekleştirmeden önce, **kişisel güvenliği sağlayın** ve **alanı emniyet altına alın**.

Aşağıda, tarihi binalar ve yapılar ile arkeolojik kalıntılar için de geçerli çeşitli acil durum sabitleme eylemlerinin uygulanması için genel bir iş akışı gösterilmektedir.

Hazırlık yapın

- 1 Bir binaya veya yapıya acil durum sabitlemesi uygulamak için sorumlulardan ve uygun olduğunda acil durum koordinatöründen yazılı izin alın.
- 2 İnşaat mühendisi, mimar, eğitimli işçi ve gönüllülerden oluşan bir ekip toplayın. Mimar ve yapı mühendisinin miras yapılarının ve binalarının değerini bildiğinden emin olun. Ekipte, inşaatın tarzı ve kullanılan malzemelerin özellikleri hakkında önceden bilgisi olan yerel bir tarihçi veya topluluk üyesi bulunabilir.

Genellikle acil yapı sabitleme eğitimi verilen askeri personel ve itfaiyeciler ekipte yer alabilir. Bazı ülkelerde, acil durum mevzuatı itfaiyecilerin veya askeri personelin yapıların acil durum sabitlemesini denetlemesini veya yürütmesini gerektirir. Ancak, bu kişilere yapının önemi ve korunması gereken miras öğeleri hakkında bilgi verilmelidir.

- 3 Ciddi yapısal ve yapısal olmayan hasarı bulmak için, ilgili saha çizimleri ve kat planları ile birlikte **hasar ve risk tespit raporunu** (bkz s63) kullanın. Hasar türü ve nedenleri hakkında derinlemesine bir teknik değerlendirme yapın. Bu değerlendirmenin içinde, temellerin durumu ve farklı yük türleri hakkında bir inceleme de bulunabilir.
- 4 Çalışmak, malzemeleri depolamak ve yemek için güvenli alanları belirleyin. Bu alanları site haritasında işaretleyin ve uygun tabelalar yerleştirin.
- 5 Eğer binaya girmek güvenliyse, acil durum sabitlemesi yapılmadan önce üzeri kapatılması ve korunması gereken karo veya ahşap zeminler, freskler ve mozaikler gibi in situ süsleme elemanları belirleyin. Benzer şekilde, binayı sabitlemeden önce **tahliye edilmesi** gerekebilecek halılar ve resimler gibi değerli eşyaları da tanımlayın.
- 6 Gerekli acil durum sabitleme önlemlerini tasarlamak ve bunun çizimlerini hazırlamak için bir yapı mühendisi ile görüşün. Tasarıma uygun olarak, planlarınızı gerçekleştirmek için gerekli malzeme ve ekipmanların özelliklerini hazırlayın.

7 Sorumlularla konuşun ve bina veya yapı için seçilen acil durum sabitleme önleminin türünü, tahmini dayanma süresini ve uygulama için gereken insan ve finansal kaynakların türlerini açıklayın. Gerekirse, değerli eserleri **tahliye etmek (bkz. s79) ve in situ süsleme elemanlarını korumak için sorumlulardan ve yerel toplulardan yardım isteyin.**

8 **Sarf malzemeleri ve ekipman toplayın. (Örn. ahşap plakalar, halatlar, çekiçler, testere, vb.) Çeşitli yapısal sabitleme önlemleri için gerekli malzeme ve ekipman türü hakkında daha fazla bilgi için, bkz. Uygulama Kiti, s93.**

Belgeleyin

- 1 Oluşan hasarın tam yerini, türünü ve ölçülerini kaydedin. Örn. sıvada çatlaklar, düzlemsel bozulma ve şişme gibi. Hasarı kaydetmek için cephe çizimlerini ve kat planlarını kullanın.
- 2 Yakın planlar ve geniş çekimler dahil hasarlı bölgelerin fotoğraflarını çekin. Fotoğraf çekerken, ölçeği belirlemek için bir metrelik direk veya 10 cm'lik bir ölçü ve tarihi gösteren bir işaret ekleyin. Belirli bir hasar tipine karşılık gelen fotoğraf(lar) ın referans numarasını kat planına kaydedin.
- 3 Gerekli gördüğünüz yerlerde; çeşitli yük tipleri, zeminin durumu vs. gibi diğer önemli ayrıntıları belgeleyin. Hasar belgelerine sabitleme önleminin ilgili çizimini ekleyin. Bu kayıtlar bir araya geldikçe, kurtarma gereksinimlerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır.

Uygulayın

Binalar ve yapılar için temel acil durum sabitleme önlemleri aşağıda açıklanmıştır. Bu tür önlemlerin uygulanmasına ilişkin teknik detayları Uygulama Kiti'nin 79. sayfasında bulabilirsiniz.

1 Geçici muhafaza

Hassas elemanları sudan, rüzgardan, etraftaki başka elemanların çökmesinden ve hayvan saldırılarından korumak için, takviyeli brandalar (düşen nesnelere karşı direnci artırmak için tel örgü ile destekleyin) veya mevcut veya geçici bir iskelete sabitlenmiş oluklu galvanizli demir (CGI) plaka veya çelik (CGS) plakalar kullanın. Bölgede mevcut olan kaynakları, malzemeleri ve becerileri dikkate alarak en uygun çözümü belirleyin. Adım adım uygulama için, bkz. Uygulama Kiti, s73.

Bagan, Myanmar, 2016. Foto: Aparna Tandon.

2 Basit payandalama

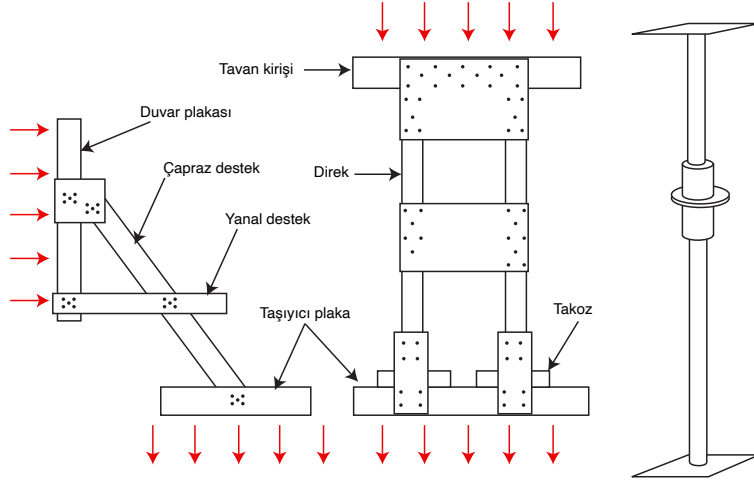
Payandalama, onarımlar sırasında veya bir yapının çökme tehlikesi olduğunda kullanılan, yapı elemanlarını destekleme tekniğidir. Koltuk değneği gibi davranır ve **yükü** yere aktarır.

Payanda, aşağıdakileri desteklemek için kullanılabilir:

- hasarlı bir duvar veya sütuna dayanan yük taşıyıcı kirişler;
- yapısal sağlamlığı olmayan tuğla, taş veya kerpiçten yapılmış devrilmiş, eğilmiş veya şişmiş taşıyıcı duvar;
- bir kapı veya pencerenin kırılmış lentosu.

Basit payandalama dört ana bileşenden oluşur:

1. yükü toplayan elemanlar (tavan kirişleri veya duvar plakaları);
2. yükü transfer eden elemanlar (direkler veya çapraz destekler);
3. sistemi sabitleyen yanıl destekler;
4. yükü zemine yayan taşıyıcı plakalar.

Mümkünse, payandayı düz ve boş bir çalışma alanına sahip, güvenli bir yerde önceden inşa edin.

Payandayı yerine yerleştirmeden önce taşıyıcı plakanın yerleştirileceği alandaki moloz ve kalıntıları temizleyin. Çünkü yükü zemine yaymak için düz bir yüzeye sahip olunması gerekmektedir.

Metal payanda kullanırken, destek ile hasarlı yapı arasında daima kalas kullanın.

Kalas normal olarak acil durum payandalama sisteminin üst ve/veya altında kullanılır ve yükü toplamaya ve dağıtmaya yarar. Ayrıca, kimileri tahtanın artan yük altında deforme olurken, görsel ve işitsel bir uyarı görevi üstlendiğini düşünmektedir.

Tahtadan basit bir payanda inşa etmeye yönelik adım adım talimatlar için, bkz. Uygulama Kiti, s79.

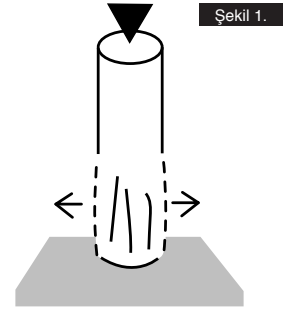

- Bir yapı mühendisine danışmadan 3 metreden daha yüksek elemanlara payandalama yapmaya kalkışmayın.
- Harcı zayıf veya hasarlı bir tuğla duvara payanda yaparken dikkatli olun. Yeterli büyüklükte bir duvar plakası tasarlamak veya tüm alanı desteklemeye yetecek payandayı inşa etmek için bir yapı mühendisinden yardım isteyin.

3 Yapıların bağlanması

Bir yapının bağlanması dikey yük taşıma kapasitesini artırır. Bağlama sayesinde yanıl koruma sağlanır ve daha fazla yanıl deformasyon oluşması önlenir.

Bina genelinde ise, bağlama, dikey duvarların yeniden birleştirilmesine yardımcı olur ve yanıl harekete karşı daha iyi direnç sağlar. Bağlama, polyester kayışlar, çelik kablolar veya birbirine kaynaklanmış veya cıvatalanmış çelik profiller kullanılarak yapılabilir.

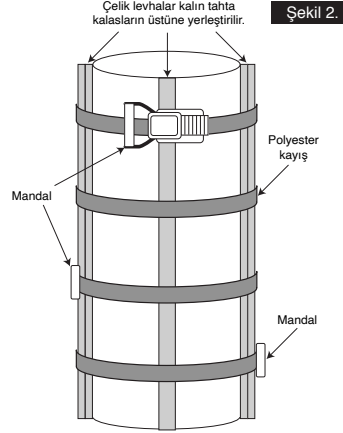
Çizimin uyarlandığı kaynak:
Grimaz, S. et al. 2010. Vademecum,
STOP, Depremde Hasar gören
Binaların Desteklenmesi için Payan-
da Şablonları ve İşletme Yöntemleri.
Roma, İçişleri Bakanlığı – İtalyan
İtfaiye Hizmetleri.

Bu tekniği asla yıkılmış beton sütunlar için kullanmayın.

- a. Yapısal koruma uygulamadan önce, ihtiyaçlar ve tasarım konusunda bir yapı mühendisine danışın.
- b. Yapısal elemana koruma uygulamadan, molozları temizleyin.
- c. Polyester koruma kayışları ve/veya gergi kayışları kullanarak bir yapıyı bağlarken, yapının üzerine kalaslar veya çelik plakalar yerleştirin. Böylece hem sıkı oturmasını sağlar hem de gerilmeleri yükseklik boyunca dağıtmış olursunuz. Kalaslar yaklaşık 3 cm kalınlığında olmalı ve duvar/ sütun ile çelik plakalar arasına yerleştirilmelidirler.

d. Kemerleri en tepeden başlayarak aşağı doğru takın (bkz. Şekil 2) ve düzenli aralıklarla yerleştirin. Kayışlar arasındaki boşluk mesafesi, hasar seviyesi ve desteklenecek yüklere göre 10 ila 45 cm arasında olmalıdır. Gergileri eşit aralıklarla takın. Bir yapıyı kayışlarla korumak için gereken malzeme ve donanım listesi için, bkz. Uygulama Kiti, s95.

Çizimin uygulandığı kaynak:

Grimaz, S. et al. 2010. *Vademecum, STOP, Depremde Hasar gören Binaların Desteklenmesi için Payanda Şablonları ve İşletme Yöntemleri*. Roma, İçişleri Bakanlığı – İtalyan İtfaiye Hizmetleri.

4 Süsleme elemanlarının in-situ (yerinde) korunması

In-situ (yerinde) sabitleme, büyük heykeller, duvar veya zemin mozaikleri ve freskler gibi taşınmaz süslemeler ile sanat eserlerini korumak için olay yerinde yapılabilecek bir dizi eylemden oluşur.

Binalar için uygulanan payandalama ve bağlama gibi acil durum sabitleme önlemleri, uygun koruma adımları atılmadığı durumlarda, in-situ (yerinde) elemanlara zarar verebilir. Süsleme elemanlarını kapsayan veya bunlara çok yakın noktalarda sabitleme işlemleri gerçekleştirilmeden önce mutlaka bir konservatöre danışın.

Tavar resmi ve payanda arasındaki koruyucu ve izolasyon sağlayıcı katman: Freixo de Espada à Cinta Kilisesi, Portekiz, 2007. Foto: Esmeralda Paupério.

Acil durum sabitlemesine başlamadan önce, heykellerin, çinilerin veya yüzeylerin orijinal konumlarında ve sağlam olduğundan emin olun. Payanda veya koruma kemerinin süslü yüzeyle doğrudan temasından kaçınmak için, boyasız beyaz tülbent bezi veya boya içermeyen başka bir yumuşak bez kullanabilirsiniz. Benzer şekilde, köpük kullanımı da doğrudan teması önler. Süsleme elemanının kazara düşme ve aşınma riskini azaltmak için yastıklama malzemesinin güvenli bir şekilde sabitlendiğinden emin olun.

Kiriş veya duvar plakası ile süsleme elemanı arasındaki teması kum torbalarıyla da kesebilirsiniz. Ancak kum torbalarının nem tutma eğiliminde olması ve daha fazla hasara neden olabileceği, nemli iklimlerde yapılan kurtarma işlemlerinde akılda tutulmalıdır. Genel bir sarf malzemesi listesi için, bkz. Uygulama Kiti, s93.

Ma'arra Müzesi'ndeki mozaiklerin in-situ (yerinde) emniyeti ve sabitlenmesi: Suriye

Şiddetli çatışma durumlarında, emniyet ve sabitleme için normalin dışında ve karmaşık uygulamalar yapmanız gerekebilir. Arkeolojik kalıntıların üzerini toprakla kapatmak veya bir duvar resmi ya da mozaiğe koruyucu bir film yapıştırmak gerekebilir.

Ortadoğu'daki üçüncü-altıncı yüzyıl Roma ve Bizans mozaiklerinin en önemli koleksiyonlarından birine ev sahipliği yapan Ma'arra Mozaik Müzesi, Suriye'de süregelen çatışmada ağır hasar gördü. Suriyeli kültürel miras uzmanları ve gönüllüler tarafından yapılan acil emniyet ve sabitleme faaliyetleri öncesi bina çökme tehlikesi altındaydı.

Çatışma sırasında mozaiklerin zarar görmesini önlemeyi amaçlayan Suriye ekibi, mozaikleri in-situ sabitleyecek ve emniyet altına alacak planı oluşturmak üzere kültürel miras koruma uzmanlarına başvurdu. Çatıdaki delikler, tahribatı ve çökmeyi önlemek için onarıldı. Ekip, mozaik konservatörlerine danışarak, mozaik karoların üzerini, hepsini bir arada tutacak şekilde tasarlanmış, tutkallı bezden özel bir tabakayla kapladı. Sabitlenen mozaiklerin üzerine daha fazla hasarı engelleyecek birkaç kamyon dolusu kum torbası yerleştirildi. Toplamda yaklaşık 148 m² mozaik korundu.

Kaynak: Smithsonian Enstitüsü. 2015. *Suriye'nin Ma'arra Mozaik Müzesi'nde tamamlanan Acil Durum Koruma Faaliyetleri*. Washington, DC, Smithsonian Enstitüsü.

Raporlayın ve iletişime geçin

- 1 Miras binaları/yapıları için uyguladığınız acil durum sabitleme faaliyetlerini açıklayan kısa bir rapor hazırlayın. Fotoğraflar, çizimler ve yaptıklarınızın yerlerini gösteren bir kat planını rapora ekleyin.
- 2 Acil durum sabitlemesinin hazırlığı sırasında gerçekleştirilen taşınabilir kültürel mirasın tahliyesi veya tarihi bina parçalarının kurtarılması gibi önemli ayrıntılardan bahsedin.
- 3 Yapılan harcamaların bir hesabı ile acil durum sabitlemesini gerçekleştiren ekip üyelerinin adlarını ve iletişim bilgilerini içeren bir liste sunun.
- 4 Rapor, bir takip düzeni ile tam kurtarma ve rehabilitasyon için önerilen eylemleri içermelidir.

Takip edin

Binalar ve yapılar için acil durum sabitleme önlemlerinin doğası gereği geçici olması amaçlanmıştır. Bu nedenle, tam koruma başlayana kadar etkinliklerinin takibi önemlidir. Örneğin, payandaların çökmesi tehlike yaratabileceği için, herhangi bir eğrilme veya aşırı yüklenme olup olmadığı (ilk birkaç gün en az 12 saatte bir) düzenli kontrol edilmelidir.

Direklerin orijinal konumlarında kaldığından emin olun. Ayrıca, bağlantılar ve takozlar sıkı durmalı ve eğrilmemelidir. Payandanın taşıyıcı plakasının kayması, zeminde hasar oluştuğunun işareti olabilir, kontrol edin. Benzer şekilde, direklerin uçlarının ezilmediğinden veya kirişlerin tepelerinin yarılmadığından emin olun, çünkü bunlar payandaya aşırı yüklenme olduğunun göstergesidir. Duvar plakasında çatlaklar belirirse, plakanın yeterince büyük olmadığı veya duvarın payandadan kaynaklanan baskıya karşı koymadığı düşünülmelidir.

Bir yapıyı bağlamak için **koruma kayışları** ve çelik kablolar kullanıldığında, bunların sıkıca takıldığından emin olun. Tahta kısımların hareket etmediğini ve kayışların veya kabloların yarattığı baskı altında ezildiklerini kontrol edin. Kullanılan tahtayı düzenli olarak takip edin ve tahribat veya böcek istilası gibi hasarlar bulunup bulunmadığına bakın.

Su baskını geçirmiş bir binada, aşağıdakileri düzenli olarak kaydettiğinizden emin olun:

- a. Sıva ve/veya duvarlardaki rutubet. Bunun için nem ölçer veya multimetre kullanabilirsiniz. Ayrıca duvardan aldığınız bir örneği fırında kurutmadan önce ve sonra tartarak da nemi ölçebilirsiniz.
- b. Kerpiç yapılarda nem seviyeleri. Duvarların dibinde ve duvarın içinde nem olup olmadığını kontrol etmelisiniz. (Duvar sıvasındaki nem, yapısal kısımdaki nem ile aynı değildir.)
- c. Herhangi bir tuzlanma veya küflenmenin boyutu.
- d. Tahta kısımlardaki herhangi bir deformasyon.
- e. Sıva üzerinde çatlaklar veya kabarma.

Somut olmayan kültürel mirasın güvenliği ve sabitlenmesi nasıl sağlanır?

Emniyet ve sabitleme (istikrar), mantıksal olarak, somut olmayan mirasa uymayan terimlerdir. **Somut olmayan miras için olay yerinde hasar ve risk tespiti** bölümünde açıklandığı gibi, somut olmayan mirasın hasar ve risk değerlendirmesi şunları içermelidir:

- a. Olaydan etkilenen somut olmayan mirasa erişim,
- b. mirasın uygulanışı,
- c. ve mirasın aktarılması.

Emniyet ve istikrara karşılık gelen eylemler, esas olarak, ilk iki seviye ile ilgili olarak gerçekleştirilir. Bu iki seviye, somut olmayan mirasla bağlantılı somut faktörler ve geleneğin taşıyıcıları olarak halkın kendisidir. Ayrıca, somut olmayan kültürel mirasın emniyet altına alınması veya istikrara kavuşturulması için alınan her türlü önlem, etkilenen toplumdaki ve özel ihtiyaçlarından gelen açık bir talebe dayanmalıdır.

Somut olmayan miras söz konusu olduğunda, mirasın değeri, bir topluluğun gelenekleri ve bilgi sistemlerinde, uygulayıcıları ve aktarımında bulunur. Bu nedenle, bu tür tedbirlerin amacı somut miras tedbirlerinin amacından farklıdır. Dolayısıyla, maddi olmayan mirasın sabitlenmesi (istikrarı), taşınmaz veya taşınabilir kültürel mirasın sabitlenmesinden çok farklı bir şey ifade eder.

Gündelik ritüellerin bir parçası olarak geleneksel dini el yazması okuma ibadeti: Nepal, 2015. Foto: ICCROM.

Tam olarak aşağıdakilerle ilgilidir:

- Bir topluluğun, bir felaketin hemen ardından belirli bir ibadete, ritüele vb. devam edebilmesini sağlamak.
- Bilgi ve becerilerin aktarımının, daha uzun vadeli çözümler belirlenene kadar devam edebilmesini sağlamak.

Somut faktörler ve insanlar için yapılacak emniyet ve istikrar eylemleri aşağıda sıralanmıştır:

- 1 **Somut faktörler:** Bunlar binalar, siteler, nesnelere, araçlar, kostümler ve somut olmayan bir uygulama ile ilgili her türlü maddi kültürü içerir. Eğer **durum incelemesi** ve **olay yerinde hasar ve risk tespiti** (sayfa 43) sırasında acil ihtiyaçlar tespit edildiyse, yerleşik ve taşınabilir miras için yukarıdaki adımların aynısı uygulanabilir.

Genellikle, somut olmayan mirasla ilgili somut faktörler, somut olmayan geleneklerin gerçekleşmesi için bir yer veya bağlam

sağladığı için kültürel önem taşır. Bu nedenle, somut faktörlerin istikrarı, somut olmayan geleneklerin devam etmesine izin verecek şekilde yönlendirilmelidir. Bu aynı zamanda toplulukların belirli istikrar tercihlerine sahip oldukları anlamına da gelebilir. Örneğin, bir ibadet yeri hasar görmüşse, topluluk geçici bir barınakta ibadet etmeyi, payandalı bir yapının içinde kendilerini yeterince güvende hissetmeden ibadet etmeye tercih edebilir.

- 2 **İnsanlar:** Çoğu durumda, emniyet veya istikrar önlemleri, toplulukların nerede olduğunu ve aktarımın nasıl sağlanabileceğini tanımlamakla sınırlıdır. Bu adım ayrıca önlemler de içerebilir. Belgeleme, kayıt ve envanterleme, normalleşme sağlandığında kullanılmak üzere elde görsel ve sözlü bir kayıt olmasını sağlar. Bununla birlikte, özellikle büyük ölçekli yer değiştirme durumlarında veya toplumun gelenek sahibi üyelerini kaybettiği durumlarda, bilgi aktarımı sağlamak için video yoluyla belgeleme veya beceri transferi eğitimi gibi acil önlemler gerekebilir.

Somut olmayan mirasla çalışma

Somut olmayan miras, taşınabilir veya yerleşik miras acil durum önlemlerinin de önemli bir yönü olabilir. Emniyet veya istikrar eylemleri gerçekleştirilmeden önce, her zaman binaların ve alanların dini veya manevi önemini göz önünde bulundurun. Yerel toplumu dahil edin. Eylemlerinizin yapının fiziksel yönlerinden daha fazlasını dikkate aldığından emin olun. Bu durum kültürel eserler için de geçerlidir. Çünkü birçoğu yerel toplum için önemli bir manevi değere sahip olabilir. Eserleri tahliye ederken ve kurtarıırken bu dikkate alınmalıdır.

Tüm bu alanlara, binalara ve eserlere nasıl davranılması gerektiğini öğrenmenin tek bir yolu vardır: İlgili toplulukları, topluluk üyelerini ve yerel liderleri işe dahil etmek ve herhangi bir eylemde bulunmadan **önce** tavsiyelerini, yardımlarını ve onaylarını almak.

Nargis Kasırgası'ndan sonra devam eden gelenekler: Myanmar

Nargis Kasırgası, 2 Mayıs 2008'de Myanmar'da karaya çıkarak korkunç bir yıkım ve can kaybına neden oldu. BM'nin yaptığı tahminler, kasırgadan 2,4 milyon kişinin etkilendiğini gösteriyor.

Kasırga, geleneksel el sanatları ve sahne sanatlarının başlıca üretim merkezlerini ciddi biçimde etkiledi. Bunlardan biri, geleneksel Myanmar kuklalarının üretildiği ve kukla gösterileri ile geleneksel Myanmar orkestra gösterilerinin düzenlendiği merkezdi. Az sayıda uygulamacının kaldığı, hassas durumdaki bölge, kasırganın ve ardından gelen askeri ablukanın etkisiyle, on beşinci yüzyıl Innwa (AVA) döneminden bu yana uygulanan bilgi ve becerileri tamamıyla kaybetme tehditiyle karşı karşıya kaldı.

*Kukla oynatma eğitimi, Mandalay, Myanmar, 2016.
Foto: Giuseppe Salerno.*

'Myanmar Upper Land I Culture & Travel', geleneksel sahne sanatlarını, özellikle de geleneksel Myanmar kukla performansını tanıtmak için kuruldu. Bu organizasyon Myanmar'da sosyal farkındalık yoluyla performans kapasitesi yaratır ve bu mirasın tüm yönlerini korumaya çalışır. Myanmar kuklası yapma ve oynatma yöntemleri, dans, müzik, heykel, payet nakışı ve resim gibi faaliyetleri vardır. Myanmar Kukla Organizasyonu'nun işbirliği ile bir eğitim DVD'si ve performans atölyeleri yapıldı ve

ilk Myanmar Uluslararası Kukla Festivali (2016) düzenlendi. Bilgi ve becerileri yerel topluluklara aktararak, yok olma tehlikesini azaltma ve performans kapasitesini ve sürdürülebilirliği artırma amacını taşıyan bu çalışmalar halen devam etmektedir.

Kukla gösterisi eğitimi, Mandalay, Myanmar, 2016.

Foto: Giuseppe Salerno.

[Sayfa 164'deki referanslara bakın.](#)

Acil durum hazırlık durumunuzu geliştirin!

Şehrinizde acil bir durum meydana gelirse ve bir dizi kültürel miras koleksiyonu, binası ve somut olmayan miras varlığı etkilenecek olursa:

- Etkilenecek kurumlar, tehlike altındaki mirası emniyet altına almak ve sabitlemek için zamanında yardım alacak mı?
- **Çok ciddi** acil durumlarda, hasar gören mirasa erişimi kolaylaştırmak için kültürel miras kurumları ile acil durum yönetim kurumları arasında eşgüdüm (koordinasyon) ve işbirliği mekanizmaları mevcut mu?
- Eğitimli bir kültürel ilk yardım ekibi ve gönüllü ekibi var mı?
- Bu ekiplerin, birden fazla bölgede mal kurtarma, tahliye ve yapı sabitlemesi yapmak üzere toplu miktarda malzeme ve ekipmana erişimi var mı?
- Etkilenecek kurumların, geçici depolar oluşturmak veya çok sayıda eser ve yapı elemanını tasnif edip sabitleyecek iş istasyonları kurmak için güvenli alanlara şimdiden erişimleri var mı?

İlk yardımdan sonra ne gelir?

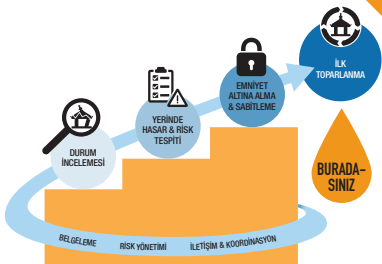
BİR ACİL DURUMUN ARDINDAN, siz ve ekibiniz etkilenecek kültürel mirasa ilk yardım sağlamada başarılı oldunuz: Bir **durum incelemesi** yaptınız ve elde ettiğiniz bulguları **olay yerinde hasar ve risk tespiti** gerçekleştirmek için kullandınız. Bu tespitinize dayanarak da hem somut hem de somut olmayan kültürel mirası, **emniyet altına aldınız ve sabitlediniz.**

Şimdi ne yapmanız gerekir?

Öğrenmek için okumaya devam edin.

İLK TOPARLANMA

İlk toparlanma

Kültürel miras ilk yardımı, ancak ardından işlevi ve erişimi onarmaya yönelik koruma çabaları geldiğinde başarılı olur. Bu nedenle, hasarlı kültürel miras için ilk yardım uyguladıktan, tüm süreci belgeledikten ve bir takip (izleme) düzeni oluşturduktan sonra, bir sonraki adımınız, kurtarma ve **rehabilitasyon** için fikir birliği odaklı bir eylem planı hazırlamaktır. Rapor şunları içermelidir: Şartların ayrıntılı tespiti; somut miras için koruma işlemleri (tamir ve **restorasyon** dahil); risk azaltma; geçim kaynaklarının ve altyapı hizmetlerinin eski haline getirilmesi; **sürdürülebilir kalkınma** ve '**eskisinden iyisini yap**' ilkelerini izleyerek kültürel mirasın iyileştirilmiş veya değiştirilmiş kullanımı. Kısacası, kültürel mirasın kurtarılması ve rehabilitasyonu; hasarın onarılmasını, kayıpların geri kazanılmasını, risklerin azaltılmasını ve kültürel mirasın eskisinden daha iyi bir koruma durumuna getirilmesini zorunlu kılar. Böylece zaman ilerledikçe sürdürülebilir bir şekilde tekrar kullanılabilir mümkün olur.

İlk yardım ile kültürel mirasın kurtarılması ve rehabilitasyonu hakkında bir eylem planı hazırlanması için gereken ara döneme, insani yardım sektöründe, ilk toparlanma evresi denir.

Durbar Meydanı, Katmandu, Nepal 2015. Foto: ICCROM.

İnsani yardım sektörü ilk toparlanma evresini nasıl tanımlar?

İlk toparlanma evresi, “kalkınma ilkelerinin yönlendirdiği çok boyutlu bir süreçtir. Bu evre, kriz sonrası toparlanma için ‘kendi ayakları üzerinde durabilen’, ulusal çapta ve esnek süreçler üretmeyi amaçlar.”(IASC, 2006, s1) şeklinde tanımlanmaktadır. Butanım çerçevesinde, bireylersürdürülebilir kalkınma fırsatlarını değerlendirmek ve güçlerini yeniden toplamak için insani yardım faaliyetlerinden yararlanabilirler. Bu aşama, insani yardım ve kalkınma sektöründeki kuruluşlar arasında işbirliğini teşvik eder. Özetle, ilk toparlanma evresi; kısa vadeli, acil, ‘hayat kurtarmaya yönelik’ müdahalelerin bitmeye başladığı ve bunların yerini uzun vadeli kalkınma ve toparlanma programlarının aldığı noktadır.

İnsani yardım sektöründe ilk toparlanma hedefleri

1. Devam eden acil yardım operasyonlarını geliştirmek.
2. Etkilenen topluluğun girişimlerini teşvik etmek ve sürdürmek.
3. Gelecekteki sürdürülebilir kalkınmanın şartlarını yaratarak daha uzun vadeli toparlanmanın temellerini atmak.
4. Yerel ve ulusal kapasiteleri istikrara kavuşturmak ve artırmak. Yerel ve ulusal makamların istikrar sağlayabilmesini, pazarları ve geçim kaynaklarını canlandırmasını, altyapı hizmetleri sunmasını mümkün kılmak.
5. Kapasite geliştirme ve hassasiyetlerin azaltılmasını sağlayarak krizin tekrarlanmasını önlemek ve çeşitli aktörlerin kendi ayakları üzerinde durabilmesini sağlamak için çalışmak.
6. Topluluklara sosyal yardım olarakları sağlamak.

Sayfa 167’deki referanslara bakın.

Çatışma ortamlarında, kurumlar, yönetim mekanizmaları ve sosyal ilişkiler kökten değişir. Böyle durumlarda; güvenlik ve istikrar, **barışın tesisi**, **geçiş dönemi adaleti** ve, devlet ve ulus inşası ile ilgili diğer süreçler, ilk toparlanma evresi sırasında insani yardım ve kalkınma sorunlarıyla çakışır.

Benzer şekilde, kültürel miras için de, çatışma sonrası durumlarda ilk toparlanma, çatışma dönüşümüne katkıda bulunmalıdır. (Örneğin, kültürel mirasın kurtarılmasını güven oluşturmak ve toplumsal bölünmeleri kapatmak için kullanmak gibi.)

İlk toparlanma sırasında önerilen eylemler

Aşağıdaki bölüm, hasarlı kültürel mirasın kurtarılmasını ve rehabilitasyonunu teşvik etmek için ilk toparlanma evresinde atılabilecek adımları özetlemektedir. Başarılı olabilmek için, bu adımların kültür sektöründeki etkilenen kurumlar tarafından atılması ve ilgili paydaşlar, aktörler ve yerel topluluklarla iletişim halinde uygulanması önemlidir.

1 İlk yardım sonrası durum incelemesi

Kültürel mirasın, kriz sonrası kurtarılması ve rehabilitasyonu konusunda bir eylem planı geliştirmek için, ilk yardımın planlanmasından ve uygulanmasından önce yapılan **durum incelemesinin** (bkz. s25) gözden geçirilmesi ve güncellenmesi, büyük bir önem taşır.

Çatışmaya bağlı bir acil durum için, ilk yardım sonrası durum incelemesi bir **çatışma incelemesi** içerecek şekilde genişletilmelidir. (bkz. s38) Bu, çatışmanın önlenmesi ve barışın tesisi için geliştirilen stratejilerin, kültürel mirasın kurtarılması ve rehabilitasyonu sürecine dahil edilmesini sağlayacaktır.

Özellikle, aşağıdakilerin gözden geçirilmesi önemlidir:

- kültürel mirasa zarar veren olayın niteliği ve nedenleri;
- mevcut toplumsal, politik ve ekonomik hassasiyetler;
- etkilenen kültürel mirasın önemi ve mirasa yüklenen değerler;
- **paydaşların ve aktörlerin haritalanması** (bkz. s33), ve bu grupların kurtarma ve rehabilitasyondaki rollerinin ve çıkarlarının değerlendirilmesi.

İlk yardım evresinde yer alan aktörler ile kurtarma evresinde yer alacak aktörlerin kaçınılmaz olarak birbirinden farklı insanlar olacağını gözönünde bulundurulmalıdır. Yeni aktörler ortaya çıkabilir (örn. kalkınma görevlileri), itfaiyeciler veya sivil savunma personeli gibi kimi aktörler ise ilk toparlanma sırasında ayrılacaklardır. Ayrıca, bazı aktörler, acil müdahale sırasında üstlendikleri rollerini değiştirebilir ve ilk toparlanma evresinde farklı görevlere sahip olabilirler. Bu nedenle, paydaşların ve aktörlerin yeniden incelenmesi ve haritalanması çok önemlidir.

- İlk yardım uygulanmasının ardından kültürel mirasın genel durumu ve karşı karşıya bulunduğu riskler.
- Etkilenen kültürel mirasın tam kurtarılması için gerekli koruma işlemlerinin ve risk azaltımının türü.
- Kültürel mirasın kurtarılması için gerekli kaynaklar.

2 Şartların tespiti

İlk-yardım-sonrası durum incelemesinin bulgularını kullanarak, kurtarma ve rehabilitasyon için, şartların ayrıntılı bir tespitini gerektiren kültürel miras varlıklarını belirleyin. Şartların tespiti, kurtarma için önceliklerin belirlenmesine yardımcı olur. Afet sonrası şartların tespiti genellikle aşağıdakilerin bir değerlendirmesini içerir:

- ortaya çıkan hasar ve gelir kayıpları (bkz. **PDNA** s64);
- kültürel mirası etkileyen tahribat süreçleri, örneğin tuzlanma ve ışığa aşırı maruz kalma nedeniyle görünür renk değişimi;
- ilk yardım sırasında yürürlüğe konan emniyet ve sabitleme faaliyetleri;
- mevcut hassasiyetler ve riskler, özellikle mirası ileriki felaketlere karşı savunmasız hale getiren aktif tahribat süreçleri.

Olay sonrası durum değerlendirmeleri aşağıdakileri içeren bir raporla belgelenmelidir: Hasar, tahribat ve risklerin ayrıntılı fotoğraflı belgeleri; güncellenmiş envanterler; alan haritaları ve kat planları. Kültürel miras varlıklarının **emniyet altına alınması ve sabitlenmesi** sırasında (bkz. Sayfa 68) toplanan belgelerden sağlanan ilk yardımın ayrıntılarını ekleyin.

Böylesi bir değerlendirme analitik çalışmalar içerebilir. Örneğin, farklı sıva tipleri için mukavemet testi veya bir tabloda kullanılan yapıştırıcı ve pigmentlerin analizi gibi. Mümkün olduğu durumlarda, **3D lazer tarayıcılar** veya **fotogrametri** gibi teknolojik araçların kullanımı, tam restorasyon için önemli olan hassas ölçümlerin yapılabilmesini sağlar. Belgeleme seviyesi büyük ölçüde etkilenen mirasın önemine, hasarın boyutuna ve mevcut kaynaklara bağlı olacaktır.

Konservatörler, mimarlar, küratörler, yapı mühendisleri, analitik kimyagerler, antropologlar ve tarihçilerden oluşabilen çok disiplinli profesyonel ekipler durum değerlendirmelerinde yer almalıdır. Ekibin yapısı etkilenen mirasın doğasına bağlı olacaktır. Sorumlu kişiler ve yerel topluluklarla istişareler, kapsamlı bir değerlendirme için çok önemlidir.

3 Eşgüdüm, katılım ve kapasite gelişimi için yöntemler geliştirin

Büyük çaplı bir yıkımın ardından, yerel kültür kurumları ve etkilenen topluluklar, kültürel mirasın geri kazanılması için uzmanlaşmış becerilere, malzemelere, fonlara ve/veya kurumsal mekanizmalara erişime sahip olmayabilir. İlk toparlanma evresi şu işler için kullanılabilir: Toparlanma için gerekli kaynakların belirlenmesi; yerel kapasitelerin haritalandırılması; beceri, bilgi ve kurumsal politikaların geliştirilmesi için eğitim başlatılması.

İlk toparlanma evresinde, kültürel mirasın kurtarılma ve rehabilitasyon planının diğer sektörlerin ilgili planlarıyla eşgüdümlü olması ve aynı zamanda etkilenen insanların katılımı için yöntemler geliştirilmesi şarttır. Örneğin, toprak kullanımıyla ilgili yeni inşaat kanunları veya politikaları geliştirilebilir ve bu da yerleşik mirasın kurtarılmasına ve ileriki kullanıma zarar verebilir. Benzer şekilde, ilk olarak hangi mirasın kurtarılması gerektiği konusunda toplulukların belirli öncelikleri olabilir.

Yerel toplulukların geleneksel beceri ve bilgilerinin kullanılması ve bu kişilerin toparlanma planlamasına dahil edilmeleri için çaba harcanmalıdır. Aslında erken toparlanma evresi, toplumu, toparlanma için seçeneklerin geliştirilmesine ve kültürel mirasın yaratıcı şekillerde yeniden kullanılmasına dahil etmek için kullanılabilir.

Kültürel mirasın kurtarılmasında hangi aktörlerin ve paydaşların yer alması gerektiğini belirlemek için ilk-yardım-sonrası durum incelemesinin bulgularını kullanabilirsiniz.

İtalya'nın L'Aquila şehrinin kültürel ve sosyal toparlanmasında aşağıdan yukarıya, toplum temelli girişimlerin rolü

6 Nisan 2009'da, 6.1 büyüklüğünde bir deprem İtalya'nın Orta Apeninler bölgesindeki Abruzzo'yu vurdu ve başkent L'Aquila ile çevresindeki elli kasabada ciddi hasara yol açtı.

Felaketin hemen ardından, acil durum evresi boyunca İtalya Sivil Savunma Bakanlığı kurtarma operasyonlarını yönetti. Halka acil durum barınağı sağlandı. Tamamen boşaltılan tarihi şehir merkezi, kordon altına alındı ve büyük hasar nedeniyle kırmızı bölge ilan edildi.

L'Aquila halkı için şehrin tarihi merkezi, herkesin bir araya geldiği, sosyalleştiği ve eğlendiği, her zaman canlı bir sosyal ve ekonomik alan hizmeti vermişti. Şehir meydanları ve açık alanlar günlük yaşamlarının ve kültürlerinin merkeziydi. Felaket sonrası, bu alanların uzun süreli erişilmez olmasının etkileri akut bir şekilde hissedildi, çünkü halk sosyalleşme yerlerinden yoksun kalmıştı.

Buna karşılık, L'Aquila halkı, şehir ve mahallelerinin toparlanmasına katkıda bulunarak toplum temelli çeşitli girişimler düzenlediler. Bu girişimlerden biri de, L'Aquila Üniversitesi öğrencileri ve mezunları tarafından oluşturulan "Viviamolaq" dir.

"Viviamolaq", kentsel alanların ve terk edilmiş bölgelerin yeniden kullanımı yoluyla sosyal, kentsel ve kültürel iyileşmeyi destekler. Projeleri çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik ilkelerine dayanmaktadır ve sosyal bütünlüğü ve toplu eylemleri geliştirmek

için katalizör görevi görür. Yaratıcı planlama aşamasından inşaat evresine kadar tüm projelerin temel parçası, katılım ve işbirliğidir. 2014 yılında hayata geçirilen 'Restart' (Yeniden Başlat) projesinin arkasındaki ruh da budur. 'Restart' projesi, L'Aquila Üniversitesi İnsani Bilimler Bölümü önündeki terk edilmiş bir kamusal alanı, öğrenciler ve yerel halk için açık bir dinlenme alanı oluşturmak üzere yeniden kullandı. Yeniden inşa sürecinden geri kazanılan malzemeler (molozlar ve hasarlı binaları desteklemek için kullanılmış çelik ve ahşaplar) kentsel mobilyalar inşa etmek için kullanıldı. Afetin hafızasının (geri kazanılmış malzemeler) yeni bir projeye çevrilmesi, 'Restart'ın gücünün merkezidir: Afet sonrası evrede iyileşme olasılığını ve, direnci ve sosyal uyumu artırmanın nasıl mümkün olduğunu gösterir.

L'Aquila'daki toplum temelli toparlanma yanıtlarının gösterdiği başarının ardından, 2012'de Emilia Romagna'da ve 2016 ve 2017 yıllarında Orta İtalya'daki depremler sonrası müdahale ve toparlanma çabalarında toplum temelli yaklaşımlar uygulanmıştır.

Kaynak: Valentina Spano, (MA), Brandenburg Teknoloji Üniversitesi Cottbus-Senfenberg, eski stajyer, Koleksiyonlar Birimi, ICCROM.

[Sayfa 167'deki referanslara bakın.](#)

'Restart': Deprem sonrası kamusal alanların tekrar inşasında L'Aquila'nın tarihi şehir merkezindeki kalıntıların kullanılması. Foto: Valentina Spano.

Haiti'deki küçük işletmelerin toparlanmasına yönelik: Zanaatkarlar için kapasite geliştirme

Haiti'yi vuran 2010 depremi, ülkenin ana el sanatları merkezi Jacmel'deki çok sayıda zanaatkârı evsiz, işyersiz, aletsiz veya malzemesiz bıraktı. Deprem, yıllık karnavala hazırlanan zanaatkârlar için yoğun bir dönem olan Ocak ayında yaşandı. Bu dönemde birçok zanaatkâr, gösterişli karnaval kostümleri hazırlamalarına imkan verecek miktarda malzemeyi temin edebilmek için bankalardan kredi bile alır. Ancak, depremde evlerinin ve işyerlerinin yıkılmasıyla, stoklarını ve hazırladıkları işleri kaybettiler ve bu sebeple kredilerini geri ödeyemeyecek hale geldiler.

İlk yardım aşamasında, topluluğa geçici barınma ve yardım malzemesi sağlanmasına dikkat edildi. Bununla birlikte, ilk toparlanma evresinde, UNESCO işlerini yeniden kurabilmeleri için zanaatkârlarla birlikte çalışarak, onlara üretim ve satış için ortak bir (geçici) iş yeri ve ayrıca çalışmalarına devam edebilmeleri için gereken malzeme ve araçları sağladı.

Pazar (çoğunlukla denizaşırı ülkeler) büyük ölçüde etkilenmediğinden, zanaatkârların işlerini yeniden kurabilmelerini sağlayacak şekilde destek tasarlandı. İhtiyaç duydukları tek yardım, depremle ortaya çıkan borç ve nakit akışı boşluğunu aşabilmektir. Zanaatkarlar üretime yeniden başlayabildikleri anda, çoğunun toparlanabilmesi mümkün oldu.

Kaynak: Elke Selter, School of Oriental and African Studies, University of London, United Kingdom.

Karnaval için süslenmeyi bekleyen kağıt hamuru (papier mâché) maskeleri: Jacmel, 2012. Foto: Elke Selter.

Jacmel'de el sanatları, 2010. Foto: Elke Selter.

4 Kültürel mirasın kullanımını, işlevini ve anlamını değerlendirin

Bir felaketin ardından, kültürel mirasın kurtarılmasına yönelik seçenekler, gelecekteki potansiyel kullanımlarından ve etkilenen kurumun veya toplumun kriz sonrası ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden etkilenir. Kültürel mirasın kullanımını veya işlevini değiştirme kararları tartışmalı olabilir. Bu yüzden ilk toparlanma evresinde sağlanabilecek genel bir toplumsal fikir birliğine dayanmalıdır.

Benzer şekilde, çatışma sonrası durumlarda, tekrar çatışma çıkmasını önlemek için tartışmalı kültürel mirasın etrafındaki anlatıların daha kapsayıcı hale getirilmesi gerekebilir. Böylece dışlanmış toplulukların temsili mümkün olur. Bu tür girişimler şeffaf olmalı ve etkilenen topluluklarla ve çatışmanın tüm taraflarıyla görüşülerek yapılmalıdır.

Birçok durumda, afetten etkilenen halklar, afet yerlerini anıtlara dönüştürerek, yeni afet anıtları dikerek ya da zamanla yeni bir somut olmayan mirasa dönüşecek anma etkinlikleri düzenleyerek yeni miraslar yaratmak isteyebilirler. Yakın zamanda bilinen bir örnek, Amerika Birleşik Devletleri'nin New York şehrindeki **'Ground Zero'** dur. Bu tür yeni anlatılar, amaçları ve kültürel kurumları da içerebilir. Güney Afrika'daki Apartheid Müzesi ve Altıncı Bölge Müzesi, kurumların toparlanma ve diyaloga katkıda bulunmak için nasıl hizmet ettiklerinin güçlü birer örneğidir.

Bazı topluluklar kültürel mirasın yaşayan yönüne öncelik verir ve yıkımın tüm işaretlerini kaldırmayı seçer. Bu gibi durumlarda, mirasın tamamen yeni bir yapı ile değiştirilmesine karar verilebilir. Buna bir örnek, 1998 yılında bir bombadan ağır hasar gören Sri Lanka'daki Buda'nın Diş Emaneti Tapınağı'nın restorasyonudur. Diğer durumlarda ise, onarım, mirasın maddi yönüne öncelik verir ve yıkıma dair hiçbir kanıt bırakmayacak şekilde yapılır. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Polonya'nın başkenti Varşova'nın tarihi şehir merkezinde olduğu gibi. Öte yandan, her iki yaklaşımı uzlaştırmaya çalışan pek çok çaba da mevcut. Son yıllarda, kurtarma seçeneklerine birçok teknolojik yenilik eklenmiştir ve ortaya yok olan mirasın lazer projeksiyonu örn. **Bamiyan**, veya tam ölçekli 3D basımı örn. **Palmira Kemeru gibi çalışmalar çıkmıştır.**

Sayfa 167'deki referanslara bakın.

Açık Depolama: İlk toparlanma evresinde Nepal Milli Müzesi'nde uyarlamalı yeniden kullanım

2015'deki Gorkha depreminin hemen akabinde, Nepal Ulusal Müzesi de dahil olmak üzere on müze, ağır hasarlı binaların kullanımının güvenli olmadığı ilan edildiği için koleksiyonlarını tahliye etmek zorunda kaldı. Tahliye edilen koleksiyonlar, güvenlik nedenleriyle geçici olarak ilgili müzelerin sergi galerilerinde saklandı ve bu da kısmi kapanmalara yol açtı. İlk kurtarma evresinde, Arkeoloji Bölümü ile işbirliği içindeki ICCROM, Norveç İklim ve Çevre Bakanlığı'nın da desteğiyle, etkilenen müzelerin personeline eğitim verdi. Açık ama güvenli depolama alanları tasarlanarak, hem yer değiştirmiş koleksiyonların yeniden korunması sağlandı, hem de ziyaretçileri çekecek yeni sergileme alanları yaratıldı.

Sayfa 167'deki referanslara bakın.

Afet sonrası uyarlamalı kullanım: Nepal Milli Müzesi'ndeki görünür ve güvenli geçici depolama, yer değiştirmiş koleksiyonların korunmasını sağladı ve ziyaretçileri müzeye geri getirdi: 2016. Foto: Aparna Tandon, ICCROM.

5 Kaynakları toplayın

İlk yardım ile kültürel mirasın kurtarılması arasındaki süre, ulusal ve yerel yönetimler, ulusal ve uluslararası hibe kuruluşları ve kültürel miras kurumları gibi farklı kurumlardan kaynak toplamak için kullanılmalıdır. İlk-yardım-sonrası durum değerlendirmelerinin raporları özellikle kriz sonrası toparlanma ihtiyaçlarını ifade etmekte yararlıdır. Olası tüm paydaşların gerekli kaynakların sağlanmasına dahil edilmesi, kültürel mirasın kurtarılması ve rehabilitasyonu süreçlerinin, bağışçıların öncelikleri ile değil, yerel olarak tanımlanan ihtiyaçlar ve arzular tarafından yönlendirilmesini sağlamaya yardımcı olur.

Hesap verebilirliği ve şeffaflığı teşvik etmek için; bağışçılar, hükümet, paydaşlar ve genel kamuoyu ile iletişim kuracak etkili mekanizmalar oluşturulması şarttır.

Sonuç

Bu el kitabında açıklanan üç aşamalı yöntem, eşgüdümlü kültürel miras ilk yardımına hazırlığı geliştirir ve bu da erken toparlanmaya yol açar. Bununla birlikte, her adım arasındaki ilerlemenin doğrusal olduğunu veya açıkça tanımlanmış zaman dilimlerini takip ettiğini varsaymak, gerçek uygulama ile uyuşmamaktadır. Büyük veya karmaşık bir acil durum meydana geldiğinde, farklı coğrafi alt bölgeler için kültürel ilk yardımın farklı zaman dilimlerinde gerçekleştirilmesi gerekebilir. İlk yardımın uygulanması, etkilenen kültürel mirasa güvenli ve kesintisiz erişime ve mevcut ulusal ve/veya yerel kapasitelere bağlıdır.

Ayrıca, ilk toparlanma sırasında kültürel miras hassasiyetini sürdürüyorsa, başka bir acil durumda ilk yardımı tekrarlamaz gerekebilir. Örneğin, yeni bir deprem daha olması veya bir çatışmanın tekrarlanması gibi.

Bu sebeple, kültürel miras kurumları ve yerel topluluklar arasındaki alta yatan hassasiyetleri azaltacak sürekli risk yönetimi, **beklenmedik durum planlaması**, aktörler ve paydaşlar arasındaki bağlantılar ve kapasite geliştirme gibi konular, kültürel mirasın felaketlere ve çatışmalara karşı dirençli hale getirilmesi için çok önemlidir.

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

3D lazer tarayıcı

Işığı bir nesnenin üstüne yansıtıp o nesnenin yüzey şeklini bir kamera objektifi yardımıyla üçgenleştiren ve nesnenin formunu, kullandığı lazer ışığıyla nesneye temas etmeden ve zarar vermeden dijital olarak yakalayarak, nesnenin yüzey özelliklerine dayanan bir veri seti veya 'nokta bulutu' yaratan bir cihazdır. 3D lazer tarama, bir nesnenin tam boyutlarını ve şeklini yakalayıp, dijital ve üç boyutlu bir şekilde yansıtmaktır. Bu yöntem, kıvrımlı yüzeylerin ve doğru tanımlanmaları için büyük miktarlarda veri gerektiren karmaşık nesnelerin ölçümü ve incelenmesi için en uygun yoldur. Çünkü bu sonuçların geleneksel ölçüm yöntemleri kullanılarak elde edilmesi zor olacaktır. (Historic England, 2018).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/YLM5-LQL2>

Acil durum

Olumsuz sonuçlarını en aza indirmek için acil önlemler gerektiren, ani ve genellikle öngörülemeyen olay (UNDHA 1992). Acil durum, nüfusun büyük bir bölümünü etkiliyorsa ve büyük kayıplarla tanımlanıyorsa **çok ciddi** olarak sınıflandırılabilir. Bu gibi durumlarda, yerel hükümet birden fazla kurumu kapsayan dış yardım talep edebilir. Çok ciddi bir acil durum, örneğin 2015 Nepal depremi gibi somut ve somut olmayan kültürel mirasa büyük çapta zarar verebilir.

Karmaşık acil durum; güvenlik riskleri, siyasi ve sivil kargaşa ve insani yardım engelleri ile birleşmiş bir insani kriz anlamına gelir. Karmaşık acil durumlar çok nedenlidir ve tek bir kuruluşun yetkisinin veya kapasitesinin ötesine geçen eşgüdümlü uluslararası tepkiler gerektirir. Genellikle, karmaşık acil durumlar, ani başlayan acil durumlardan çok daha uzun bir döngüye sahiptir.

Karmaşık acil durumlar; Irak, Suriye, Somali ve Mali'deki son çatışmalarda ta-nık olunanlar gibi kültürel mirasın kasıtlı olarak yok edilmesini içerebilir. BM sisteminde, **büyük veya karmaşık bir acil durum** genellikle **3. Seviye** acil durum olarak sınıflandırılır. Bu durum ilan edildikten sonra, BM sistemini bütünüyle içeren bir mekanizma devreye girer.

2. Seviye veya L2 acil durum daha az ciddi bir acil durumdur ve BM'den biraz yardım gerektirebilir. **1. Seviye** ise dış yardım olmadan bir ülke tarafından ele alınabilen, yerel bir acil durumdur.

Devamını okuyun:

IASC, 1994: <https://perma.cc/973S-7TEU>

IASC, 2012: <https://perma.cc/CQU7-FLK2>

ICDO, 2017: <http://www.icdo.org/en/disasters>

IFRC, 2017: <https://perma.cc/X8XD-HBC6>

Acil durum müdahale yöneticisi

'Acil durum müdahale yöneticisi' (ERC), acil bir durumda tüm müdahale ve kurtarma faaliyetlerinin yönetiminden sorumlu kişiyi ifade eder. (Dorge & Jones, 1999, s. 4).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/QZ7N-BRCK>

Acil durum yönetim sistemi

Acil durumların tüm yönleri, özellikle de hazırlıklılık, müdahale ve rehabilitasyon konuları için kaynakların ve sorumlulukların organizasyonunu ve yönetimini sağlamak üzere uygulamaya konan bir sistemdir. (UNISDR, 2009, s. 13).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

Aktör

Bir sistem içinde doğrudan etkileşim kuran bir kuruluş, topluluk veya kurum olan kişidir. Bir aktör her zaman **paydaştır**, ancak sistemle doğrudan etkileşime girmeleri gerekmediği için tüm paydaşlar aktör olmasa bile aktörlerin davranışları ve elde ettiği sonuçlara ilgilidirler. (Cockburn, 2001, s. 53).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/8LKF-RYNJ>

Aşırı yük

Yük, belirli bir yapının taşıyabileceği yükten daha yüksek olduğunda, aşırı yük vardır. Yapının yıkılmasına neden olabilir.

Devamını okuyun:

Merriam-Webster, 2017: <https://perma.cc/3BWH-FSC4>

Levy & Salvadori, 1992: <https://perma.cc/B3XW-HJ4F>

Barış inşası

Uluslararası veya ulusal aktörler tarafından, şiddetli çatışmayı önlemek ve barışı kurumsallaştırmak için yapılan faaliyetler, uluslararası barış operasyonunun yokluğunda, silahlı çatışmanın durması ve bir nebze de olsa katılımcı politikanın sürdürülebilmesi olarak anlaşılır. (Call & Couzens, 2007 cited in Bailey et al., 2009, s. 8).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/927F-UPE2>

Beklenmedik durum planlaması

Beklenmedik durum planlaması, afet risklerini inceleyen ve bir acil duruma ve bunun insanlar üzerindeki potansiyel etkisine karşı etkili ve uygun yanıtlar verebilmek için önceden düzenlemeler yapan bir yönetim aracıdır. Beklenmedik durum planlaması, ihtiyaç anlarında ilgili aktörler için açıkça tanımlanmış kurumsal roller, kaynaklar, bilgi süreçleri ve operasyonel düzenlemeler ile hareket şekillerini belirler ve yönetir. Aktörlerin afetler sırasında ortaya çıkabilecek sorunları öngörmelerini, planlamalarını ve çözmelerini sağlar. (IFRC, 2017; UNISDR, 2017).

Devamını okuyun:

IFRC, 2017: <https://perma.cc/W2BZ-U92R>

UNISDR, 2017: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

Belgeleme

Belgeleme; bir nesneyi, tasarımı, özelliği, talimatları veya işlemi tanımlamak için kullanılan açıklayıcı bir metin veya görsel yardımdır. Bir faaliyet olarak, ileride başvurulması için saklamak üzere kayıtların sistematik olarak toplanması ve arşivlenmesi anlamına gelir. (UNECE, 2000, s. 12; Letellier, 2007, s. xv).

Devamını okuyun:

UNECE, 2000: <https://perma.cc/NG4Z-V7YE>

Letellier, 2007: <https://perma.cc/QW3W-FA9U>

Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS)

Coğrafi Bilgi Sistemleri (GIS) bir bilgisayar programıdır. Haritalar, küreler, raporlar ve grafikler halindeki ilişkileri, örüntüleri ve eğilimleri anlamak için coğrafi atıfta bulunulan her tür bilgiyi görselleştirmek, sorgulamak, incelemek ve yorumlamak için kullanılır. (ESRI, 2018; National Geographic Society, 2017).

Devamını okuyun:

ESRI, 2018: <https://perma.cc/W3R9-TGSU>

National Geographic Society, 2017: <https://perma.cc/XU43-PRHP>

Devlet inşası

Devlet-toplum ilişkilerinin yönlendirdiği, devletin kapasitesini, kurumlarını ve meşruiyetini artırmaya yönelik iç süreç. (Bailey et al., 2009, s.8).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/927F-UPE2>

Doğal kaynaklı tehlikeye bağlı acil durum

Doğal tehlikeye bağlı acil durumlar; doğal olayların neden olduğu ve bir bölgenin toplumunu, ekonomisini ve/veya altyapısını ciddi şekilde etkileyen olaylardır. Nüfusun hassasiyetine ve yerel müdahale kapasitesine bağlı olarak, doğal afetler insani yardım gerektirecek nitelikte zorluklar ve sorunlar doğuracaktır. Örnekler şunlardır: Depremler, tsunami, kasırga, sel, kontrol edilemeyen yangınlar, volkanik patlama, heyelan ve veba. (IFRC, 2017; IASC, 2011).

Devamını okuyun:

IFRC, 2017: <https://perma.cc/WP7R-ELK8>

IASC, 2011: <https://perma.cc/85SP-6HKW>

Envanter

Mevcut varlıklar ve kaynakların ayrıntılı bir listesi. Örneğin, bir bireyin veya kuruluşun mal varlığı veya bir mirasın dökümü gibi. (Merriam-Webster, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/V2C8-YBA9>

Eskisinden iyisini yap

Afet riskini azaltma önlemlerinin, altyapının ve toplumsal sistemlerin restorasyonu ile geçim kaynakları, ekonomiler ve çevrenin canlandırılmasına entegre edilmesi. (UNISDR, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/3D78-H6DJ>

Felaket

Bir topluluğun veya toplumun işleyişinde ciddi bir bozulmaya sebep olan, geniş çaplı insani, maddi, ekonomik veya çevresel kayıplar ve etkiler yaratan, etkilenen topluluğun veya toplumun kendi kaynaklarını kullanarak başa çıkma yeteneğini aşan olay. (UNISDR, 2009, s. 9).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

Felaket Riski

Belirli bir zaman diliminde; bir sistemde, toplumda ya da bir toplulukta meydana gelebilecek potansiyel yaşam kaybı, yaralanma veya yok edilen ya da hasar gören varlıklar. Tehlike, maruz kalma, hassasiyet ve kapasite bir olasılık fonksiyonu olarak belirlenir. (United Nations General Assembly, 2016, s. 14).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/TR42-CA9D>

Fotogrametri

Fotogrametri, bir nesnenin, anıtın veya manzaranın, dijital fotoğrafik bilgilerin kullanılması yoluyla kesin ölçümlerini alma yöntemidir. Her karedeki referans işaretleri görüntüleri hizalamak için bağlantı noktaları olarak kullanılır. 3D lazer tarama ile kullanıldığında, fotogrametri son derece hassas tarama verisi sağlar. (Cultural Heritage Imaging, 2018).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/Z4YF-WWSW>

Geçiş dönemi adaleti

Geçiş dönemi adaleti, adli ve adli olmayan süreçlerden ve mekanizmalardan oluşur. Kovuşturma girişimleri, gerçeği bilme hakkı ile ilgili girişimleri kolaylaştırma, tazminatlar, kurumsal reformlar ve ulusal istişareler gibi konuları içerir. (United Nations Secretary-General, 2010, s. 2).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/A8H5-DPTK>

Hasar

Bir şeyin değerini, kullanılabilirliğini veya normal işlevini bozan fiziksel zarar. (Oxford Living Dictionary, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/5XGA-8SYQ>

Hasar tespiti

Hasar tespiti, bir kaza veya doğa olayının yol açtığı hasar veya kayıpların önceden olay yerinde değerlendirmesi ve belgelenmesidir. Hasar tespiti, hasarın kapsamını ve nelerin değiştirilebileceği, tamir edilebileceğini veya kurtarılabilirliğini kaydeder. Ayrıca onarım, değiştirme ve kurtarma için gereken süreyi tahmin etmek için de kullanılabilir. Acil durum müdahale ekipleri tarafından etkili ve verimli bir müdahalenin sağlanmasında ayrılmaz bir parçadır. (Office of Disaster Management and Preparedness, 2013).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/6PUJ-5Z24>

Hassasiyet

Bir topluluğun, sistemin veya varlığın bir tehlikenin zararlı etkilerine karşı duyarlı olmasını sağlayan özellikleri ve koşulları. Bu faktörler fiziksel, toplumsal, ekonomik ve çevresel olabilir. Hassasiyet bir topluluk içinde ve zaman içinde önemli ölçüde değişebilir. (UNISDR, 2009, s. 30).

UNISDR: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

İletişim

Konuşarak, yazarak veya başka bir araç kullanılarak bilgi aktarılması veya paylaşılması; fikir ve duyguların başarılı bir şekilde iletilmesi veya yayılması. (Oxford Living Dictionary, 2017).

Devamını okuyun: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/communication>

İlk müdahale ekipleri

Bir kaza veya acil durum yerine, olayın hemen akabinde yardım sağlamak için gitmekten sorumlu olan kişiler. (Merriam-Webster.com, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/6CW4-VCTE>

İnsan kaynaklı tehlikeye bağlı acil durum

İnsan yapımı "tehlikeye bağlı" acil durumlar; insan faaliyetlerinin neden olduğu, nüfusu ve çevreyi önemli ölçüde etkileyen olaylardır. Örnekler: nükleer ve radyasyon kaynaklı kazalar, kimyasal salınım, çöleşme, çevre kirliliği, çatışmalar, salgınlar ve yangınlar. (ICDO, 2017; UNISDR 2018).

Devamını okuyun:

ICDO, 2017: <http://www.icdo.org/en/disasters/>

UNISDR, 2018: <https://perma.cc/6PKN-W9ND>

İskele

Binaların inşası veya onarımı sırasında insanları ve malzemeleri desteklemek için kullanılan geçici bir yapı. (el-Habashi, 2016).

Kapasite

Afet risklerini yönetmek ve azaltmak ve de dirençliliği güçlendirmek için bir kuruluş, topluluk veya toplum içinde mevcut olan güçlü yönler, nitelikler ve kaynakların toplamı. Kapasite şunları içerir: altyapı, kurumlar, insan bilgi ve becerileri ile sosyal ilişkiler, liderlik ve yönetim gibi tüm özellikler. (UNISDR, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

Katılım kaydı

Katılım kaydı, müzenin kalıcı koleksiyonlarının bir parçası olan tüm nesnelerin kalıcı kayıdır. Müzenin belgeleme sistemindeki en önemli belgedir. Müzenin nesnelere hakkında bilgi içerir ve müzenin sorumlu olduğu koleksiyonların resmi listesi görevini görür. (Collections Trust, 2018).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/J4GF-WHWN>

Kirletici maddeler

Müze koleksiyonlarındaki bir kirletici madde, müze parçalarında bulunan ve bunları kullanan veya bakımını yapanlar için potansiyel bir tehlike oluşturan herhangi bir kimyasal veya biyolojik malzemeyi ifade eder. Kirletici madde doğal olabilir (pigmentlerde oluşan ağır metaller gibi), daha sonra yanlışlıkla veya kimyasal koruyucular ve pestisit uygulaması gibi işlemler yoluyla elde edilmiş olabilir. (US Department of the Interior, 2006, s. 1).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/DX5W-UJN8>

Koordinasyon (Eşgüdüm)

Eşgüdüm "kolektif bir çaba sırasında veya ortak bir konu, olay veya bağlama yanıt olarak sonuçları veya performansını geliştirmek için paydaşlar veya aktörler arasındaki işbirliği" dir. (ICVA, n.d.).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/67A2-74YY>

Koruma kayışları

Hasarlı duvarların öne doğru yıkılmasını önlemek için korse görevi gören bir kayış veya kuşak sistemi. (Kelley, 2010, s. 10).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/PNF6-CEL9>

Kurtarma

Afetten etkilenen bir toplumun veya topluluğun geçim kaynaklarını, sağlığını ve bunun yanı sıra ekonomik, fiziksel, sosyal, kültürel ve çevresel varlıklarını, sistemlerini ve faaliyetlerini; sürdürülebilir kalkınma ve 'eskisinden iyisini yap' ilkelerine uygun olarak ve gelecekteki afet riskini önlemek veya azaltmak amacıyla tamir etme ve iyileştirme. (UNISDR, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

Kültürel miras

Kültürel miras; gelenekler, görenekler, mekanlar, eserler ve sanatsal ifadeler ve değerler dahil olmak üzere nesilden nesile aktarılarak bir topluluk tarafından geliştirilen yaşam biçimlerinin ifadesi olarak tanımlanabilir. Genellikle kültürel miras somut veya somut olmayan olarak nitelendirilir. (ICOMOS, 2002).

Kültürel miras varlığı

Kültürel miras varlığı; değeri bir topluluk veya ulusun halkı, bilgisi ve kültürü içindeki önemine dayanan bir madde veya yerdir. Önemi estetik, tarihi, bilimsel, sosyal veya manevi değerinden kaynaklanmaktadır. Bir miras varlığı somut veya soyut (somut olmayan) olabilir. (Resource Planning and Development Commission, 2003).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/CNS7-SZNA>

Kümelere

BM içinde veya dışında, insani yardım faaliyetlerinin ana bölümlerini (ör. su, sağlık ve lojistik gibi) eşgüdümlü hale getirmekten sorumlu bir insani yardım örgütü grubu. Ajanslar Arası Daimi Komite tarafından atanır. (Humanitarian Response, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/TRD5-YFMG>

Müdahale

Bir afet sırasında veya hemen sonrasında hayat kurtarmak, sağlık üzerindeki etkileri azaltmak, kamu güvenliğini sağlamak ve etkilenen insanların temel geçim ihtiyaçlarını karşılamak için acil durum hizmetleri ve kamu yardımı sağlanması. (UNISDR, 2009, s. 24-25).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

Olay komutanı

Strateji ve taktiklerin geliştirilmesi ve kaynakların düzenlenmesi ve serbest bırakılması dahil tüm olay faaliyetlerinden sorumlu kişi. Olay komutanı olay operasyonlarını yürütmek için genel yetki ve sorumluluğa sahiptir ve olay yerindeki tüm olay operasyonlarının yönetiminden sorumludur. (FEMA, s. 5).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/CF9H-D462>

Önceliklendirme

Göreceli önemlerine göre, bir dizi öge veya görevle ilgilenme sırasını belirleme. (Oxford Living Dictionary, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/2Z4V-2UKN>

Önem

Bir eserin, koleksiyonun veya geleneğin anlamı ve değerleri ile onu neyin önemli kıldığı. Önem, bir kültürel miras varlığının geçmiş, şimdiki ve gelecek nesiller için sahip olduğu tarihi, estetik, bilimsel ve toplumsal değerlerdir. (Russell & Winkworth, 2009).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/GJ8G-ERAN>

Payanda

Çökmeyi veya sarkmayı önlemek için kullanılan destek parçası. (Merriam-Webster.com, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/QK5P-TLYX>

Payandalama

Bir binayı veya binanın bir bölümü payandalar (destekler) ile destekleme işlemi; böylece dengesini kaybeden binanın yükleri güvenli bir şekilde yere aktarılır ve bina bölümleri ile sistemlerinin mevcut yapısı etkilenmez. Payandalama dikey, açılı veya yatay olabilir. (el-Habashi, 2017).

Alternatif tanım:

Dengesiz yapılar için geçici destek olarak tanımlanmıştır. Böyle yapılar hasarlı, çökmüş veya kısmen çökmüş olabilir ve binayı, çalışanları ve halkı korumak için gerekli dengeyi sağlar. Payandalama sistemi çiftli huni gibidir. Yükü tavan kirişleri toplamalı, direklere vermeli ve daha sonra aşağıdaki destekleyici yapıya güvenli bir şekilde dağıtılmalıdır. (FEMA, 2009).

Paydaş

Paydaşlar, doğrudan veya dolaylı çıkarları olan veya müdahale faaliyetlerinin uygulanmasını ve sonuçlarını etkileyen veya bunlardan etkilenen kişilerdir. Genellikle bireyler ve toplulukların temsilcileri ile proje alanına yatırım yapan kuruluşların ve/veya şirketlerin ve kurumların temsilcilerini içerir. Paydaşlar genellikle üç ana kategoriye ayrılır; birincil, ikincil ve önemli. (IUCN, n.d.; IFRC, 2010, s. 16-17).

- **Birincil paydaşlar:** Etkilenen kültürel mirasa en fazla bağımlı olan veya doğrudan bağlantılı olanlardır ve bu nedenle proje alanındaki herhangi bir müdahaleden olumlu veya olumsuz etkilenmesi muhtemeldir. Örnekler, belirli bir alanla ilişkili dini topluluklar; mülkiyet hakları olan yerli halklar; ve geçim kaynaklarının bir parçası olarak kültürel miras kaynaklarına bağımlı topluluklar.

- **İkincil paydaşlar:** Etkilenen kültürel mirasa doğrudan bağımlı değildirler veya buna bağlı değildirler, ancak mısarin yönetilmesi veya kullanılma biçimleriyle ciddi biçimde ilgilidirler. Projeye ilgilendirler ancak kaynaklar üzerinde sınırlı bir etkiye ve yetkiye sahiptirler. İkincil paydaşlara örnek olarak STK'lar, eğitim kurumları ve özel sektör verilebilir.
- **Önemli paydaşlar:** Toplumun iyileşmesine yardımcı olmak için seçilen herhangi bir müdahalenin başarısını önemli ölçüde etkileyebilirler veya hayatı önemde olabilirler. Önemli paydaşlar arasında devlet daireleri ve bakanlıklar, önemli kaynak sahipleri ve bağışçılar bulunabilir.

Devamını okuyun:

IFRC, 2010: <https://perma.cc/3Q8E-EU7M>

IUCN, n.d.: <https://perma.cc/EG6K-E3TQ>

Rehabilitasyon

Bir felaketten etkilenen bir toplumun veya topluluğun işleyişi için temel hizmetlerin ve tesislerin onarımı. (UNISDR, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

Devamını okuyun: <https://perma.cc/QK5P-TLYX>

Restorasyon

Bir mülkün biçimini, özelliklerini ve karakterini, tarihin diğer dönemlerinden eklenmiş özelliklerin çıkarılması ve restorasyon döneminden eksik özelliklerin yeniden yapılandırılması yoluyla belirli bir zamanda görüldüğü gibi doğru bir şekilde betimle eylemi veya süreci. Bir restorasyon projesi içindeki mekanik, elektrik ve sıhhi tesisat sistemleri ile güncel yönetmeliklere uyması gereken diğer işlerin, düzgün şekilde çalışabilmesi için, sınırlı ve hassas bir şekilde yenilenmesi ve iyileştirilmesi uygundur. (Tolles et al., 2002, s. 120).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/6TCW-WUPX>

Risk

Acil durumlarda riskler, esas olarak insanların canı, kültürel mirasın bileşenleri ve bununla ilişkili değerler üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerdir. Riskler, alanın/müzelerin potansiyel hasarları ve mevcut hassasiyetleri ile taşınabilir ve yerleşik miras bileşenlerine bakılarak tanımlanır.

Riskler ayrıca bir olayın gerçekleşme olasılığı ve olumsuz sonuçlarının kombinasyonu olarak da tanımlanır. (UNIDSR, 2009, s. 25).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

Risk tespiti

Maruz kalan insanlara, mülklerine, altyapılarına, geçim kaynaklarına ve bağılı oldukları çevreye ve ilgili miras değerlerine zarar verme potansiyeline sahip olası tahribat ve hasar etkenlerini analiz ederek ve mevcut hassasiyet koşullarıyla bir arada değerlendirerek, kültürel miras için riskin niteliğini ve kapsamını belirleyen bir yöntemde elde edilmiş bilgiler ışığında alınan karar. (Abarquez & Murshed, 2004; UNISDR, 2015).

Devamını okuyun:

Abarquez & Murshed, 2004: <https://perma.cc/2PU2-V57Q>

UNISDR, 2015: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

Risk yönetimi

Potansiyel zararı en aza indirmek için belirsizliği yönetmeye dayalı sistematik yaklaşım ve uygulama. (UNISDR, pp. 26–27).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

Sabitleme

Emniyetsiz, hasarlı veya tahrip olmuş kültürel mirasın bütünlüğünü korumaya ve daha fazla zarar görmesini en aza indirmeye yönelik müdahale veya eylem. Geçici bir önlem olarak kullanılabilir veya uzun süreli korunmayı içerebilir. (US National Park Service, 2015).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/4EVW-LK9W>

Somut kültürel miras

Somut kültürel miras, bir toplum içinde üretilen, sürdürülen ve aktarılan kültürün fiziksel yansımalarından oluşur. Kültürel öneme sahiptir. Somut kültürel miras aşağıdakilerden oluşabilir:

- Taşınmaz kültürel miras:** Binalar, köyler, kasabalar ve şehirler gibi insan yerleşim yerleri ve yapılar.
- Taşınabilir kültürel miras:** Belgeler ve arşivler; sanat eserleri; el; müzik aletleri; mobilyalar; kişisel süslenmeye yönelik kıyafet parçaları; dini, ritüel ve cenaze eşyaları; aletler ve mekanik ekipman; ve endüstriyel sistemler.

Somut olmayan kültürel miras

Somut olmayan kültürel miras, belirli bir topluluğun, grubun veya bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak tanıdığı adetleri, simgeleri, ifadeleri, bilgileri, becerileri, müzik aletleri, nesnelere, eserleri ve kültürel yerleri kapsar. Nesilden nesile aktarılır ve çevreleri ve tarihleriyle etkileşimlerinin bir yansıması olarak topluluklar tarafından sürekli olarak yeniden tanımlanır; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına saygıyı teşvik eden bir kimlik ve süreklilik duygusu oluşturur. Böyle bir miras sözlü gelenekle, dil, performans sanatları, görenek ve kutlamalar, popüler sporlar, yemek ve mutfak sanatları, geleneksel tıp ve eczacılık (farmakopi), geleneksel el sanatları ve ilgili üretim becerileri, ve doğal çevreyi ilgilendiren bilgi ve adetler ile ifade edilir. (ICOMOS, 2002; UNESCO, 2003).

Devamını okuyun: UNESCO: <http://perma.cc/5ZXN-XCPV>

Sürdürülebilir gelişme

Gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan gelişme. (United Nations World Commission on Environment and Development, 1987).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/U3SD-AKMZ>

Yapı devamlılığı

Bir yapı, yapı devamlılığı ile tanımlanır. Yapı elemanları (kirişler, düşümler, kolonlar); yükün tüm yapı boyunca düzgün bir şekilde iletilmesi, yayılması ve dağıtılmasını sağlayacak şekilde bağlanmış olmalıdır.

Yeniden inşa

Ayakta kalamamış bir tarihi alanın, peyzajın, binanın, yapının veya eserin biçimini, özelliklerini ve detaylarını; belirli bir zaman dilimindeki ve tarihi konumundaki görünüşüne göre yeniden inşa etmek vasıtasıyla betimleme eylemi veya süreci. (Tolles et al., 2002, s. 120).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/6TCW-WUPX>

Yük

Bir yapının üzerinde taşıdığı ağırlık veya dikey yüzeylerdeki rüzgar basıncı nedeniyle maruz kaldığı kuvvetler. (Merriam-Webster.com, 2017).

Bu tanıma dayanarak, farklı yük türlerini tanımlamak mümkündür:

- Durağan yükler;** bunlar yavaş büyür ve durağan davranır.
- Ölü veya kalıcı yükler;** bunlar, bir mimari yapının kendi yüklerini taşıyan sütunlar, kemerler, kirişler ve kubbeler gibi büyük bileşenlerini içerir. Genel olarak, bu kategori tüm sabit parçaları içerir.
- Hareketli yükler;** bunlar mimari yapının işlevine ve amacına bağlı değişken yüklerdir. Bu kategori insanları, mobilyaları, damda biriken kar kütlelerini ve diğerlerini içerir.
- Dinamik yükler;** bunlar dinamik olarak hareket eder ve rüzgar veya deprem gibi aniden büyür. Birçok binanın çökme sebebidir. (Levy & Salvadori, 1992, s. 269-276).

Yük yolu

Bir yapı iskeletinin yükünün temellere iletildiği yol. (Jamal, 2017).

Devamını okuyun: <https://perma.cc/4KQE-XVQP>

Zarar

Tehlikeli kabul edilen ve can kaybına, yaralanmaya veya diğer sağlık etkilerine, maddi hasara, geçim ve hizmet kaybına, sosyal ve ekonomik tahribata veya çevresel hasara neden olabilecek bir olay, madde, faaliyet veya durum. (UNISDR, 2009, p. 17). Bkz: **İnsan kaynaklı zarara bağlı acil durum ve doğal kaynaklı zarara bağlı acil durum.**

Devamını okuyun:

IASC, 2011: <https://perma.cc/85SP-6HKW>

IFRC, 2017: <https://perma.cc/WP7R-ELK8>

UNISDR, 2009: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

REFERANSLAR

Kültürel miras ilk yardımına giriş

Abarquez, I. & Murshed, Z. 2004. *Field Practitioners' Handbook, Community-Based Disaster Risk Management*. Thailand, Asian Disaster Preparedness Center. Online adres: <https://www.adpc.net/igo/category/ID428/doc/2014-xCSf71-ADPC-12handbk.pdf> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/2PU2-V57Q>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency. 2017. *ICS Glossary*. Washington, DC, United States Department of Homeland Security. Online adres: <https://training.fema.gov/emiweb/is/icsresource/assets/icsglossary.pdf> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/CF9H-D462>

Dorge, V. & Jones, S.L. 1999. *Building an Emergency Plan: A Guide for Museums and Other Cultural Institutions*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/emergency_plan.pdf [Erişim tarihi: 14 Kasım 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QZ7N-BRCK>

Hammer, J. 2017. The Salvation of Mosul. *Smithsonian Magazine*. Washington, DC, Smithsonian Institution. Online adres: <https://www.smithsonianmag.com/history/salvation-mosul-180964772/> [Erişim tarihi: 24 Aralık 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/B7YF-NA2S>

Humanitarian Response. 2017. *What is the Cluster Approach?* New York, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Online adres: <https://www.humanitarianresponse.info/en/about-clusters/what-is-the-cluster-approach> [Erişim tarihi: 24 Aralık 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/TRD5-YFMG>

Inter-Agency Standing Committee. 1994. Definition of Complex Emergencies. Inter-Agency Standing Committee Working Group XVith Meeting, 30 November 1994, Geneva, Inter-Agency Standing Committee. Online adres: https://interagencystandingcommittee.org/system/files/legacy_files/WG16_4.pdf [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/973S-7TEU>

Inter-Agency Standing Committee. 2011. *IASC Operational Guidelines on the Protection of Persons in Situations of Natural Disasters*. Washington, DC, The Brookings – Bern Project on Internal Displacement. Online adres: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/Operational%20Guidelines.pdf> [Erişim tarihi: 27 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85SP-6HKW>

Inter-Agency Standing Committee. 2012. *Humanitarian System-Wide Emergency Activation: Definition and Procedures*. Geneva, Inter-Agency Standing Committee. Online adres: https://interagencystandingcommittee.org/system/files/legacy_files/2.%20System-Wide%20%28Level%203%29%20Activation%20%2820Apr12%29.pdf [Erişim tarihi: 2 Haz 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/CQU7-FLK2>

International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM). 2018. *First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis (FAC)*. Rome, ICCROM. Online adres: <https://www.iccrom.org/section/disaster-resilient-heritage/first-aid-cultural-heritage-times-crisis-fac> [Erişim tarihi: 17 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/EEK9-MEZX>

International Civil Defence Organisation. 2017. *Disasters*. Geneva, International Civil Defence Organisation. Online adres: <http://www.icdo.org/en/disasters/> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). 2002. *ICOMOS International Cultural Tourism Charter, Principles and Guidelines for Managing Tourism at Places of Cultural and Heritage Significance*. Charenton-le-Pont, ICOMOS International Cultural Tourism Committee.

International Council of Voluntary Agencies. n.d. *Definition of Humanitarian Coordination*. Geneva, International Council of Voluntary Agencies. Online adres: <https://ngocoordination.org/content/definition-humanitarian-coordination> [Erişim tarihi: 26 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/67A2-74YY>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2017. *Complex/Man-Made Hazards: Complex Emergencies*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/definition-of-hazard/complex-emergencies/> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/X8XD-HBC6>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2017. *Disaster and crisis management*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/> [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/WP7R-ELK8>

Italian Civil Protection Department. 2016. *Terremoto Centro Italia: procedura per la messa in sicurezza dei beni culturali (Earthquake in Central Italy: Procedures for the Safeguarding of Cultural Assets)*. Rome, Italian Civil Protection Department - Presidency of the Council of Ministers. İtalyanca online adres: http://www.protezionecivile.gov.it/jcms/en/view_new.wp?contentId=NEW59794 [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4H2Q-SFUJ>

Letellier, R. 2007. *Recording, Documentation, and Information Management for the Conservation of Heritage Places, Guiding Principles*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/guiding_principles.pdf [Erişim tarihi: 22 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QW3W-FA9U>

L'Institut de Sauvegarde du Patrimoine National. n.d. *Les bulletins de l'Institut de Sauvegarde du Patrimoine National*. Haiti, l'Institut de Sauvegarde du Patrimoine National. Fransızca online adres: <http://www.mappinghaitianhistory.com/new-page/> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/NFP5-VPZH>

Ministry of Cultural Heritage and Activities and Tourism. 2017. *Emergenza Terremoto e Beni Culturali*. Rome, Ministry of Cultural Heritage and Activities and Tourism. İtalyanca online adres: http://www.beniculturali.it/mibac/export/MiBAC/sito-MiBAC/Contenuti/MibacUnif/Comunicati/visualizza_asset.html_1142856925.html [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/Z7NE-UTHV>

National Disaster Management Authority. 2005. *National Disaster Management Act, 2005*. New Delhi, Government of India. Online adres: http://www.ndma.gov.in/images/ndma-pdf/DM_act2005.pdf [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/L86C-E3KS>

National Park Service. 2017. *Definitions – Preservation Maintenance*. Washington, DC, U.S. Department of the Interior. Online adres: https://www.nps.gov/dscw/definitionsdc_p.htm#preservmain [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4EVW-LK9W>

Office of Disaster Management and Preparedness. 2013. *Damage Assessment*. Port of Spain, Government of the Republic of Trinidad and Tobago. Online adres: <http://www.odpm.gov.tt/node/70> [Erişim tarihi: 22 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6PUJ-5Z24>

Oxford University Press. 2018. *Oxford Living Dictionary*. Oxford, Oxford University Press. Online adres: <https://en.oxforddictionaries.com/> [Erişim tarihi: 20 Ocak 2018].

Thapa, M. 2016. *Out of Barracks: Civil-Military Relations in Disaster Management – A Case Study of Nepalese Army's Humanitarian Response during 2015 Earthquake in Nepal*. San José, University for Peace. Online adres: <https://www.upeace.org/uploads/file/Ideas01.pdf> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/ZZ2D-WLPG>

United Nations Department of Humanitarian Affairs. 1992. *Internationally agreed basic glossary of terms related to Disaster Management*. Geneva, United Nations Department of Humanitarian Affairs. Online adres: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/004DFD3E15B69A67C1256C4C006225C2-dha-glossary-1992.pdf> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/F5AP-ACVD>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). 2003. *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris, UNESCO. Online adres: <https://ich.unesco.org/en/convention> [Erişim tarihi: 26 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <http://perma.cc/5ZXN-XCPV>

United Nations International Strategy for Disaster Reduction. 2009. *UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction*. Geneva, United Nations International Strategy for Disaster Reduction. Online adres: http://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2017. *Terminology – Capacity*. Geneva, United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Online adres: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology#letter-c> [Erişim tarihi: 5 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2017. *Terminology – Contingency Planning*. Geneva, United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Online adres: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology#letter-c> [Erişim tarihi: 5 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2018. *Words into Action Guidelines: Man-made and Technological Hazards. Practical considerations for Addressing Man-made and Technological Hazards in Disaster Risk Reduction*. Geneva, United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Online adres: https://www.unisdr.org/files/54012_manmadetechhazards.pdf [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6PKN-W9ND>

United Nations Statistical Commission and Economic Commission for Europe. 2000. *Terminology on Statistical Metadata*. United Nations Statistical Commission and Economic Commission for Europe Conference of European Statisticians Statistical Standards and Studies No. 53, Geneva, United Nations. Online adres: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/coded_files/UNECE_TERMINOLOGY_STAT_METADATA_2000_EN.pdf [Erişim tarihi: 27 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/NG4Z-V7YE>

1. Adım: Durum incelemesi

Australia International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). 2013. *The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance, 2013*. Burwood, ICOMOS. Online adres: <http://australia.icomos.org/wp-content/uploads/The-Burra-Charter-2013-Adopted-31.10.2013.pdf> [Erişim tarihi: 21 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/ULL9-UY9U>

Avrami, E., Mason R. & de la Torre, M. 2000. *Values and Heritage Conservation: Research Report*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/valuesrpt.pdf [Erişim tarihi: 18 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/T4PS-KNCP>

Cockburn, A. 2001. *Writing Effective Use Cases*. New Jersey, Addison-Wesley. Online adres: <http://alistair.cockburn.us/get/2465> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/8LKF-RYJN>

Department for International Development (DFID), n.d. *Conducting Conflict Assessments: Guidance Notes*. Online adres: <http://www.conflict-recovery.org/bin/dfid-conflictassessmentguidance.pdf> [Erişim tarihi: 20 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/XFC9-4HMN>

Inter-Agency Standing Committee. 2011. *IASC Operational Guidelines on the Protection of Persons in Situations of Natural Disasters*. Washington, DC, The Brookings – Bern Project on Internal Displacement. Online adres: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/Operational%20Guidelines.pdf> [Erişim tarihi: 27 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85SP-6HKW>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2010. *Project/Programme Planning Guidance Manual*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Geneva. Online adres: <http://www.ifrc.org/Global/Publications/monitoring/PPP-Guidance-Manual-English.pdf> [Erişim tarihi: 8 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3Q8E-EU7M>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2012. *Practical application of the recovery approach programme cycle. IFRC Recovery programming guidance 2012*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/PageFiles/41104/IFRC%20Recovery%20programming%20guidance%202012%20-%201232900.pdf> [Haziran 8 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/L88B-XKZM>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2017. *Contingency Planning*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/preparing-for-disaster/disaster-preparedness-tools/contingency-planning-and-disaster-response-planning/> [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/W2BZ-U92R>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2017. *Disaster and crisis management*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/> [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/WP7R-ELK8>

International Union for Conservation of Nature (IUCN). *Situation Analysis – An Approach and Method for Analysing the Context of Projects and Programme*. Gland, International Union for Conservation of Nature. Online adres: http://cmsdata.iucn.org/downloads/approach_and_method.pdf [Erişim tarihi: 9 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/EG6K-E3TQ>

Kelley, S.J. 2013. *Typhoon and Earthquake Damage Assessment of Cultural Heritage: Damage assessment from natural disaster on the islands of Cebu, Bohol, Samar and Leyte*. Chicago, Stephen J. Kelly Preservation Architect/Engineer. Online adres: <http://www.kelleyaia-se.com/philippines-typhoon-and-earthquake-damage-assessment.html> [Erişim tarihi: 20 Ocak 2018]

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6LJB-2953>

Merriam-Webster. 2017. *Definition of Inventory*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/inventory> [Erişim tarihi: 30 Haziran 2017].

Pan American Health Organization (PAHO). 2009. *Information Management and communication in emergencies and disasters*. Washington, DC, Pan American Health Organization. Online adres: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/753BA3EC98D0AE21852576A40078B90C-PAHO_CommGuide_ResponseTeams_dec09.pdf [Erişim tarihi: 20 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4BZQ-46TA>

Resource Planning and Development Commission. 2003. *Understanding Heritage Assets. State of the Environment Tasmania 2003*. Hobart. Department of Justice, Government of Tasmania. Online adres: <http://soer.justice.tas.gov.au/2003/copy/73/index.php> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/CNS7-SZNA>

United Nations International Strategy for Disaster Reduction. 2009. *UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction*. Geneva, United Nations International Strategy for Disaster Reduction. Online adres: http://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

United Nations Refugee Agency. 2008. *A Community-based Approach in UNHCR Operations*. Geneva, United Nations Refugee Agency. Online adres: <http://www.unhcr.org/47f0a0232.pdf> [Erişim tarihi: 8 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/DVF2-K66V>

Van Balen, K. 2008. The Nara Grid: An Evaluation Scheme Based on the Nara Document on Authenticity. *APT Bulletin*, 39(2/3): 39-45. Online adres: <http://orcp.hustoj.com/wp-content/uploads/2016/01/2008-The-Nara-Grid-An-Evaluation-Scheme-Based-on-the-Nara-Documents-on-Authenticity.pdf> [Erişim tarihi: 17 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/DL8A-E32V>

2. Adım: Olay sonrası, yerinde hasar ve risk tespiti

Abarquez, I. & Murshed, Z. 2004. *Field Practitioners' Handbook, Community-Based Disaster Risk Management*. Thailand, Asian Disaster Preparedness Center. Online adres: <https://www.adpc.net/igo/category/ID428/doc/2014-xCSf7I-ADPC-12handbk.pdf> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/2PU2-V57Q>

BC Housing. 2018. *Rapid Damage Assessment*. Burnaby, BC Housing. Online adres: <https://www.bchousing.org/about/rapid-damage-assessment> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/686P-5JFE>

Connecticut Technology Transfer Center. 2010. *Protective Equipment for Workers in Hurricane Flood Response*. Connecticut, School of Engineering, University of Connecticut. Online adres: <https://www.t2center.uconn.edu/pdfs/SAFETY%20BRIEF%202010-7.pdf> [Erişim tarihi: 9 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/LG2T-FTDZ>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency (FEMA). 2016. *Damage Assessment Operations Manual: A Guide to Assessing Damage and Impacts*. Washington, DC, FEMA. Online adres: <https://www.fema.gov/media-library-data/1459972926996-a31eb90a2741e86699ef34ce2069663a/PDAManualFinal6.pdf> [Erişim tarihi: 31 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/B3HC-8W2P>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency (FEMA). 2017. *ICS Glossary*. Washington, DC, FEMA. Online adres: <https://training.fema.gov/emiweb/is/icsresource/assets/icsglossary.pdf> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/CF9H-D462>

Dorge, V. & Jones, S.L. 1999. *Building an Emergency Plan: A Guide for Museums and Other Cultural Institutions*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/emergency_plan.pdf [Erişim tarihi: 14 Kasım 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QZ7N-BRCK>

Esri. 2018. *What is GIS?* California, Esri. Online adres: <http://www.esri.com/what-is-gis> [Erişim tarihi: 7 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/W3R9-TGSU>

Heritage Collections Council. 1998e. *reCollections: Caring for Collections Across Australia – Managing People*. Canberra, Heritage Collections Council. Online adres: https://aiccm.org.au/sites/default/files/docs/reCollections/5_managing_people.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/RR45-BJDW>

Inter-Agency Standing Committee. 2011. *IASC Operational Guidelines on the Protection of Persons in Situations of Natural Disasters*. Washington DC, The Brookings – Bern Project on Internal Displacement. Online adres: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/Operational%20Guidelines.pdf> [Erişim tarihi: 27 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85SP-6HKW>

International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). 2010. *Methodology for Building Assessment and Mitigation following the January 12, 2010 Haiti Earthquake*. Paris, ICOMOS. Online adres: http://www.r-dmuch.jp/en/project/itc/training_guide/sections/section_3/files/ICOMOS_Haiti_Methodology.pdf [Erişim tarihi: 6 Mart 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QYZ7-F93W>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). 2017. *Disaster and crisis management*. Geneva, IFRC. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/> [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/WP7R-ELK8>

Japan ICOMOS National Committee. 2011. *The Great East Japan Earthquake, Report on the Damage to Cultural Heritage*. Tokyo, Japan ICOMOS National Committee. Online adres: http://www.japan-icomos.org/pdf/earthquake_report_20111120.pdf [Erişim tarihi: 17 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/5QBL-ZNL7>

Kazama, M. & Noda, T. 2012. Damage Statistics (Summary of the 2011 off the Pacific Coast of Tohoku Earthquake damage). *Soils and Foundations*, 52(5): 780–792. Online adres: https://ac.els-cdn.com/S00380806120009471-s2.0-S0038080612000947-main.pdf?_tid=5336a9ea-099d-4a11-90e0-7a279e5e7c0f&acdnat=1523211272_73407c2fab7877a8c3a6273e2f1adb6 [Erişim tarihi: 16 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/Y4M9-XE7R>

Kunwar, R.R. & Chand, U. 2016. Natural Disaster and Heritage Tourism: A Study on the Impacts of Earthquake in Bhaktapur, Nepal. *Journal of Tourism and Hospitality*, 6. Online adres: <https://www.nepjol.info/index.php/JTHE/article/viewFile/14766/11970> [Erişim tarihi: 27 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3H2R-68BK>

Oxford University Press (OUP). 2018. *Oxford Living Dictionary*. Oxford, OUP. Online adres: <https://en.oxforddictionaries.com/> [Erişim tarihi: 20 Ocak 2018].

Russell, R. & Winkworth, K. 2009. *Significance 2.0: A guide to assessing the significance of collections*. Adelaide, Collections Council of Australia Ltd. Online adres: <https://www.arts.gov.au/sites/g/files/net1761f/significance-2.0.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Permanent link: <https://perma.cc/GJ8G-ERAN>

Sheehan, M. 2013. Improving Disaster Assessment: Disconnected mobile app uses ArcGIS Online. Salt Lake City, WebMap Solutions. Online adres: <http://www.esri.com/~media/Files/Pdfs/news/arcuser/0613/disasterassess.pdf> [Erişim tarihi: 31 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3Z5C-6BBR>

Tateishi, T. 2014. Overview of properties affected by disaster in the Great East Japan Earthquake of March 2011. *Microbial bio-deterioration of Cultural Property, Proceedings of the International Symposium on the Conservation and Restoration of Cultural Property 2012*. Tokyo, National Research Institute for Cultural Properties. Online adres: http://www.tobunken.go.jp/~ccr/pub/symp2012/symp2012_03.pdf [Erişim tarihi: 16 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/P4EG-M7KS>

United Nations Development Programme (UNDP). 2014. *Post Disaster Needs Assessments*. Geneva, UNDP. Online adres: www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/crisis-prevention-and-recovery/pdna.html [Erişim tarihi: 29 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/8APF-KE8K>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). 2003. *The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. Paris, UNESCO. Online adres: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001325/132540e.pdf> [Erişim tarihi: 1 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <http://perma.cc/5ZXN-XCPV>

United Nations General Assembly. 2016. *Report of the open-ended intergovernmental expert working group on indicators and terminology relating to disaster risk reduction*. Geneva, United Nations. Online adres: <http://www.preventionweb.net/publications/view/51748> [Erişim tarihi: 22 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/TR42-CA9D>

United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR). 2009. *UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction*. Geneva, UNISDR. Online adres: http://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR). 2017. *Terminology – C*. Geneva, UNISDR. Online adres: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology#letter-c> [Erişim tarihi: 5 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

3. Adım: Emniyet Altına Alma ve Sabitleme

Australian Institute for the Conservation of Cultural Material. 2017. *Visual Glossary*. Canberra, Australian Institute for the Conservation of Cultural Material. Online adres: <https://aiccm.org.au/conservation/visual-glossary> [Erişim tarihi: 22 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4P8N-5GBP>

Australia International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). 2013. *The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance, 2013*. Burwood, ICOMOS. Online adres: <http://australia.icomos.org/wp-content/uploads/The-Burra-Charter-2013-Adopted-31.10.2013.pdf> [Erişim tarihi: 21 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/ULL9-UY9U>

Australian War Memorial. n.d. *Conservation advice: Cleaning Soot Damaged Objects*. Canberra, The Australian War Memorial. Online adres: <https://www.awm.gov.au/about/our-work/projects/soot> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/Q38H-G6KT>

Canadian Conservation Institute. 2007. *Vacuum Freeze-drying Archaeological Artifacts. Canadian Conservation Institute (CCI) Notes 4/2*. Ottawa, Minister of Public Works and Government Canada. Online adres: <https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/conservation-preservation-publications/canadian-conservation-institute-notes/vacuum-freeze-drying-archaeological-artifacts.html> [Erişim tarihi: 12 Ekim 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QRP8-LYKA>

Canadian Conservation Institute. 2017. *Agents of Deterioration*. Ottawa, Minister of Public Works and Government Canada, Ottawa. Online adres: <https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/agents-deterioration.html> [Erişim tarihi: 22 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/S65F-KNA5>

Canadian Conservation Institute. 2017. *Care of Objects and Collections*. Ottawa, Minister of Public Works and Government. Online adres: <https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/care-objects.html> [Erişim tarihi: 22 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/ZDG8-Y4UU>

Corpo Nazionale dei Vigili del Fuoco – Università degli Studi di Udine. 2011. *Manuale Opere Provvisionali, l'intervento tecnico urgente in emergenza sismica*. Rome, Ministero dell'Interno. İtalyanca online adres: <http://www.vigilfuoco.it/allegati/STOP/ManualeSTOP.pdf> [Erişim tarihi: 24 Ekim 2017].

Kalıcı bağlantı: https://perma.cc/AP8A-22L2__

Daniels, B.I. & Wegener, C. 2016. *Heritage at Risk: Safeguarding Museums During Conflict*. Museum, American Alliance of Museums.

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/R9HQ-6Z8L>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency (FEMA). 2008. *Glossary – Incident Command System Training May 2008*. Washington, DC, U.S. Department of Homeland Security. Online adres: <https://training.fema.gov/emiweb/is/icsresource/assets/icsglossary.pdf> [Erişim tarihi: 14 Kasım 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/RHW4-EAFV>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency (FEMA). 2009. *FEMA National US&R Response System Structural Collapse Technician Module 2a Shoring Basics*. Washington, DC, FEMA. Online adres: <https://www.fema.gov/pdf/emergency/usr/module2a.pdf> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/WF28-Q5QU>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency (FEMA). 2015. *Disposing of Debris and Removing Hazardous Waste*. Washington, DC, U.S. Department of Homeland Security. Online adres: <https://www.fema.gov/disposing-debris-removing-hazardous-waste> [Erişim tarihi: 11 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3CNY-ZNQF>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency (FEMA). 2018. *Reclaiming Precious Heirlooms From Flood Waters*. Washington, DC, U.S. Department of Homeland Security. Online adres: <https://www.fema.gov/news-release/2003/09/23/reclaiming-precious-heirlooms-flood-waters> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/XY64-GPM6>

Department of Homeland Security Science and Technology Directorate, Infrastructure Protection and Disaster Management Division. 2011. *Field guide for Building Stabilization and Shoring Techniques*. Washington, DC, U.S. Department of Homeland Security. Online adres: <https://www.dhs.gov/xlibrary/assets/st/st-120108-final-shoring-guidebook.pdf> [Erişim tarihi: 24 Ekim 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/ZN3R-NRWU>

Department of the Interior. 2006. *Frequently Asked Questions about Contaminated Museum Collections*. Washington, DC, U.S. Department of the Interior. Online adres: https://www.doi.gov/sites/doi.gov/files/migrated/museum/upload/Contaminated_Collections_FAQs.pdf [Erişim tarihi: 20 Aralık 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/DX5W-UJN8>

Dorge, V. & Jones, S.L. 1999. *Building an Emergency Plan: A Guide for Museums and Other Cultural Institutions*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/emergency_plan.pdf [Erişim tarihi: 14 Kasım 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QZ7N-BRCK>

El-Habashi, A. 2016. Course Glossary. First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis. Unpublished course document, 2–29 June 2016, Washington, DC, International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM) & the Smithsonian Institution.

Grimaz, S., Cavriai, M., Mannino, E., Munaro, L., Bellizzi, M., Bolognese, C., Caciolai, M., D'Odorico, A., Maiolo, A., Ponticelli, L., Barazza, F., Malisan, P. & Moretti, A. 2010. *Vademecum, STOP, Shoring Templates and Operating Procedures for the Support of Buildings damaged by Earthquakes*. Rome, Ministry of Interior – Italian Fire Service. Online adres: http://sprint.uniud.it/sites/default/files/Vademecum_STOP_eng_0.pdf [Erişim tarihi: 24 Ekim 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/62JX-UGLP>

Healthy Buildings International. 2017. *Flood Water Clean-up Procedures Indoor Environmental Quality*. Healthy Buildings International. Online adres: <http://healthybuildings.com/services/indoor-air-quality/flood-clean-up-procedure/> [Erişim tarihi: 11 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/H332-2QLS>

Heritage Collections Council. 1998a. *reCollections: Caring for Collections Across Australia – Caring for Cultural Material 1*. Canberra, Heritage Collections Council. Online adres: https://aiccm.org.au/sites/default/files/docs/reCollections/1_caring_for_cultural_material_1.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/9DS2-DRPA>

Heritage Collections Council. 1998b. *reCollections: Caring for Collections Across Australia – Caring for Cultural Material 2*. Canberra, Heritage Collections Council. Online adres: https://aiccm.org.au/sites/default/files/docs/reCollections/2_caring_for_cultural_material_2.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/49CQ-QVUV>

Heritage Collections Council. 1998d. *reCollections: Caring for Collections Across Australia – Managing Collections*. Canberra, Heritage Collections Council. Online adres: https://aiccm.org.au/sites/default/files/docs/reCollections/4_managing_collections.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/5NAY-J562>

Heritage Collections Council. 1998f. *reCollections, Caring for Collections Across Australia – Handling, Transportation, Storage and Display*. Canberra, Heritage Collections Council. Online adres: https://aiccm.org.au/sites/default/files/docs/reCollections/6_htsd.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/5XRJ-U9R3>

Historic England. 2015. *Flooding and Historic Buildings*. Swindon, Historic England. Online adres: <https://content.historicengland.org.uk/images-books/publications/flooding-and-historic-buildings-2ednrev/heag017-flooding-and-historic-buildings.pdf/> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/M66M-3E8L>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. n.d. *The IFRC Shelter Kit*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/PageFiles/95526/publications/D.03.a.07.%20IFRC%20shelter-kit-guidelines-EN-LR.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/R5YZ-DEU3>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2015. *IFRC bamboo frame for emergency shelters and emergency roofs – Technical sheets*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/Global/Documents/Secretariat/Shelter/IFRC-bamboo-frame-A4-FINAL-EN-2015.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/S7YY-78MG>

Jamal, H. 2017. Frame Structures – Types of Frame Structures. *AboutCivil.org*. Online adres: <https://www.aboutcivil.org/frame-structures-definition-types.html> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].
Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4KQE-XVQP>

Kelley, S. 2010. *ICOMOS Methodology for Building Assessment and Mitigation following the January 12, 2010 Haiti Earthquake*. Haiti, ICOMOS, Online adres: http://www.r-dmuch.jp/en/project/itc/training_guide/sections/section_3/files/ICOMOS_Haiti_Methodology.pdf [Erişim tarihi: 21 Aralık 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/PNF6-CEL9>

Ko, K.M. 2016. *Safeguarding the Tradition of Myanmar Marionette and Performing Arts*. Bern, Report for the Swiss Agency for Development and Cooperation. Online adres: <http://www.cujucr.com/downloads/Individual%20Articles/13/vol13%20Kyaw%20Myo%20Ko.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QS4B-H593>

Levitan, A. 1993. Emergency Treatment for Water-Soaked Furniture and Wooden Objects. *National Parks Service Conserve O Gram*, 7(7). Washington, DC, U.S. Department of the Interior. Online adres: <https://www.nps.gov/museum/publications/conservoogram/07-07.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4J9T-SFVZ>

Levy, M. & Salvadori, M. 1992. *Why Buildings Fall Down: How Structures Fail*. London, W.W. Norton & Co. Online adres: <https://civiltechnocrats.files.wordpress.com/2013/11/82003327-why-buildings-fall-down-how-structures-fail.pdf> [Erişim tarihi: 16 Kasım 2017].
Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/B3XW-HJ4F>

Merriam-Webster. 2018a. *Definition of First Responder*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/first%20responder> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Merriam-Webster. 2018b. *Definition of Load*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/load> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Merriam-Webster. 2018c. *Definition of Shore*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/shore> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

National Park Service's National Center for Preservation Technology & Training (NCPTT) & the Louisiana Division of Historic Preservation (LDHP). 2015. *Resilient Heritage – Protecting your Historic Home from Natural Disasters*. Natchioches, Northwestern State University. Online adres: <https://www.crt.state.la.us/Assets/OCD/hp/uniquely-louisiana-education/Disaster-Recovery/GOHSEP%20BOOKLET%20Final%20For%20Web.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/DL4P-3BFZ>

New Zealand Ministry of Business, Innovation and Employment (MBIE) Hikina Whakatutuki. 2014. *Rapid Post Disaster Building Usability Assessment – Flooding*. Wellington, MBIE. Online adres: <http://www.building.govt.nz/assets/Uploads/managing-buildings/post-emergency-building-assessment/flooding-field-guide-1-1.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/N98E-X9RY>

PROMEDHE. 2017. *PROMEDHE Homepage*. Rome, Italian Civil Protection Department. Online adres: <http://www.promedhe.eu/> [Erişim tarihi: 5 Ekim 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/7MHJ-RK9L>

Russell, R. & Winkworth, K. 2009. *Significance 2.0: A guide to assessing the significance of collections*. Canberra, Collections Council of Australia Ltd. Online adres: <https://www.arts.gov.au/sites/g/files/net1761/f/significance-2.0.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/GJ8G-ERAN>

Scott, M. 2003. *Bushfires...Protect Your Precious Possessions*. Melbourne, University of Melbourne. Online adres: https://aiccm.org.au/sites/default/files/docs/AICCM_Brochures/bushfire-protection.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/8KVN-5YJQ>

Smithsonian Institute. *Emergency Preservation Activities Completed at Syria's Ma'arra Mosaic Museum*. Washington, DC, Smithsonian Institute. Online adres: <http://newsdesk.si.edu/releases/emergency-preservation-activities-completed-syria-s-ma-arra-mosaic-museum> [Erişim tarihi: 4 Ekim 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/UAP5-2D7Y>

State Library of Queensland. 2014a. *Caring for your collections: Salvaging water-damaged collections*. Brisbane, Queensland Government. Online adres: http://www.slq.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0005/128984/Caring-for-your-collections-Salvaging-water-damaged-collections.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/8V9X-YFNS>

State Library of Queensland. 2014b. *Caring for your collections: Freezing water-damaged and insect infested collections*. Brisbane, Queensland Government. Online adres: http://www.slq.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0004/128983/Caring-for-your-collections-Freezing-water-damaged-and-insect-infested-collections.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/V6KB-XKZL>

Tandon, A. 2016. *Endangered Heritage: Emergency Evacuation of Heritage Collections*. Paris, UNESCO & Rome, ICCROM. Online adres: https://www.iccrom.org/wp-content/uploads/Endangered-Heritage_INTERACTIVE.pdf [Erişim tarihi: 14 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/7J4C-TJDK>

Van Balen, K. 2008. The Nara Grid: An evaluation Scheme Based on the Nara Document on Authenticity. *APT Bulletin*, 39(2/3): 39–45. Online adres: <http://orcp.hustoj.com/wp-content/uploads/2016/01/2008-The-Nara-Grid-An-Evaluation-Scheme-Based-on-the-Nara-Document-on-Authenticity.pdf> [Erişim tarihi: 17 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/DL8A-E32V>

4. Adım: İlk Toparlanma

Associazione Culturale Territori L'Aquila. 2012. *Laboratorio Città*. L'Aquila, Associazione Culturale Territori. İtalyanca online adres: <https://territoriaq.com/2012/11/26/266/> [Erişim tarihi: 8 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/283S-B89H>

Bailey, S., Pavanello, S., Elhawary, S. & O'Callaghan, S. 2009. *Early Recovery: an overview of policy debates and operational challenges*. London, Humanitarian Policy Group Working Paper, Overseas Development Institute. Online adres: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/5638.pdf> [Erişim tarihi: 10 Aralık 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/927F-UPE2>

Cultural Heritage Imaging. 2018. *Photogrammetry*. Online adres: <http://culturalheritageimaging.org/Technologies/Photogrammetry/> [Erişim tarihi: 17 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/Z4YF-WWSW> <http://www.conflictrecovery.org/bin/dfid-conflictassessmentguidance.pdf> [Erişim tarihi: 20 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/XFC9-4HMN>

Heritage Collections Council. 1998c. *reCollections: Caring for Collections Across Australia – Damage and Decay*. Canberra, Heritage Collections Council. Online adres: https://aiccm.org.au/sites/default/files/docs/reCollections/3_damage_and_decay.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/527E-WB8U>

Historic England. 2018. *3D Laser Scanning for Heritage: Advice and Guidance on the Use of Laser Scanning in Archaeology and Architecture*, 3rd edition. London, Historic England. Online adres: <https://content.historicengland.org.uk/images-books/publications/3d-laser-scanning-heritage/heag155-3d-laser-scanning.pdf> [Erişim tarihi: 17 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/YLM5-LQL2>

Inter-Agency Standing Committee Cluster Working Group on Early Recovery. 2006. *Implementing Early Recovery*. Geneva, Inter-Agency Standing Committee. Online adres: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/26FB981DE9BEE0E3852571C000560D35-iasc-earlyrecovery-jul2006.pdf> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/7BK3-8KFP>

Inter-Agency Standing Committee Cluster Working Group on Early Recovery. 2008. *Guidance note on Early Recovery, April 2008*. Geneva, Bureau for Crisis Prevention & Recovery United Nations Development Programme. Online adres: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/crisis-prevention-and-recovery/guidance-note-on-early-recovery-cwger-april-2008.html> [Erişim tarihi: 13 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/H9SG-6CTF>

Meskill, L. 2002. Negative Heritage and Past Mastering in Archaeology. *Anthropological Quarterly*, 75(3): 557–574. Online adres: <https://canvas.brown.edu/courses/949664/files/47749506/download?wrap=1> [Erişim tarihi: 7 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QZ4H-DCCX>

National Geographic Society. 2017. *GIS (Geographic Information System)*. Washington, DC, National Geographic Society. Online adres: <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/geographic-information-system-gis/> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/XU43-PRHP>

Spano, V. 2017. *Community involvement in post-disaster reconstruction: The Italian case of the city of L'Aquila*. Cottbus-Senftenberg, Brandenburg University of Technology. (Master's Thesis). Online adres: https://www.academia.edu/36199562/COMMUNITY_INVOLVEMENT_IN_POST-DISASTER_RECONSTRUCTION_THE_ITALIAN_CASE_OF_THE_CITY_OF_LAQUILA [Erişim tarihi: 4 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/27SU-S9UV>

Tandon, A., Pradhan, M., Hebatallah, A., Pradhananga, N. & Cotte, S. 2017. Building capacity for post-disaster recovery of museum collections in Nepal. In J Bridgland, ed. *ICOM-CC 18th Triennial Conference Preprints. Copenhagen, 4–8 September 2017*. Paris, International Council of Museums. Online adres: https://www.iccrom.org/sites/default/files/2017-12/tandon_pradhan_2017_building_capacity_for_pd_recovery.pdf [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3BXJ-NGT2>

Till, K.E. & Kuusisto-Arponen, A.K. 2015. Towards Responsible Geographies of Memory: Complexities of Place and the Ethics of Remembering. *Erdkunde*, (69/4): 291–306. Online adres: http://eprints.maynoothuniversity.ie/9001/1/KT_erdkunde%202015.pdf [Erişim tarihi: 5 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/H4BB-9XW9>

Tolles, E.L., Kimbro, E.E., & Ginell, W.S. 2002. *Planning and Engineering Guidelines for the Seismic Retrofitting of Historic Adobe Structures*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: https://getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/seismic_retrofitting.pdf [Erişim tarihi: 13 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6TCW-WUPX>

United Nations. 2018. *Peacebuilding & The United Nations*. New York, United Nations Peacebuilding Support Office. Online adres: <http://www.un.org/en/peacebuilding/pbso/pbun.shtml> [Erişim tarihi: 7 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/62EJ-FPM2>

United Nations Development Programme. 2009. *Early Recovery, Vulnerability Reduction and Disaster Risk Reduction: A Contribution to the 2009 ISDR Global Assessment Report on Disaster R Reduction*. Geneva, Bureau for Crises Prevention and Recovery, United Nations Development Programme. Online adres: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:wINetgnLQhQJ:https://www.preventionweb.net/english/hyogo/gar/background-papers/documents/Chap5/thematic-progress-reviews/recovery/UNDPBCPR-ERT.doc+&cd=3&hl=en&ct=clnk&gl=my&client=firefox-b-ab> [Erişim tarihi: 13 Ocak 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/27P5-P7DA>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). 2016. *Nepal's museums re-opening post-earthquake*. Paris, UNESCO. Online adres: <https://en.unesco.org/news/nepal-s-museums-re-opening-post-earthquake> [Erişim tarihi: 18 şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/BA5G-ZUNB>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) World Heritage Convention. 2018. *World Heritage Review*, 86. London, UNESCO. Online adres: <http://unesdoc.unesco.org/images/0026/002612/261275e.pdf> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/P8M5-GR53>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2017. *Terminology – Build back better*. Geneva, PreventionWeb, United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Online adres: <https://www.preventionweb.net/english/professional/terminology/> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2017],

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/Calcal3D78-H6DJ>

United Nations Secretary-General. 2010. *Guidance Note of the Secretary General: United Nations Approach to Transitional Justice*. New York, UN Secretary-General. Online adres: https://www.un.org/ruleoflaw/files/TJ_Guidance_Note_March_2010FINAL.pdf [Erişim tarihi: 7 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/A8H5-DPTK>

United Nations World Commission on Environment and Development. 1987. *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Oxford, Oxford University Press. Online adres: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> [Erişim tarihi: 19 şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/U3SD-AKMZ>

Viviamolaq n.d. *Viviamolaq Homepage*. L'Aquila, Viviamolaq. İtalyanca online adres: <https://viviamolaq.blogspot.sg/> [Erişim tarihi: 8 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/Y8FT-6Y7S>

Terimler Sözlüğü

Abarquez, I. & Murshed, Z. 2004. *Field Practitioners' Handbook, Community-Based Disaster Risk Management*. Thailand, Asian Disaster Preparedness Center. Online adres: <https://www.adpc.net/igo/category/ID428/doc/2014-xCSf7I-ADPC-12handbk.pdf> [Erişim tarihi: 22 Haz 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/2PU2-V57Q>

Bailey, S., Pavanello, S., Elhawary, S. & O'Callaghan, S. 2009. *Early Recovery: an overview of policy debates and operational challenges*. London, Humanitarian Policy Group Working Paper, Overseas Development Institute. Online adres: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/5638.pdf> [Erişim tarihi: 10 Aralık 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/927F-UPE2>

Cockburn, A. 2001. *Writing Effective Use Cases*. New Jersey, Addison-Wesley. Online adres: <http://alistair.cockburn.us/get/2465> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/8LKF-RYNJ>

Collections Trust 2018, *Accession Register*. London, Collections Trust. Online adres: <https://collectionstrust.org.uk/resource/accession-registers/> [Erişim tarihi: 12 Temmuz 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/J4GF-WHWN>

Cultural Heritage Imaging. 2018. *Photogrammetry*. Online adres: <http://culturalheritageimaging.org/Technologies/Photogrammetry/> [Erişim tarihi: 17 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/Z4YF-WWSW>

Department of the Interior. 2006. *Frequently Asked Questions about Contaminated Museum Collections*. Washington, DC, U.S. Department of the Interior. Online adres: https://www.doi.gov/sites/doi.gov/files/migrated/museum/upload/Contaminated_Collections_FAQs.pdf [Erişim tarihi: 20 Aralık 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/DX5W-UJN8>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency (FEMA). 2009. *FEMA National US&R Response System Structural Collapse Technician Module 2a Shoring Basics*. Washington D.C. FEMA. Online adres: <https://www.fema.gov/pdf/emergency/usr/module2a.pdf> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/WF28-Q5QU>

Department of Homeland Security Federal Emergency Management Agency. 2017. *ICS Glossary*. Washington, DC, United States Department of Homeland Security. Online adres: <https://training.fema.gov/emiweb/is/icsresource/assets/icsglossary.pdf> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/CF9H-D462>

Dorge, V. & Jones, S.L. 1999. *Building an Emergency Plan: A Guide for Museums and Other Cultural Institutions*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/emergency_plan.pdf [Erişim tarihi: 14 Kasım 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QZ7N-BRCK>

El-Habashi, A. 2016. Course Glossary. First Aid to Cultural Heritage in Times of Crisis. Unpublished course document, 2–29 June 2016, Washington, DC, International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM) & the Smithsonian Institution.

Historic England. 2018. *3D Laser Scanning for Heritage: Advice and Guidance on the Use of Laser Scanning in Archaeology and Architecture*, 3rd edition. London, Historic England. Online adres: <https://content.historicengland.org.uk/images-books/publications/3d-laser-scanning-heritage/heag155-3d-laser-scanning.pdf/> [Erişim tarihi: 17 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/YLM5-LQL2>

Inter-Agency Standing Committee. 1994. Definition of Complex Emergencies. Inter-Agency Standing Committee Working Group XVIth Meeting, 30 November 1994, Geneva, Inter-Agency Standing Committee. Online adres: https://interagencystandingcommittee.org/system/files/legacy_files/WG16_4.pdf [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/973S-7TEU>

Inter-Agency Standing Committee. 2011. *IASC Operational Guidelines on the Protection of Persons in Situations of Natural Disasters*. Washington, DC, The Brookings – Bern Project on Internal Displacement. Online adres: <https://docs.unocha.org/sites/dms/Documents/Operational%20Guidelines.pdf> [Erişim tarihi: 27 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85SP-6HKW>

Inter-Agency Standing Committee. 2012. *Humanitarian System-Wide Emergency Activation: Definition and Procedures*. Geneva, Inter-Agency Standing Committee. Online adres: https://interagencystandingcommittee.org/system/files/legacy_files/2.%20System-Wide%20%28Level%203%29%20Activation%20%2820Apr12%29.pdf [Erişim tarihi: 2 Haz 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/CQU7-FLK2>

International Civil Defence Organisation. 2017. *Disasters*. Geneva, International Civil Defence Organisation. Online adres: <http://www.icdo.org/en/disasters/> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

International Council on Monuments and Sites (ICOMOS). 2002. *ICOMOS International Cultural Tourism Charter, Principles and Guidelines for Managing Tourism at Places of Cultural and Heritage Significance*. Charenton-le-Pont, ICOMOS International Cultural Tourism Committee.

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2010. *Project/Programme Planning Guidance Manual*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Geneva. Online adres: <http://www.ifrc.org/Global/Publications/monitoring/PPP-Guidance-Manual-English.pdf> [Erişim tarihi: 8 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3Q8E-EU7M>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2017. *Complex/Man-Made Hazards: Complex Emergencies*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/definition-of-hazard/complex-emergencies/> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/X8XD-HBC6>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2017. *Contingency Planning*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/preparing-for-disaster/disaster-preparedness-tools/contingency-planning-and-disaster-response-planning/> [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/W2BZ-U92R>

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. 2017. *Disaster and crisis management*. Geneva, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. Online adres: <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/> [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/WP7R-ELK8>

International Union for Conservation of Nature (IUCN). n.d. *Situation Analysis – An Approach and Method for Analysing the Context of Projects and Programme*. Gland, International Union for Conservation of Nature. Online adres: http://cmsdata.iucn.org/downloads/approach_and_method.pdf [Erişim tarihi: 9 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/EG6K-E3TQ>

Jamal, H. 2017. Frame Structures – Types of Frame Structures. *AboutCivil.org*. Online adres: <https://www.aboutcivil.org/frame-structures-definition-types.html> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4KQE-XVQP>

Letellier, R. 2007. *Recording, Documentation, and Information Management for the Conservation of Heritage Places, Guiding Principles*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: http://www.getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/guiding_principles.pdf [Erişim tarihi: 22 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QW3W-FA9U>

Levy, M. & Salvadori, M. 1992. *Why Buildings Fall Down: How Structures Fail*. London, W.W. Norton & Co. Online adres: <https://civiltechnocrats.files.wordpress.com/2013/11/82003327-why-buildings-fall-down-how-structures-fail.pdf> [Erişim tarihi: 16 Kasım 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/B3XW-HJ4F>

Merriam-Webster. 2017. *Definition of Inventory*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/inventory> [Erişim tarihi: 30 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/V2C8-YBA9>

Merriam-Webster. 2018a. *Definition of First Responder*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/first%20responder> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6CW4-VCTE>

Merriam-Webster. 2018b. *Definition of Load*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/load> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3BWH-FSC4>

Merriam-Webster. 2018c. *Definition of Shore*. Springfield, Merriam-Webster, Incorporated. Online adres: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/shore> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/QK5P-TLYX>

National Geographic Society. 2017. *GIS (Geographic Information System)*. Washington, DC, National Geographic Society. Online adres: <https://www.nationalgeographic.org/encyclopedia/geographic-information-system-gis/> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/XU43-PRHP>

National Park Service. 2017. *Definitions – Preservation Maintenance*. Washington, DC, U.S. Department of the Interior. Online adres: https://www.nps.gov/dscw/definitionsdc_p.htm#preservmain [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/4EVW-LK9W>

Office of Disaster Management and Preparedness. 2013. *Damage Assessment*. Port of Spain, Government of the Republic of Trinidad and Tobago. Online adres: <http://www.odpm.gov.tt/node/70> [Erişim tarihi: 22 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6PUJ-5Z4>

Oxford University Press. 2018a. *Definition of Damage*. Oxford Living Dictionary. Oxford, Oxford University Press. Online adres: <https://en.oxforddictionaries.com/> [Erişim tarihi: 20 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/5XGA-8SYQ>

Oxford University Press. 2018b. *Definition of Prioritize*. Oxford Living Dictionary. Oxford, Oxford University Press. Online adres: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/prioritize> [Erişim tarihi: 23 Haz 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/2Z4V-2UKN>

Resource Planning and Development Commission. 2003. 'Understanding Heritage Assets'. *State of the Environment Tasmania 2003*. Hobart. Department of Justice, Government of Tasmania. Online adres: <http://soer.justice.tas.gov.au/2003/copy/73/index.php> [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/CNS7-SZNA>

Russell, R. & Winkworth, K. 2009. *Significance 2.0: A guide to assessing the significance of collections*. Canberra, Collections Council of Australia Ltd. Online adres: <https://www.arts.gov.au/sites/g/files/net1761f/significance-2.0.pdf> [Erişim tarihi: 18 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/GJ8G-ERAN>

Tolles, E.L., Kimbro, E.E., & Ginell, W.S. 2002. *Planning and Engineering Guidelines for the Seismic Retrofitting of Historic Adobe Structures*. Los Angeles, The Getty Conservation Institute. Online adres: https://getty.edu/conservation/publications_resources/pdf_publications/pdf/seismic_retrofitting.pdf [Erişim tarihi: 13 Ocak 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6TCW-WUPX>

United Nations Department of Humanitarian Affairs. 1992. *Internationally agreed basic glossary of terms related to Disaster Management*. Geneva, United Nations Department of Humanitarian Affairs. Online adres: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/004DFD3E15B69A67C1256C4C006225C2-dha-glossary-1992.pdf> [Erişim tarihi: 2 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/F5AP-ACVD>

United Nations General Assembly. 2016. *Report of the open-ended intergovernmental expert working group on indicators and terminology relating to disaster risk reduction*. Geneva, United Nations. Online adres: <http://www.preventionweb.net/publications/view/51748> [Erişim tarihi: 22 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/TR42-CA9D>

United Nations International Strategy for Disaster Reduction. 2009. *UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction*. Geneva, United Nations International Strategy for Disaster Reduction. Online adres: http://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf [Erişim tarihi: 8 Haziran 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/85M4-6TB9>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2017. *Terminology – Build back better*. Geneva, PreventionWeb, United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Online adres: <https://www.preventionweb.net/english/professional/terminology/> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2017],

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/3D78-H6DJ>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2017. *Terminology*. Geneva, United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Online adres: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology> [Erişim tarihi: 5 Mayıs 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/L88V-8EBA>

United Nations Office for Disaster Risk Reduction. 2018. *Words into Action Guidelines: Man-made and Technological Hazards. Practical considerations for Addressing Man-made and Technological Hazards in Disaster Risk Reduction*. Geneva, United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Online adres: https://www.unisdr.org/files/54012_manmadetechhazards.pdf [Erişim tarihi: 29 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/6PKN-W9ND>

United Nations Secretary-General. 2010. *Guidance Note of the Secretary General: United Nations Approach to Transitional Justice*. New York, UN Secretary-General. Online adres: https://www.un.org/ruleoflaw/files/TJ_Guidance_Note_March_2010FINAL.pdf [Erişim tarihi: 7 Nisan 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/A8H5-DPTK>

United Nations Statistical Commission and Economic Commission for Europe. 2000. *Terminology on Statistical Metadata*. United Nations Statistical Commission and Economic Commission for Europe Conference of European Statisticians Statistical Standards and Studies No. 53, Geneva, United Nations. Online adres: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/coded_files/UNECE_TERMINOLOGY_STAT_METADATA_2000_EN.pdf [Erişim tarihi: 27 Nisan 2017].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/NG4Z-V7YE>

United Nations World Commission on Environment and Development. 1987. *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Oxford, Oxford University Press. Online adres: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> [Erişim tarihi: 19 Şubat 2018].

Kalıcı bağlantı: <https://perma.cc/U3SD-AKMZ>

#kültürbekleyemez

Prince Claus Fund for
Culture and Development

Herengracht 603
1017 CE Amsterdam
Hollanda
+31 20 3449 160
www.princeclausfund.org

© ICCROM 2018
© Prens Claus Kültür ve Kalkınma Fonu 2018

ICCROM ISBN 978-92-9077-281-1
Prens Claus Fonu ISBN 978-90-822913-7-7

Monaco Prenslüğü'nün katkılarıyla
basılmıştır.

Via di San Michele 13
00153 Roma
İtalya
+39 06585531
www.iccrom.org

ISBN 978-92-9077-281-1

9 789290 772811 >